

UCHWAŁA NR XXII / 185 / 2001

Rady Gminy w Odrzywole
z dnia 31 grudnia 2001 roku

w sprawie uchwalenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania
Przestrzennego Gminy Odrzywół.

Na podstawie art. 18 us.2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. Nr 13 poz. 74 z 1996 roku z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 4 i 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. (tekst jednolity Dz.U. z 1999 roku Nr 15 poz. 139 z późn. zm.) Rada Gminy w Odrzywole uchwała co następuje:

§ 1

Dla prowadzenia polityki przestrzennej w obszarze gminy uchwała się Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Odrzywół , stanowiące załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały, składające się z:

- Zał. 1.1/. Diagnozy stanu gminy
- Zał. 1.2/. Ekofizjografii gminy
- Zał. 1.3/. Podstaw polityki przestrzennej gminy i kierunków zagospodarowania przestrzennego
- Zał. 1.4/. Mapy wynikowej studium wykonanej w skali 1 : 10 000

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Gminy Odrzywół .

§ 3

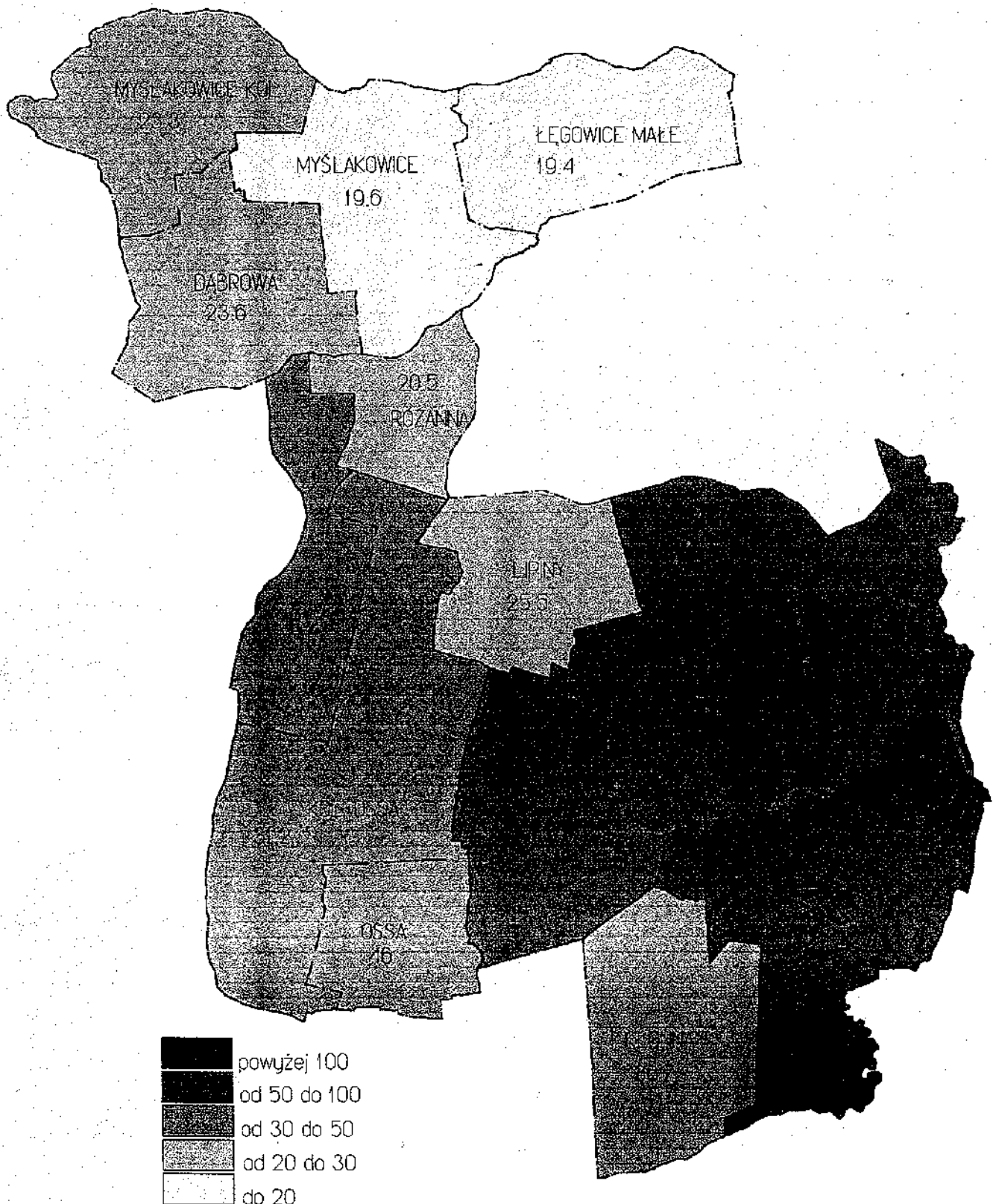
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Gminy
[Podpis]
mgr Leszek Chochół

MAPA 2.1.

GMINA ODRZYWÓŁ

Gęstość zaludnienia w 1999 roku (w osobach na km²)

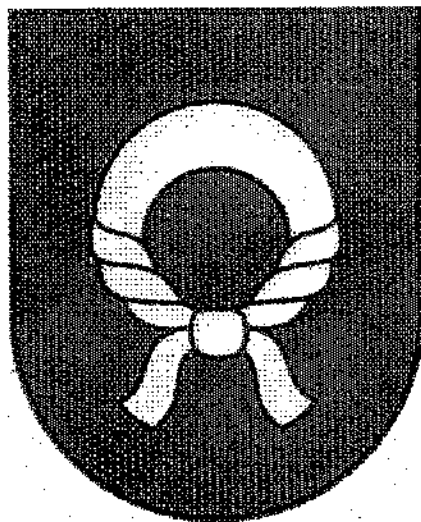

SPIS ROZDZIAŁÓW

	WSTĘP	3
ROZDZIAŁ 1.	Informacje ogólne o gminie	8
ROZDZIAŁ 2.	Sfera społeczna	17
ROZDZIAŁ 3.	Sfera przyrodniczo – krajobrazowa	37
ROZDZIAŁ 4.	Wartości kulturowe	50
ROZDZIAŁ 5.	Infrastruktura techniczna	57
ROZDZIAŁ 6.	Gospodarka	81
ROZDZIAŁ 7.	Aspekty obronności	147
ROZDZIAŁ 8.	Atrybuty atrakcyjności gminy (podsumowanie diagnozy)	155

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY ODRZYWÓŁ

Piotr Gąpy pobrano 1. 2002.
Studium uwarunkowań
DIAGNOZA STANU *Frozynski*

Wykonawca:

Agencja Handlu i Usług Konsultingowych

„ I N E X „

Mąchoćce Kapitulne 92 B ; 26-001 Masłów

tel./fax: 0 41 346 25 63 ;

tel.: 0 41 311 17 08

Kielce, listopad 2000.

WSTĘP

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. Podstawy formalno prawne i zadania „Studium ...”	4
2. Podstawy merytoryczne opracowania	4
3. Cele studium	5
4. Tok oraz zakres prac nad studium	6
5. Proces sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	7

WSTĘP

1. Podstawy formalno – prawne i zadania „Studium....”

Studium zagospodarowania przestrzennego Gminy Odrzywół opracowane jest zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym oraz wydanych do tej ustawy przepisów wykonawczych.

Zadaniem Studium wynikającym z wymienionych przepisów prawa jest:

- określenie celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na terenie gminy z jednoczesnym dostosowaniem ich do uwarunkowań lokalnych
- koordynowanie programów zadań rządowych sporządzanych przez centralne i naczelne organy administracji państwowej, przede wszystkim dla osiągnięcia merytorycznej spójności i zgodności z gminną polityką przestrzenną
- sprecyzowanie celów i kierunków polityki państwa wymagających uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- stworzenie bazy danych i materiałów faktograficznych o gospodarowaniu przestrzenią gminy

Niniejsze studium zostało opracowane w oparciu o zawartą w dniu 03.02.1999 r., umowę pomiędzy Zarządem Gminy Odrzywół – Zamawiającym, a firmą „INEX” - Wykonawcą.

Podstawowym zadaniem „Studium...” jest merytoryczne i metodyczne określenie warunków, celów oraz kierunków zagospodarowania gminy w aspekcie polityki przestrzennej województwa i państwa. Opracowanie to będzie służyć gminie do sformułowania trafnej oceny swych szans i zagrożeń rozwoju przestrzennego oraz określenia celów planowania miejscowego.

2. Podstawy merytoryczne opracowania

Przedmiotowe studium, oprócz omówionych powyżej podstaw formalno-prawnych zostało opracowane w oparciu o obowiązujące lokalnie akty prawne typu Rozporządzenia Wojewody Radomskiego (obecnie Wojewody Mazowieckiego) oraz zgodnie z zaleceniami wynikającymi z opracowań programowych takich jak:

- ⇒ Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Radomskiego
- ⇒ Krajowy Program Zwiększania Lesistości opracowany przez Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa,
- ⇒ Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET – POLSKA)

oraz opracowania tematyczne dotyczące zagadnień będących przedmiotem studium w tym:

- ◆ Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Odrzywół,
- ◆ Mapa Glebowo Rolnicza Gminy Odrzywół,
- ◆ Mapa Granicy Polno – Leśnej Gminy Odrzywół,
- ◆ Inwentaryzacja Złóż i Kopalin Mineralnych w Gminie Odrzywół,
- ◆ Warunki Przyrodnicze Produkcji Rolnej Województwa Radomskiego,
- ◆ Mapy Ewidencyjne Terenów Zmeliorowanych w Gminie Odrzywół,
- ◆ Powszechny Spis Rolny 1996,
- ◆ Produkcja Głównych Ziemioplodów Rolnych i Pastewnych w Województwie Radomskim w 1997 roku,
- ◆ Wytyczne i wnioski instytucji i organizacji do których zwracano się o uzgodnienie

- ◆ koncepcje programowe i projekty techniczne dotyczące budowy infrastruktury na terenie gminy,
- ◆ informacje uzyskane przez wykonawcę w trakcie opracowywania studium

3. Cele studium

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje konieczność uwzględnienia sześciu uniwersalnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego, odnoszących się do studiów zarówno obszarów gmin (miast), jak też województw.

Priorytetami tymi są:

- wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury,
- walory architektoniczne i krajobrazowe,
- wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych,
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności,
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Czołowe miejsce zajmuje ład przestrzenny, implikujący pozostałe priorytety. Uzyskanie ładu przestrzennego jest więc generalnym oraz uniwersalnym celem zagospodarowania obszaru gminy. Jest przy tym interpretowane jako racjonalna organizacja jego przestrzeni w obecnych granicach administracyjnych.

Racjonalność ta opiera się przede wszystkim na jednoczesnym respektowaniu i wzajemnym skoordynowaniu wielu odmiennych, a niekiedy sprzecznych ze sobą motywów – czyli celów warunkujących kompleksowe zachowanie ładu przestrzennego. Ze względu na te motywy można szczególnie wyróżnić:

- ład ekologiczny, zmierzający do minimalizowania obciążeń antropogenicznych środowiska, ochrony najcenniejszych zasobów i przywracanie utraconej równowagi,
- ład społeczny, zapewniający jak najkorzystniejsze warunki życia ludności wynikające z cech przestrzeni przyrodniczej i gospodarczej,
- ład ekonomiczny, umożliwiający aktywizację gospodarczą, w tym pomnażanie kapitału oraz rozwój gospodarki rynkowej na całym obszarze zamieszkania (ogólnie ład ekonomiczny w kontekście przestrzennym zmierza do osiągnięcia maksimum korzyści ekonomicznych dla wszelkiego typu podmiotów przy minimalnym ich obciążeniu kosztami wynikającymi ze sposobu zagospodarowania przestrzeni),
- ład funkcjonalny, zapewniający maksimum sprawności koegzystencji wszelkich funkcji gospodarczych, społecznych i ekologicznych w relacjach przestrzennym na obszarze gminy i w konkretnym jej sąsiedztwie,
- ład estetyczny, tworzący krajobraz przyrodniczo – gospodarczy na obszarze gminy o możliwym do osiągnięcia poziomie walorów estetycznym,
- ład duchowy, rozumiany jako skuteczna ochrona zasobów kultury niematerialnej, zwłaszcza specyficznej dla regionu tożsamości regionalnej, a także odbudowa i kształtowanie pożądanych więzi społecznych.

Wymienione aspekty ładu przestrzennego, stanowiące 6 celów warunkujących jego osiągnięcie uwzględniają w całości priorytety wymienione w rozdziale 1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Ich realizacja powinna być oparta na działaniach mających bezpośredni wyraz w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stanowiących główny instrument realizacji celów gminnej polityki przestrzennej.

4. Tok oraz zakres prac nad studium

Działania związane z opracowaniem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Odrzywół” prowadzone były zgodnie z Ustawą z dnia 4 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym. W procesie przygotowania studium wyróżnia się dwa główne etapy działań.

Pierwszy etap (inwentaryzacyjno - badawczy) polegał na zebraniu wszelkich możliwych informacji dotyczących charakterystyki analizowanego terenu pod względem istniejących uwarunkowań, w szczególności: ekofizjograficznych, przyrodniczych, gospodarczych, ekonomicznych, społecznych, infrastrukturalnych, organizacyjnych.

Na bazie zebranych informacji przeprowadzono analizę uwarunkowań rozwoju gminy oraz opracowano diagnozę stanu zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem występujących z jednej strony zagrożeń i barier rozwoju, z drugiej strony istniejących możliwości oraz szans gminy. Omawiana „diagnoza” stanowi przedmiot niniejszego opracowania.

Drugi etap działań to etap prac koncepcyjno – studialnych, związanych z wypracowaniem kierunków rozwoju gminy, a co za tym idzie dalszych kierunków polityki przestrzennej. Na etapie tym zostaną wypracowane warianty rozwiązań realizacji celu. Zostanie również wskazany sposób oraz instrumenty umożliwiające ich realizację.

W każdym z omówionych etapów działań bezpośrednich, wyróżnia się działania pośrednie dotyczące realizacji „Studium”, związane z tokiem opiniowania oraz uzyskania akceptacji współpracy ze strony jednostki zamawiającej. Zakres oraz kolejność omawianych działań dla poszczególnych etapów opracowania „studium” charakteryzuje prezentowany w dalszej części schemat organizacyjny.

Prezentowane opracowanie zawiera siedem syntetycznych rozdziałów w formie opisowej z załączonymi mapkami poglądowymi oraz tabelami i wykresami ilustrujące waloryzację przestrzenną analizowanych czynników. Poszczególne rozdziały charakteryzują szczegółowo uwarunkowania występujące na terenie gminy i omawiają następujące zagadnienia:

1. Położenie gminy na tle regionu, województwa, kraju, ważniejsze dane statystyczne.
2. Sfera społeczna, z uwzględnieniem problematyki:
 - demografia
 - osadnictwo
 - infrastruktura społeczna
 - rynek pracy
 - oświata, kultura i wychowanie,
 - ochrona zdrowia,
3. Uwarunkowania przyrodnicze z charakterystyką możliwości rozwoju turystyki.
4. Wartości kulturowe – opracowanie charakteryzujące zachowaną zabudowę historyczną oraz analizujące potencjały i ograniczenia rozwoju kultury.
5. Infrastruktura techniczna – opracowanie obejmujące następujące zagadnienia:
 - sieć komunikacyjna i gazyfikacja
 - kanalizacja i wodociągi
 - zagospodarowanie odpadów komunalnych
 - telefonizacja i elektryfikacja
6. Gospodarka - opracowanie charakteryzujące ważniejsze cechy charakterystyczne dla analizowanego terenu pod względem działalności rolniczej oraz gospodarczej, określające możliwości rozwojowe gminy. Ze względu na występujące problemy w rolnictwie, dziedzina ta została scharakteryzowana bardzo szczegółowo. Opracowany materiał będzie mógł służyć jako baza do dalszych programów operacyjnych dla rolnictwa.
7. Obronność

5. Proces sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

DZIAŁANIA

FORMY DZIAŁAŃ

I. ETAP INWENTARYZACYJNO - BADAWCZY

PRACE PRZYGOTOWAWCZE:

- ◆ Zebranie materiałów
- ◆ Analiza wniosków
- ◆ Identyfikacja trendów i poglądów dotyczących problemów rozwojowych gminy

PODJĘTE DZIAŁANIA:

Faza 1

- zapoznanie się z założeniami i wytycznymi do planu przestrzennego zagospodarowania miasta i opracowaniami branżowymi niezbędnymi do wykonywania planów zagospodarowania przestrzennego,
- zapoznanie się z literaturą i opracowaniami archiwalnymi dotyczącymi obszaru badań w zakresie rzeźby, budowy geologicznej, wód powierzchniowych i wglębnych, szaty roślinnej, klimatu, higieny atmosfery, antropopresji oraz ochrony zasobów przyrody i krajobrazu, a także w zakresie innych czynników będących przedmiotem „studium”
- zebranie danych (wypisy, odrisy) ze specjalistycznych materiałów archiwalnych takich jak: opracowania fizjograficzne, dokumentacje, opracowania problemowe, operaty urządzeniowe lasów, materiały PIOŚ, WSSE, IM i GW itp.,
- przygotowanie programu i zakresu prac terenowych.

Faza 2

- przeglądowe kartowanie terenu obejmujące: elementy geomorfologii, hydrografii, itp.
- wizja terenowa dotycząca uwarunkowań,
- zebranie informacji w urzędach administracji państwowej i od miejscowej ludności dotyczących badanego terenu

Faza 3

- kameralne opracowanie poszczególnych zagadnień tematycznych w postaci map wraz z komentarzem tekstowym.

Wizyty ekspertów w gminie

- zapoznanie się z problematyką gminy
- zebranie wstępnych informacji
- zapoznanie przedstawicieli gminy z tematyką studium oraz harmonogramem działań i procesem realizacji studium
- nawiązanie współpracy z wytypowanymi przedstawicielami gminy
- prowadzenie konsultacji społecznej
- prowadzenie wizji terenowych w celach kartograficznych

Inne formy:

- zebranie dostępnych informacji z Urzędu Wojewódzkiego oraz innych lokalnych instytucji
- zasięganie opinii oraz uzyskiwanie danych z innych jednostkach lokalnych
- prezentacje

II. ETAP PRAC KONCEPCYJNO – STUDIALNYCH

1. Dokonanie analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia).
2. Analiza uwarunkowań.
3. Ustalenie hierarchii problemów oraz celów
4. Opracowanie kierunków rozwoju i polityki przestrzennej
 - strategia rozwoju gminy,
 - kierunki polityki przestrzennej,
 - instrumenty realizacji.

ROZDZIAŁ 1

INFORMACJE OGÓLNE

SPIS TREŚCI

1.	INFORMACJE OGÓLNE	9
1. 1.	Podstawowe dane statystyczne	9
1. 1.1.	Powierzchnia i ludność	9
1. 1.2.	Rolnictwo	9
1. 1.3.	Działalność gospodarcza	10
1. 1.4.	Gospodarka komunalna	10
1. 2.	Położenie gminy	10
1. 2.1.	Położenie geograficzne i warunki geologiczne	10
1. 2.2.	Położenie na mapie administracyjnej	11
1. 2.3.	Położenie komunikacyjne	11
1. 3.	Organizacja i struktura gminy	11
1. 3.1.	Jednostki pomocnicze	11
1. 3.2.	Jednostki organizacyjne	12
1. 3.3.	Związki i porozumienia międzygminne	12
1. 3.4.	Komisje stałe Rady Gminy	12
1. 3.5.	Planowane zmiany administracyjne	12
1. 4.	Wnioski wynikające z analizy diagnozy stanu gminy ...	12
1. 4.1.	Atrybuty atrakcyjności przestrzeni gminy	12
1. 4.2.	Wiodące problemy funkcjonalno – przestrzenne	13
	Mapa nr 1.1 - Położenie gminy w regionie	16

1. INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Podstawowe dane statystyczne

1.1.1. Powierzchnia i ludność

Gmina Odrzywół położona jest w zachodniej części byłego województwa radomskiego. Obecnie po wdrożeniu reformy administracyjnej znajduje się w południowo – zachodniej części województwa mazowieckiego.

Powierzchnia ogólna gminy wynosi 94,83 km² (9 483 ha).

Liczba ludności na przestrzeni ostatnich lat uległa zmniejszeniu i w dalszym ciągu utrzymuje się tendencja malejąca. W roku 1994 liczba mieszkańców wynosiła 4 600 osób i spadła do 4 525 w roku 1998. Aktualnie wg danych Urzędu Gminy liczba ludności na koniec pierwszego półrocza 1999r wynosiła **4 297** mieszkańców.

Gęstość zaludnienia w 1999 roku wynosi średnio 45 osób / km²

1.1.2. Rolnictwo

Powierzchnia użytków rolnych wg GUS (stan na 1997 r.) wynosiła **6 487 ha**, co stanowi **68%** ogólnej powierzchni gminy, w tym:

- grunty orne 4 880 ha
- sady 40 ha
- łąki 715 ha
- pastwiska 852 ha

Powierzchnia lasów 2 330 ha (24,6 %)

Pozostałe grunty i nieużytki 666 ha (7,0 %)

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych 920

- wielkość średniego gospodarstwa 8 ha

Powierzchnia upraw w gospodarstwach indywidualnych, w 1996 r (w ha):

Ogólna powierzchnia zasiewów 4 291 w tym:

- zboża 3 231
- kukurydza 2
- strączkowe jadalne na ziarno 3
- ziemniaki 745
- rośliny przemysłowe 19
- rośliny pastewne 126
- pozostałe 165

Ogólna powierzchnia uprawy warzyw w 1996 r. stanowiła obszar o powierzchni 15 ha

Podstawowe kierunki produkcji:

- hodowla bydła mlecznego (produkcja mleka)
- uprawa truskawek
- uprawa papryki
- hodowla trzody chlewnej

Pogłowie zwierząt gospodarskich w 1996 r.

Bydło ogółem:	2 382, w tym: krowy mleczne: 1 452
Trzoda chlewna	1 819
Owce	388
Konie	468

1.1.3. Działalność gospodarcza

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w 1996 roku
w systemie REGON - 183:

- rolnictwo i leśnictwo	5
- produkcja	28
- budownictwo	19
- handel i naprawy	102
- usługi gastronomiczne	5
- ochrona zdrowia	7
- pozostałe usługi	17

Podmioty gospodarcze działające w sektorze publicznym - 8

Podmioty gospodarcze działające w sektorze prywatnym - 174

1.1.4. Gospodarka komunalna

W gminie funkcjonuje:

- Dobrze rozwinięta sieć energetyczna i wodociągowa oraz telekomunikacyjna,
- System usuwania odpadów stałych,
- Obecnie jest realizowana kanalizacja gminy i budowa oczyszczalni ścieków.

1.2. Położenie gminy

1.2.1. Położenie geograficzne i warunki geologiczne

Według podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego teren gminy leży na południowym krańcu prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, w podprowincji Nizin Środkowopolskich i w makroregionie Wzniesień Południowo-mazowieckich. W skład badanego obszaru wchodzi mezoregion: Dolina Białobrzaska. Na jej terenie znajduje się region o nazwie Błota Brudzewickie, które przylegają do doliny w rejonie Dąbrowy (gmina Odrzywów) i Brudzewic (gm. Poświętne). Jest to rozległa równina torfowa o powierzchni ponad 800 ha. W krajobrazie całego mezoregionu dominują łąki, które są porożcinane systemem kanałów melioracyjnych. Na południe od doliny Pilicy rozciąga się Równina Radomska.

Obszar gminy Odrzywów należy do Łódzkiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej, charakteryzującej się relatywnie dłuższym okresem wegetacji i znacznym zróżnicowaniem średniej rocznej ilości opadów. Według opracowanego w IUNG podziału województwa radomskiego na regiony glebowo-rolnicze, gmina Odrzywów należy do Regionu Nadpilicko-Kozienickiego. Teren ten charakteryzuje się płaską i niskofalistszą rzeźbą. Gminy leżące w zasięgu tego regionu mają największy wskaźnik lesistości.

1.2.2. Położenie na mapie administracyjnej.

Gmina Odrzywów położona jest w widłach rzek: Pilicy i Drzewiczki. Naturalną granicę na północy pomiędzy gminą Nowe Miasto stanowi rzeka Pilica. Od strony wschodniej gmina Odrzywów sąsiaduje z gminą Klwów, w większości po naturalnej granicy jaką stanowi rzeka Drzewiczka, prawy dopływ Pilicy. Przez teren Gminy przepływa mała rzeczka Korcznica, zbiegająca się z Drzewiczką w Odrzywole. Od strony zachodniej do terenu gminy przylegają duże tereny leśne - Lasy Spalskie.

Siedziba gminy położona jest w odległości około 45 km na zachód od Radomia. Powierzchnia gminy ma kształt wydłużony w kierunku od południowego wschodu do północnego zachodu.

Administracyjnie gmina graniczy z następującymi gminami:

a) województwa mazowieckiego:

- od północy i od północnego wschodu z gminą Nowe Miasto n. Pilicą,
- od wschodu i od południowego wschodu z gminą Klwów
- od południa na bardzo niewielkim odcinku z gminą Rusinów

b) województwa łódzkiego:

- od południa z gminą Drzewica
- od zachodu z gminą Poświętne

Według nowego podziału administracyjnego gmina Odrzywów należy do powiatu Przysucha.

1.2.3. Położenie komunikacyjne

W Odrzywole krzyżują się dwie główne drogi w gminie:

- ❖ Łódź - Tomaszów Mazowiecki – Radom (droga krajowa nr 739)
- ❖ Końskie – Warszawa (droga wojewódzka nr 728)

Lokalna sieć drogowa łączy poszczególne wsie z Odrzywołem.

Daje również dobre połączenie drogowe z takimi miastami jak Warszawa (92 km), Łódź (95 km), Kielce (80 km), Radom (47 km), Przysucha (20 km), Opoczno (25 km).

1.3. Organizacja i struktura gminy

1.3.1. Jednostki pomocnicze:

W skład gminy wchodzi następujące sołectwa:

1. Ceteń	6. Łęgonice Małe	11. Ossa Kolonia
2. Dąbrowa	7. Myślakowice	12. Różanna
3. Kłonna	8. Kolonia Myślakowice	13. Stanisławów
4. Kamienna Wola	9. Odrzywów	14. Wandzinów
5. Lipiny	10. Ossa	15. Wysokin

Oprócz 15-tu sołectw wyróżnia się następujące miejscowości: Badulki, Emilianów, Dębowa Góra, Walerianów, Kolonia Kłonna, Las Kamiennowolski.

1.3.2. Jednostki organizacyjne

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Odrzywole,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Odrzywole,
- Przedszkole Samorządowe w Odrzywole,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Odrzywole,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Ossie Kolonii,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Myślakowicach,
- Publiczne Gimnazjum w Odrzywole,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Odrzywole

1.3.3. Związki i porozumienia międzygminne do których należy gmina:

- ◆ Związek Gmin „PILICA” z siedzibą w Nowym Mieście
- ◆ Związek Gmin Wiejskich z siedzibą w Poznaniu

1.3.4. Komisje stałe Rady Gminy

Ustawowy skład Rady Gminy wynosi 18 radnych.

Do pomocy w wykonywaniu swoich zadań Rada Gminy powołała stałe komisje:

- Komisja Rewizyjna,
- Komisja Rozwoju Gospodarczego Finansów i Budżetu,
- Komisja Zdrowia i Spraw Społecznych,
- Komisja Oświaty i Kultury,
- Komisja Ładu i Porządku Publicznego

1.3.5. Planowane zmiany administracyjne

Rada Gminy Odrzywół podjęła w 1999 roku uchwałę o przyłączeniu do terenu swojej gminy sołectwa Jelonek, należącego obecnie do gminy Klwów. Powyższa uchwała jest obecnie rozpatrywana przez jednostki administracji rządowej wyższego szczebla, zgodnie z wymogami ustawowymi. Inicjatorem ww. działań było społeczeństwo sołectwa Jelonek.

1.4. Wnioski wynikające z diagnozy stanu gminy

1.4.1. Atrybuty atrakcyjności przestrzeni gminy

Gmina Odrzywół wyróżnia się na tle regionu walorami przestrzeni przyrodniczej, społecznej oraz gospodarczej. Są to w szczególności następujące walory:

- ⇒ Na obszarze gminy występują obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym obejmujące doliny Wisły i Pilicy z dopływem Drzewiczki.
- ⇒ Położenie całego terenu gminy w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Pilicy i Drzewiczki i występujące w związku z tym bogactwo fauny i flory (różnorodność gatunkowa oraz różnorodność form krajoznawczych i siedliskowych).

- ⇒ Występowanie na terenie gminy obszarów –przyrodniczych, pomników przyrody, gatunków roślin i zwierząt, zabytkowych obiektów kulturowych, które zostały objęte ścisłą ochroną oraz proponowanych do objęcia ochroną. Elementy te są atrakcyjne zarówno pod względem krajoznawczym jak i turystycznym, co stanowi bazę rozwoju gminy pod kątem turystyki.
- ⇒ Korzystne warunki przyrodnicze i strukturalne gospodarstw dla rozwoju produkcji rolniczej – możliwość intensyfikacji i specjalizacji produkcji rolniczej w rejonach mało atrakcyjnych turystycznie. Czyste środowisko przyrodnicze (brak działalności dużych zakładów przemysłowych), umożliwiające rozwijanie produkcji rolniczej metodami ekologicznymi lub prowadzenia zintegrowanej produkcji rolniczej w rejonach nastawionych na turystykę.
- ⇒ Stosunkowo duży udział lasów w powierzchni gminy wynoszący 25 %. Tereny leśne występujące w południowej części gminy stanowią „obszar o charakterze przejściowym” między lasami Puszczy Pilickiej, a lasami Przysusko-Szydłowieckimi. Możliwości zalesienia znacznych obszarów gminy (ok. 2 300 ha) w perspektywie, (zgodnie z opracowanym projektem zalesienia gminy), co jest zgodne z Krajowym Programem Zwiększenia Lesistości oraz priorytetami wyznaczonymi dla „Spójnej Polityki Strukturalnej Rozwoju Obszarów Wiejskich (dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 1999 r.), a także polityką Unii Europejskiej.
- ⇒ Prowadzenie przez gminę działań mających na celu prawidłową gospodarkę wodami powierzchniowymi (dwa zbiorniki retencyjne oraz tereny zmeliorowane) oraz realizowanie programu zwodociągowania i telefonizacji gminy (na ukończeniu) oraz programu kanalizowania gminy.
- ⇒ Istnienie wolnych obiektów, mogących służyć działalności gospodarczej, występowanie gruntów nadających się pod budownictwo (tanie grunty w Odrzywole i Myślakowicach) oraz gruntów pod ewentualną zabudowę przemysłową o powierzchni (5 ha przy trasie Radom – Łódź.

1.4.2. Wiodące problemy funkcjonalne – przestrzenne

- ❑ Ochrona prawna najcenniejszych obszarów systemu przyrodniczego Doliny Wisły i Drzewiczki oraz obiektów kulturowych (zadanie służb konserwatorskich) oraz działania mające na celu objęcie ochroną proponowanych obszarów, obiektów, siedlisk roślin i zwierząt.
- Możliwe instrumenty poprawiające stan:
 - opracowanie pełnej inwentaryzacji przyrodniczej,
 - opracowanie gminnego programu ochrony przyrody oraz dóbr kultury
- ❑ Zagrożenie środowiska naturalnego wynikające z braku funkcjonowania kompleksowych rozwiązań w zakresie odprowadzenia i unieszkodliwiania ścieków oraz prawidłowej gospodarki zagospodarowania odpadów stałych (istnienie dzikich wysypisk).

- Możliwe instrumenty poprawiające stan (przy wykorzystaniu środków z funduszy przedakcesyjnych UE – PHARE, SAPARD, ISPA, i instytucji finansowych):
 - opracowanie strategii rozwoju gminy oraz programów operacyjnych zawierającego wnioski aplikacyjne o dofinansowanie z funduszy strukturalnych
 - realizacja programu zwodociągowania (Łęgonice Małe, Różanna, Dębowa Góra, Myślakowice Kolonia), oraz programu kanalizacji gminy (4 etapy).
 - rozbudowa oraz zabezpieczenie gminnego wysypiska odpadów stałych w Odrzywole oraz wprowadzanie programu mającego na celu selekcję odpadów w gospodarstwach domowych. (przejęcie z systemu kontenerów na system indywidualnych pojemników)

- ❑ Zbyt małe w porównaniu z możliwościami zainteresowanie turystyką.

- Możliwe instrumenty poprawiające stan:
 - opracowanie programu operacyjnego dotyczącego rozwoju turystyki,
 - popieranie i promocja osób inwestujących w infrastrukturę turystyczną (tworzenie baz noclegowych, terenów rekreacyjnych, uporządkowanie i uzbrojenie w infrastrukturę turystyczną istniejących zbiorników wodnych, itp.),
 - opracowanie i opiniowanie projektów budowlanych zharmonizowanych z otoczeniem,
 - budowa i modernizacja dróg, wytyczanie ścieżek rowerowych
 - promowanie i wspieranie osób (liderów lokalnych) zajmujących się turystyką,
 - opracowanie programów towarzyszących obiektom turystycznym, które będą zachęcały do dłuższych pobytów (włączenie do regionalnej sieci turystycznej),
 - nawiązanie współpracy z osobami (jednostkami) zajmującymi się profesjonalnie turystyką.

- ❑ Stosunkowo niska rentowność produkcji rolniczej oraz zbyt małe zainteresowanie produkcją metodami ekologicznymi.

- Możliwe instrumenty poprawiające stan:
 - opracowanie programu operacyjnego (restrukturyzacji) dla rolnictwa i obszarów wiejskich,
 - działania zmierzające do polepszenia struktury gruntów rolnych,
 - intensyfikacja produkcji rolniczej,
 - działalność edukacyjna:
 - promowanie gospodarstw specjalistycznych,
 - tworzenie rolniczych grup marketingowych,
 - prowadzenie edukacji ekologicznej
 - organizacja podmiotów (zakładów) przetwarzających produkty rolnicze oraz ekologiczne lub organizujących zbyt
 - poprawa infrastruktury technicznej na wsiach

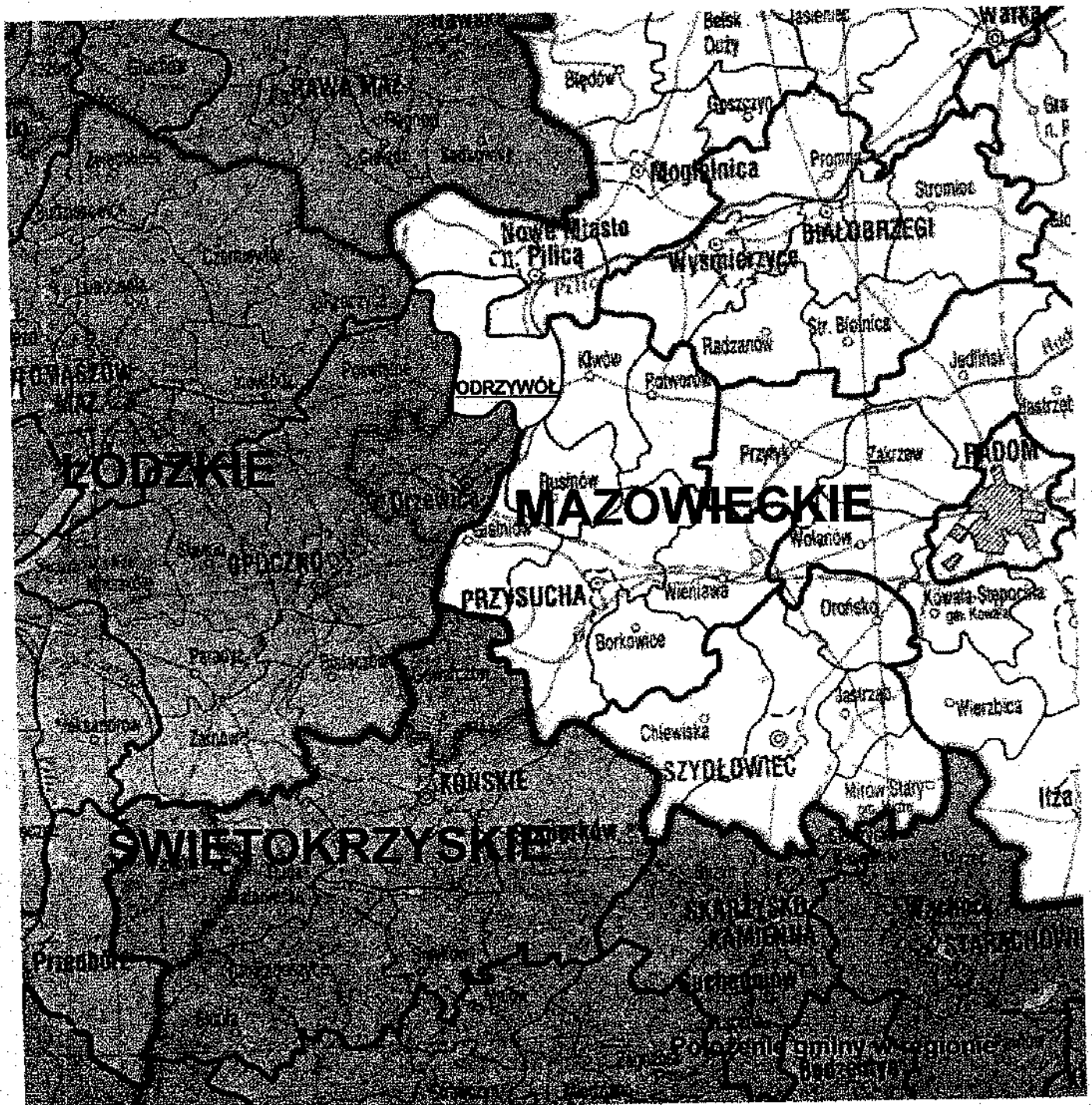
- ❑ Występujący z jednej strony deficyt wód powierzchniowych i obniżanie się wód gruntowych (brak wód dyspozycyjnych dla urządzeń melioracyjnych, stepowanie krajobrazu – osuszanie Bagien Brudzewskich). Występujące w ostatnich latach zagrożenie terenu gminy powodzią, szczególnie ze strony rzeki Pilicy.

- **Możliwe instrumenty poprawiające stan:**
 - prowadzenie prawidłowej gospodarki wodno-melioracyjnej (budowa zbiorników retencyjnych w Łęgonicach Małych i Odrzywole dała pozytywne efekty),
 - budowa wału przeciwpowodziowego w rejonie Łęgonic

- ☐ **Niski wskaźnik uprzemysłowienia regionu, brak strategicznych podmiotów gospodarczych zapewniających miejsca pracy.**

- **Możliwe instrumenty poprawiające stan:**
 - promocja i wspieranie przez gminę przedsiębiorczości,
 - tworzenie ofert gospodarczych (wskazywanie terenów, majątku itp.),
 - utworzenie jednostki wspierającej rozwój gospodarczy,
 - poprawa infrastruktury technicznej,
 - polepszenie poziomu edukacji ekonomicznej,
 - wyznaczenie terenów oraz ich przygotowanie pod działalność gospodarczą.

MAPA 1.1.

ROZDZIAŁ 2

SFERA SPOŁECZNA

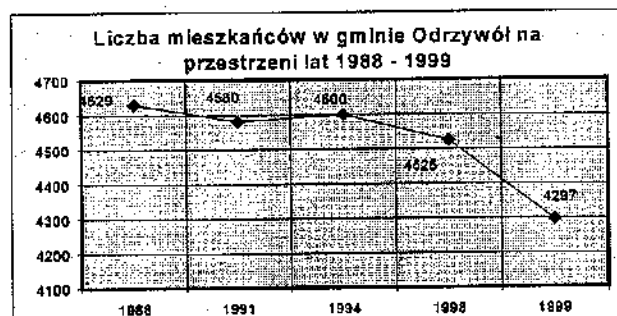
SPIS TREŚCI

2.	SFERA SPOŁECZNA	18
2. 1.	Warunki demograficzne	18
2. 2.	Edukacja	21
2. 3.	Służba zdrowia	21
2. 4.	Kultura, rozrywka i sport	22
2. 5.	Opieka społeczna	22
2. 6.	Rynek pracy	23
2. 6.1.	Bezrobocie	23
2. 6.2.	Kierunki zatrudnienia	24
2. 7.	Budownictwo mieszkaniowe	26
2. 8.	Bezpieczeństwo	26
2. 9.	Kierunki inwestowania w gminie	26
	Mapa 2.1. – Gęstość zaludnienia w sołectwach	29
	Mapa 2.2. – Osoby zarejestrowane jako bezrobotne	30
	Mapa 2.3. – Liczba zezwoleń na budowę (1990 –1999)	31
	Mapa 2.4. – Budynki mieszkalne oddane do użytku	32
	Rys. 2.1. – Rynek pracy – bezrobocie	33
	Rys. 2.2. – Wydatki inwestycyjne na jednego mieszkańca	34
	Rys. 2.3. – Dochody własne na jednego mieszkańca	35
	Rys. 2.4. – Składniki dochodów gminy	36

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1. Warunki demograficzne

W gminie Odrzywół mieszka obecnie (1999 rok) około 4.300 mieszkańców. Analizując lata od roku 1988 daje się zaobserwować, że ilość osób zamieszkujących gminę systematycznie spada. Od 1988 do 1999 roku ubyło przeszło 283 osoby, czyli ich liczba zmniejszyła się o 6,2% na przestrzeni analizowanych lat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Odrzywole oraz „Narodowego Spisu Powszechnego z dnia 6.XII 1988 roku – Ludność, warunki mieszkaniowe. Gmina Odrzywół”, GUS 1990.

Porównując na podstawie tabeli 1 liczbę mieszkańców w poszczególnych sołectwach w przedziale czasowym od 1991 roku do 1999 roku zauważyć można, że prawie wszystkie sołectwa charakteryzują się spadkiem liczby mieszkańców na przestrzeni kilku lat, a w najlepszym wypadku przyrost liczby ludności oscyluje wokół zera. Największy spadek liczby mieszkańców miał miejsce w Lipinach – ubyło tam w ciągu ostatnich ośmiu lat około 41% mieszkańców. Duże ubytki ludności w ciągu ostatnich kilku lat można zauważyć w Łęgonicach Małych (ubyło 26%) Kłonnej (ubyło 25%) i w Ossie (ubyło 22%).

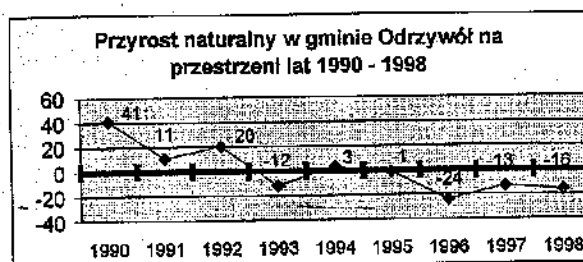
Najintensywniej rozwijającą się miejscowością pod względem liczby mieszkańców jest Odrzywół, gdzie od początku lat dziewięćdziesiątych liczba ludności zwiększyła się o 6% i jest to największy przyrost ludności na terenie gminy.

Przyrost naturalny w gminie Odrzywół jest ujemny od kilku lat - od 1990 roku maleje z każdym rokiem, co jest charakterystyczne nie tylko dla województwa ale też dla całej Polski. Dla porównania w 1990 roku wynosił on w Odrzywole (+41), a w 1998 roku już tylko (-16). Może to być związane z odpływem poza gminę osób młodych, poszukujących pracy, a także ze zmienionym modelem rodziny, w której coraz częściej jest tylko jedno dziecko, a decyzja o powiększeniu rodziny coraz częściej oddalana jest w czasie (także z powodu trudności finansowych).

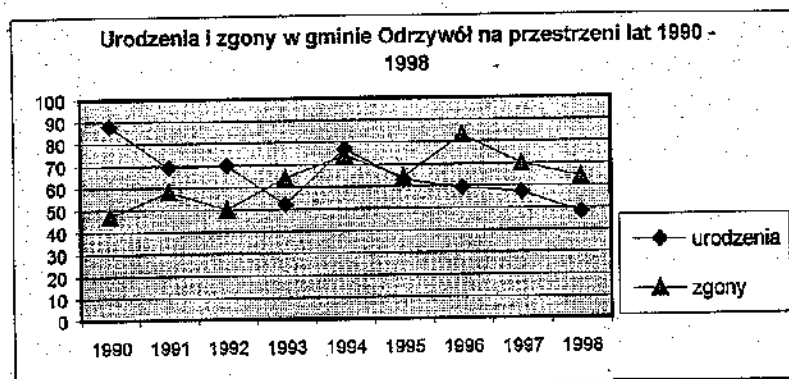
Tabela 2.1.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Urodzenia	88	69	70	52	77	63	59	57	48
Zgony	47	58	50	64	74	64	83	70	64
Przyrost naturalny	41	11	20	-12	3	-1	-24	-13	-16

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Odrzywole.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Odrzywole.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Odrzywole.

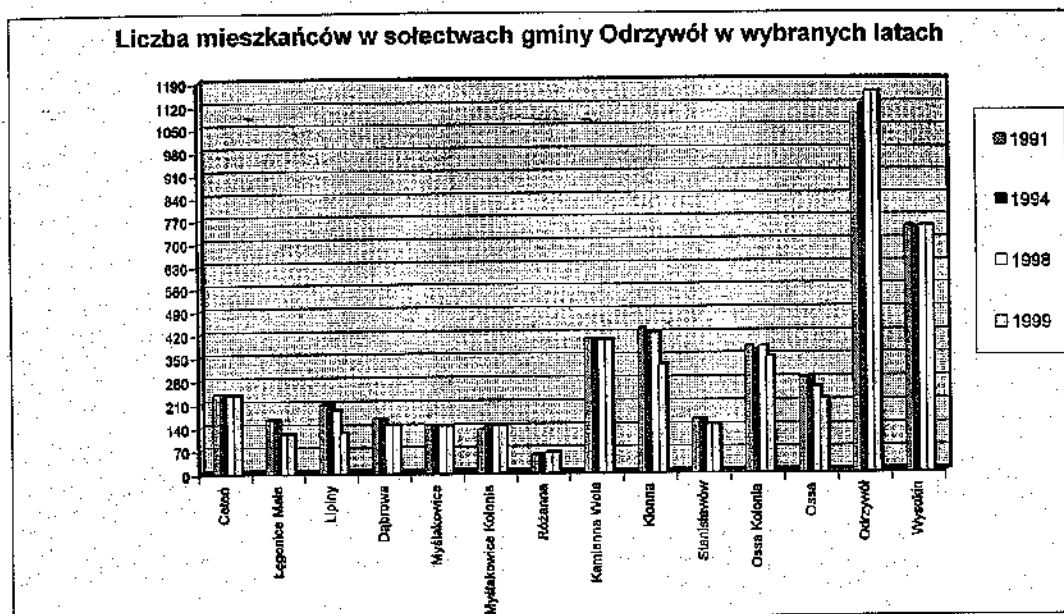
Tabela 2.2. Zestawienie liczby mieszkańców poszczególnych sołectw należących do gminy Odrzywół w latach 1991 – 1999.

Miejscowość	Lata	1991	1994	1998	1999	Przyrost liczby ludności
Ceteń		239	240	235	235	-4
Łegonice Małe		162	162	120	120	-42
Lipiny		206	207	190	122	-82
Dąbrowa		164	162	146	146	-18
Myślakowice		143	141	141	141	-2
Myślakowice Kolonia		132	143	142	142	10
Różanna		54	57	61	61	7
Kamienna Wola		401	400	399	399	-2
Kłonna		431	422	419	323	-108
Stanisławów		159	159	142	142	-17
Ossa		376	367	376	346	-30
Kolonia+Wandzinów						
Ossa		283	286	255	221	-62
Odrzywół		1089	1116	1157	1157	68
Wysokin		741	738	742	742	1
RAZEM		4580	4600	4525	4297	-283

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Odrzywole.

Udział poszczególnych grup wiekowych w ogóle ludności w gminie Odrzywół nie odbiega zasadniczo od standardu ogólnokrajowego i wojewódzkiego. Najliczniejszą grupę wiekową stanowi ludność z przedziału produkcyjnego (51,1%), a najmniej osób należy do wieku poprodukcyjnego (20,1%). W porównaniu do danych krajowych, wojewódzkich i powiatowych stosunkowo liczny jest jedynie przedział przed-

produkcyjny (28,9% w Odrzywół, 28,3% w byłym radomskim, 27,6% w mazowieckim, 28,3% w powiecie Przysucha, 28,2% w Polsce) w gminie Odrzywół.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Odrzywół.

Gęstość zaludnienia w 1999 roku w gminie wynosi 45 osób na km², a wyraźnie najgęściej zaludnionym sołectwem jest Odrzywół, w którym następuje znaczna koncentracja ludności. Najmniejszą gęstość zaludnienia mają Łęgonice Małe, Myślakowice i Różanna. Tendencje w poszczególnych sołectwach charakteryzuje tabela 2.3. oraz poglądowa **Mapa 2.1.**

Tabela 2.3. Gęstość zaludnienia w gminie Odrzywół.

Miejscowość	Gęstość zaludnienia (os / km ²)
Ceteń	57,3
Łęgonice Małe	19,4
Lipiny	25,5
Dąbrowa	23,6
Myślakowice	19,6
Myślakowice Kolonia	23,3
Różanna	20
Kamienna Wola	58,7
Kłonna	36,7
Stanisławów	29,6
Ossa Kolonia+Wandzinów	31,2
Ossa	46
Odrzywół	144,6
Wysokiń	51,1
RAZEM	45

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Odrzywół.

2.2. Edukacja

W gminie Odrzywół znajdują się trzy szkoły podstawowe:

1. Szk. P. w Odrzywole – uczęszcza do niej 456 dzieci. zatrudnionych jest 28 nauczycieli. W szkole jest 12 izb lekcyjnych, dwa oddziały przedszkolne, sala gimnastyczna, stołówka, biblioteka, świetlica i pracownia komputerowa;
2. Szk. P. w Ossie Kolonii – uczy się w niej 95 uczniów, zatrudnionych jest 12 nauczycieli. Szkoła posiada 6 izb lekcyjnych, oddział przedszkolny, salę gimnastyczną, stołówkę i bibliotekę;
3. Szk. P. w Myślakowicach – uczęszcza do niej 70 uczniów, zatrudnionych jest 9 nauczycieli. Szkoła dysponuje 3 izbami lekcyjnymi, oddziałem przedszkolnym, salą gimnastyczną, stołówką, biblioteką i świetlicą. Jest to nowa szkoła oddana do użytku w 1998 roku.

W związku z wejściem reformy szkolnictwa podstawowego od września szkoły zostały przekształcone w szkoły od klas I do VI, natomiast gimnazjum zostało utworzone w Odrzywole w budynku szkoły podstawowej.

We wszystkich szkołach odbywają się zajęcia z informatyki a szkoła w Odrzywole posiada pracownię komputerową.

Stan techniczny szkół jest zadowalający – budynki wymagają jedynie remontów bieżących.

Uczniowie z odległych miejscowości dowożeni są do szkół autobusem finansowanym przez Urząd Gminy. Gmina czyni starania o drugi autobus przeznaczony na potrzeby dowożenia młodzieży do gimnazjum w Odrzywole.

Młodzież może kontynuować naukę w Zespole Szkół Ekonomicznych w Lipinach, a także w Nowym Mieście i Przysusze. ZSE w Lipinach kształci młodzież na kierunku rachunkowość i finanse oraz ekonomika i organizacja przedsiębiorstw. Zatrudnionych jest 35 nauczycieli oraz 25 pracowników administracyjnych. Szkoła posiada 3 internaty, które planuje się przekształcić w bazę noclegową na potrzeby turystyki. W obecnym roku zostanie otwarte 2 letnie Policealne Studium Zawodowe o kierunku informatycznym i administracyjno – biurowym. Szkoła posiada salę gimnastyczną, stołówkę, świetlicę i bibliotekę.

Jedyny w gminie przedszkole znajduje się w Odrzywole, jednak gmina nie cierpi na brak tych placówek, gdyż ich funkcje przejęły oddziały przedszkolne znajdujące się w każdej szkole podstawowej.

2.3. Służba zdrowia

W gminie Odrzywół znajduje się Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej zatrudniający lekarzy: internistę, pediatrę, stomatologa oraz cztery pielęgniarki. W budynku Ośrodka mieści się też mieszkanie służbowe oraz wynajmowane jest bezpłatnie pomieszczenie dla lekarza neurologa z SPZOZ z Nowego Miasta. W Odrzywole znajduje się jedna prywatna apteka.

Ośrodek przeszedł remont kapitalny w latach 1997 – 1999, każdego roku dokupywany jest sprzęt medyczny. Potrzebą inwestycyjną w zakresie służby zdrowia jest rozbudowanie SPZOZ i oddzielenie pomieszczenia dla dzieci zdrowych i chorych. Podstawowe badania można wykonać w Odrzywole – specjalistyczne w Nowym Mieście z którym Odrzywół ma dogodnie połączenie autobusowe. Najbliższy szpital również znajduje się w Nowym Mieście.

2.4. Kultura, rozrywka i sport

Gminny Ośrodek Kultury został zlikwidowany w 1990 roku, a jego funkcję przejęły szkoły podstawowe. W Kłonnej i Wysokinie znajdują się remizy strażackie pełniące funkcję świetlic wiejskich dla młodzieży, działające w godzinach popołudniowych i wieczornych, a także w soboty i niedziele.

Przy szkołach podstawowych działają ludowe zespoły taneczne, szkoły organizują akademie, jubileusze i festyny.

Bardzo dużą rolę w rozwoju kultury na terenie gminy pełnią remizy strażackie znajdujące się w Odrzywole, Wysokinie i Kłonnej. Są one zarazem świetlicami, w których spotykają się mieszkańcy i w których odbywają się różnego rodzaju imprezy kulturalno – oświatowe. Remiza strażacka w Odrzywole pełni też rolę domu wesełnego, organizowane są tam zabawy i dyskoteki. W gminie jest podtrzymywana i rozwijana tradycja i ludowy folklor. Na jej terenie działają różne lokalne zespoły folklorystyczne.

Na terenie gminy znajduje się jedna Gminna Biblioteka Publiczna w Odrzywole.

Szczególny nacisk położony jest na rozwój i propagowanie sportu wśród młodzieży. W Lipinach działa Uczniowski Klub Sportowy z sekcją karate i koszykówki. Urząd Gminy finansuje dodatkowe zajęcia sportowe w szkołach oraz wyjazdy dzieci na basen do Spały. Organizowane są cykliczne imprezy sportowe, np. biegi, mecze piłki nożnej i koszykówki.

O tym, że na rozwój sportu i rekreacji w gminie kładzie się wysoki nacisk, świadczy fakt, że w Odrzywole zostało uruchomione gminne centrum sportowo rekreacyjne budowane za środki własne oraz w dużej mierze dofinansowane z funduszu wojewódzkiego PFRON. Ośrodek docelowo dysponuje pełno wymiarową halą sportową, z salą rehabilitacji oraz basenem. Bardzo ważne jest to, że z Ośrodka będą mogli korzystać osoby niepełnosprawne, którzy do tej pory nie mieli na co dzień takich możliwości.

Funkcjonowanie omawianego Ośrodka powinno doprowadzić do koncentracji zawodów sportowych w Odrzywole i umocnienie sportowej pozycji gminy w regionie.

2.5. Opieka społeczna

Na terenie gminy znajduje się jeden Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniający dwóch pracowników oraz kierownika. Ośrodek oferuje pomoc w postaci zasiłków stałych, rent socjalnych, z tytułu ochrony macierzyństwa, zasiłków gwarantowanych okresowych, zasiłków jednorazowych.

Ośrodek udziela także pomocy w naturze: organizowane jest dożywianie dzieci w szkołach (Myślakowice, Ossa Kolonia, Odrzywół), kolonie socjoterapeutyczne,

przyznawane są zasiłki celowe, czyli z przeznaczeniem na konkretny cel materialny. Ośrodek opieki społecznej organizuje także zbiórki odzieży używanej i przekazuje ją osobom najbardziejniejszym.

2.6. Rynek pracy

2.6.1. Bezrobocie

Wskaźnik bezrobocia dla gminy Odrzywół (według danych opracowanych przez Centrum Badań Regionalnych na podstawie danych GUS), w roku 1997 wynosił 18,1 % (Rys.2.1. – na końcu rozdziału). W gminach stanowiących grupę porównawczą wskaźnik ten kształtował się na poziomie 11,7 %, w byłym województwie radomskim wynosił 13,9 %, natomiast średnie bezrobocie w gminach obecnego powiatu Przysucha wynosiło 20,3 %. Z powyższego wynika jak dużym problemem dla gminy jest bezrobocie i jak sytuacja ta kształtuje się w otoczeniu analizowanej gminy.

Analizując sytuację gminy w latach poprzednich, można zauważyć, że liczba osób zarejestrowanych bezrobotnych z roku na rok systematycznie spadała. Od 1996 do roku 1998 liczba ta spadła o 28 %. Niepokojącym jest fakt, że w bieżącym roku obserwuje się wzrost liczby zarejestrowanych osób jako bezrobotne o 19% w stosunku do roku 1998. W analizowanym okresie kobiety stanowiły ok. 40 % liczby zarejestrowanych.

W tabeli 2.4. przedstawiono na podstawie danych uzyskanych z powiatowego Urzędu Pracy jak kształtował się poziom rejestrowanego bezrobocia w ostatnich trzech latach.

Tabela 2.4. Osoby zarejestrowane jako bezrobotne w latach 1996 – 1999

Rok	1996 XII			1997 XII			1998 XII			1999 IX		
Płeć	M	K	Razem	M	K	Razem	M	K	Razem	M	K	Razem
Ilość osób	328	201	529	239	189	428	217	165	382	271	182	453
% zmiany						-19%			-11%			19%
Udział kobiet		38%			44%			43%			40%	

Nieco szczegółowiej dane o bezrobociu z ostatnich czterech lat wraz z porównaniem sytuacji w sąsiedniej gminie Kłwów oraz w skali województwa radomskiego przedstawiono w tabeli 6.5. do rozdziału „Gospodarka”. Na uwagę zasługuje fakt że w gminie Odrzywół w latach 1996 – 1998 udział ilości osób posiadających prawo do zasiłku oraz osób które te prawa utraciły kształtował się na poziomie średnim województwa radomskiego. Charakterystyczny jest dla gminy niski udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym, co świadczy, że te osoby nie mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Należałoby się w przyszłości zastanowić w jaki sposób gmina może prowadzić działania w kierunku podwyższania kwalifikacji wśród swoich mieszkańców.

Tabela 2.5. odzwierciedla problemy bezrobocia w poszczególnych sołectwach.

Z prezentowanych danych wynika, że największy odsetek osób zarejestrowanych w stosunku do osób mieszkających w danej miejscowości występuje w sołectwie Kłonna (19,5 %); natomiast jedynym sołectwem gdzie nie występują zarejestrowani jest sołectwo Dąbrowa. W całej gminie Odrzywół we wrześniu 1999 roku zarejestrowanych było 453 osób bezrobotnych, co stanowi 10,5 % ogólnej liczby mieszkańców. W samym Odrzywole liczba osób zarejestrowanych wynosiła 134 osoby, co stanowiło

30 % ogółu osób zarejestrowanych w gminie. Kolejnymi sołectwami o dużym udziale osób bezrobotnych w gminie są Wysokin (17 %), Kłonna (14 %) oraz Kamienna Wola (11 %).

Tabela 2.5. Osoby zarejestrowane jako bezrobotne w sołectwach (stan na wrzesień 1999 r.)

Lp.		Powie Rzchnia PO Ha	Liczba mieszk. LM osób	Gęstość zal. na 1 km kw. (na 100 ha) osób	Osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy				
					Stan na wrzesień 1999 r.			udział w LM %	struktura udziału %
					Mężczyźni	Kobiety	Razem		
1.	Mysłakowice Kol.	609	142	23	4	3	7	4,9%	2%
2.	Mysłakowice	721	141	20	2	2	4	2,8%	1%
3.	Łęgonice Małe	614	120	20	8	1	9	7,5%	2%
4.	Dąbrowa	623	146	23	0	0	0	0,0%	0%
5.	Różanna	298	61	20	5	3	8	13,1%	2%
6.	Stanisławów	476	142	30	5	5	10	7,0%	2%
7.	Wandzinów		116	razem	10	3	13	11,2%	3%
8.	Ossa Kolonia	1 108	230	31	14	6	20	8,7%	4%
9.	Lipiny	482	122	25	3	2	5	4,1%	1%
10.	Ossa	479	221	46	24	9	33	14,9%	7%
11.	Wysokin	1 321	742	56	43	35	78	10,5%	17%
12.	Ceteń	412	235	57	14	7	21	8,9%	5%
13.	Kamienna Wola	675	399	59	30	18	48	12,0%	11%
14.	Odrzywół	790	1 157	146	70	64	134	11,6%	30%
15.	Kłonna	875	323	37	39	24	63	19,5%	14%
	OGÓLEM	9 483	4 297	45	271	182	453	10,5%	100%

Rozkład na poszczególne sołectwa udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców danego sołectwa (gęstość bezrobocia w sołectwie) przedstawiono w sposób poglądowy na **Mapie 2.2.**

Po analizie tej mapy oraz mapy nr 6.2 (średnia powierzchnia gospodarstwa) można zauważyć pewne zależności. W sołectwach gdzie występują większe obszary gospodarstwa rolne obserwuje się niższą gęstość bezrobocia jak również niski udział w bezrobociu ogółem.

2.6.2. Kierunki zatrudnienia

Największym problemem z jakim borykają się mieszkańcy gminy jest brak stałych dużych zakładów pracy, które mogłyby nadać pewien istotny charakter gminie i kierunek zatrudnienia. Obecnie można stwierdzić, że gmina Odrzywół pomimo bardzo niskich walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej – jest gminą rolniczą.

Na jej terenie działają niewielkie zakłady produkcyjne zatrudniające po kilka do kilkunastu osób, stanowiące prywatny sektor małej przedsiębiorczości. Należą do nich takie ważniejsze zakłady produkcyjne jak: Zakład krawiecki w Odrzywole, Tartak w Wysokinie, Ubojnia trzody chlewnej w Badulkach (soł. Lipiny), sprywatyzowana piekarnia. Pozostałe zakłady działają głównie w sektorze usług i handlu. Duża liczba mieszkańców znajdowała zatrudnienie w Zakładzie „GERLACH” znajdującym się w sąsiedniej gminie Drzewica. Aktualnie liczba tych osób maleje ze względu na zmiany restrukturyzacyjne w zakładzie i związane z tym redukcje pracowników.

Na koniec listopada 2000 r. w Urzędzie Gminy jest zarejestrowanych ponad 500 podmiotów gospodarczych, z których część zawiesiło działalność lub zlikwidowało. W tabeli 2.6. zostały przedstawione dane Urzędu Statystycznego za rok 1997, dotyczące podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji EKD. Dla porównania zamieszczono również dane gminy Klwów. Z danych wynika, że firmy działające w handlu i usługach stanowią ok. 60 % ogólnej liczby podmiotów. W sąsiedniej gminie relacje te są nieco niższe na korzyść produkcji i budownictwa i transportu.

Tabela 2.6. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON według wybranych sekcji EKD

Wyszczególnienie	Odrzywów		Klwów	
	Stan na 31.XII.1997		Stan na 31.XII.1997	
	ilość	%	ilość	%
Ogółem	189	100%	106	100%
z tego:				
działalność produkcyjna	23	12,2%	14	13,2%
budownictwo	21	11,1%	16	15,1%
handel i naprawy	111	58,7%	46	43,4%
transport	4	2,1%	6	5,7%
obsługa nieruchomości i firm	5	2,6%	2	1,9%
pozostałe działalności	25	13,2%	11	10,4%

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1998

Wśród osób pracujących w gospodarce narodowej w gminie Odrzywów prawie 70 % w latach 1997 – 1998 stanowiły kobiety (tabela 3.7.). W porównywalnych jednostkach udział ten kształtował się na poziomie zbliżonym do 50 %. Można przypuszczać, że kobiety pracują w branży krawieckiej, co jest związane z funkcjonowaniem dużego zakładu w Odrzywole.

Tabela 2.7. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji EKD

A)

Stan na 31.09.1998 r.	Odrzywów		Klwów		Woj. radomskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem:	424	100%	174	100%	129	100%
					889	
w tym:						
a) mężczyźni	134	31,6%	68	39,1%	65 085	50,1%
b) kobiety	290	68,4%	106	60,9%	64 804	49,9%

B)

Stan na 31.XII.1997	Liczba	%
Ogółem:	387	100%
w tym:		
a) mężczyźni	134	34,6%
b) kobiety	253	65,4%
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	22	5,7%
przemysł	136	35,1%
budownictwo		
handel i naprawy	16	4,1%

administracja publiczna i obrona narodowa	47	12,1%
edukacja	125	32,3%
ochrona zdrowia i opieka socjalna	19	4,9%

Źródło: Na podstawie danych Rocznika Statystycznego Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1997

2.7. Budownictwo mieszkaniowe

Na terenie gminy występuje budownictwo jednorodzinne, indywidualne, brak nowych mieszkań spółdzielczych, komunalnych czy też zakładowych.

Jednym z głównych przyczyn niskiego tempa rozwoju budownictwa mieszkaniowego jest brak działek odpowiednio uzbrojonych oraz infrastruktury towarzyszącej.

Analizując lata 1990-1999, najwięcej zezwoleń na budowę wydano w tym okresie dla trzech sołectw południowej części gminy: Odrzywołu (38 zezwoleń), Wysokina (16) oraz Kamiennej Woli (10). Bezpośrednio z ilością zezwoleń na budowę związana jest liczba budynków mieszkalnych oddanych do użytku w analizowanym okresie, których najwięcej było w sołectwie Odrzywół (30).

Sytuacja w budownictwie mieszkaniowym w poszczególnych sołectwach została zobrazowana na załączonych mapach nr 2.3. oraz 2.4.

Porównując powyższe mapy z mapą 2.1. (Gęstość zaludnienia), można zauważyć, że budownictwo mieszkaniowe koncentruje się w rejonach o większym zaludnieniu.

2.8. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo w gminie jest realizowane głównie przez działalność służb OSP oraz Posterunku Policji w Odrzywole.

Na terenie gminy działają trzy jednostki OSP z siedzibą w Odrzywole, Wysokinie oraz Kłonnej. Jednostki te nadzorują sprawy bezpieczeństwa p. poż. oraz zabezpieczają przy współpracy z Policją bezpieczeństwo i porządek publiczny podczas organizowania gminnych imprez.

Posterunek Policji w Odrzywole zatrudnia 4 osoby i ma do dyspozycji jeden samochód Polonez wraz z podstawowym wyposażeniem. Zatrudnieni Policjanci oprócz nadzoru nad bezpieczeństwem publicznym często muszą interweniować w sprawach związanych z zagrożeniem życia lub pozostałymi wykroczeniami (głównie pobicia, rozboje, w tym związane z nadużywaniem alkoholu).

Należy stwierdzić, że w perspektywie należałoby doprowadzić do zwiększenia ilości zatrudnionych policjantów oraz unowocześnienia wyposażenia, co ułatwi nadzorowanie tej jednostce bezpieczeństwa i ładu społecznego na terenie całej gminy.

Posterunek w Odrzywole podlega bezpośrednio pod Powiatową Komendę Policji w Przysusze.

2.9. Kierunki inwestowania w gminie

W gminie okresie dwóch ostatnich lat, największe środki finansowe przeznaczone były na inwestycje wodociągowe (ponad 50 %). Ważnym zadaniem były również inwestycje w dziedzinie oświaty i wychowania (ponad 20 %).

Tabela 2.8. Kierunki inwestowania w gminie

Lp		19 97		19 98		Ra zem	
		Wydatki	%	Wydatki	%	Wydatki	%
1.	Wodociągi						
	sieć wodociągowa	185 100		1 020 826		1 205 926	
	SUW i urz. Towarzystące	666 645				666 645	
	zbiornik retencyjny	30 000		576 718		606 718	
	Dokumentacja					0	
	Razem 1	881 745	52%	1 597 544	52%	2 479 289	52%
2.	Kanalizacja						
	Oczyszczalnia			100 000		100 000	
	sieć i urz. Towarzystące					0	
	Dokumentacja	25 000				25 000	
	Razem 2	25 000	1%	100 000	3%	125 000	3%
3.	Komunikacja						
	Modernizacja dróg	31 223				31 223	
	budowa dróg	42 900		131 083		173 983	
	remont i modernizacja ulic	40 000		38 925		78 925	
	Razem 3	114 123	7%	170 008	6%	284 131	6%
4.	Łączność						
	Telefonizacja	359 744		458 893		818 637	
						0	
	Razem 4	359 744	21%	458 893	15%	818 637	17%
5.	Oświata i wychowanie						
	Boiska	29 192				29 192	
	Szkoły	80 000		682 718		762 718	
	Kotłownie	119 000		31 441		150 441	
	Dokumentacja, grunty	1 000		26 500		27 500	
	Razem 5	229 192	14%	740 659	24%	969 851	20%
6.	Usuwanie odpadów						
	Kontenery	19 430				19 430	
	Razem 6	19 430	1%	0	0%	19 430	0%
7.	Bezpieczeństwo, straż poż						
	OSP	20 000				20 000	
	Razem 7	20 000	1%	0	0%	20 000	0%
8.	Pozostałe						
	Ochrona zdrowia	40 000		22753		62 753	
	Razem 8	40 000	2%	22 753	1%	62 753	1%
	OGÓLEM	1 689 234	100%	3 089 857	100%	4 779 091	100%

Źródło: dane na podstawie sprawozdania z wykonania budżetu za rok 1997 i 1998

Analizując materiał opracowany przez Centrum Badań Regionalnych (Program Ekspertyz Regionalnych) dotyczący wydatków inwestycyjnych na jednego mieszkańca w latach 1994 – 1997 (Rys. 2.2.), należy stwierdzić, że gmina Odrzywół pod tym względem w badanym okresie czasu znajdowała się w czołówce. Osiągnęła wyższe wskaźniki od średniej dla gmin stanowiących grupę porównawczą, od średniej dla byłego województwa radomskiego, a także średniej krajowej.

Dokonując z kolei analizy dochodów własnych na jednego mieszkańca w badanym okresie (Rys. 2.3.), jedynie na podobnym poziomie kształtowały się w grupie porównawczej gmin, natomiast były znacznie niższe od średniej byłego województwa radomskiego, które z kolei były znacząco niższe od średniej krajowej.

Sytuacja taka świadczy o wysokim udziale w dochodach gminy dotacji celowych przeznaczanych na inwestycje majątkowe. Potwierdzają to dane z wykresu słupkowego przedstawionego na Rys. 2.4. Wynika z nich, że poziom dotacji celowych w gminie Odrzywół w badanym okresie był wyższy o ok. 40 % w stosunku do wszystkich jednostek porównawczych.

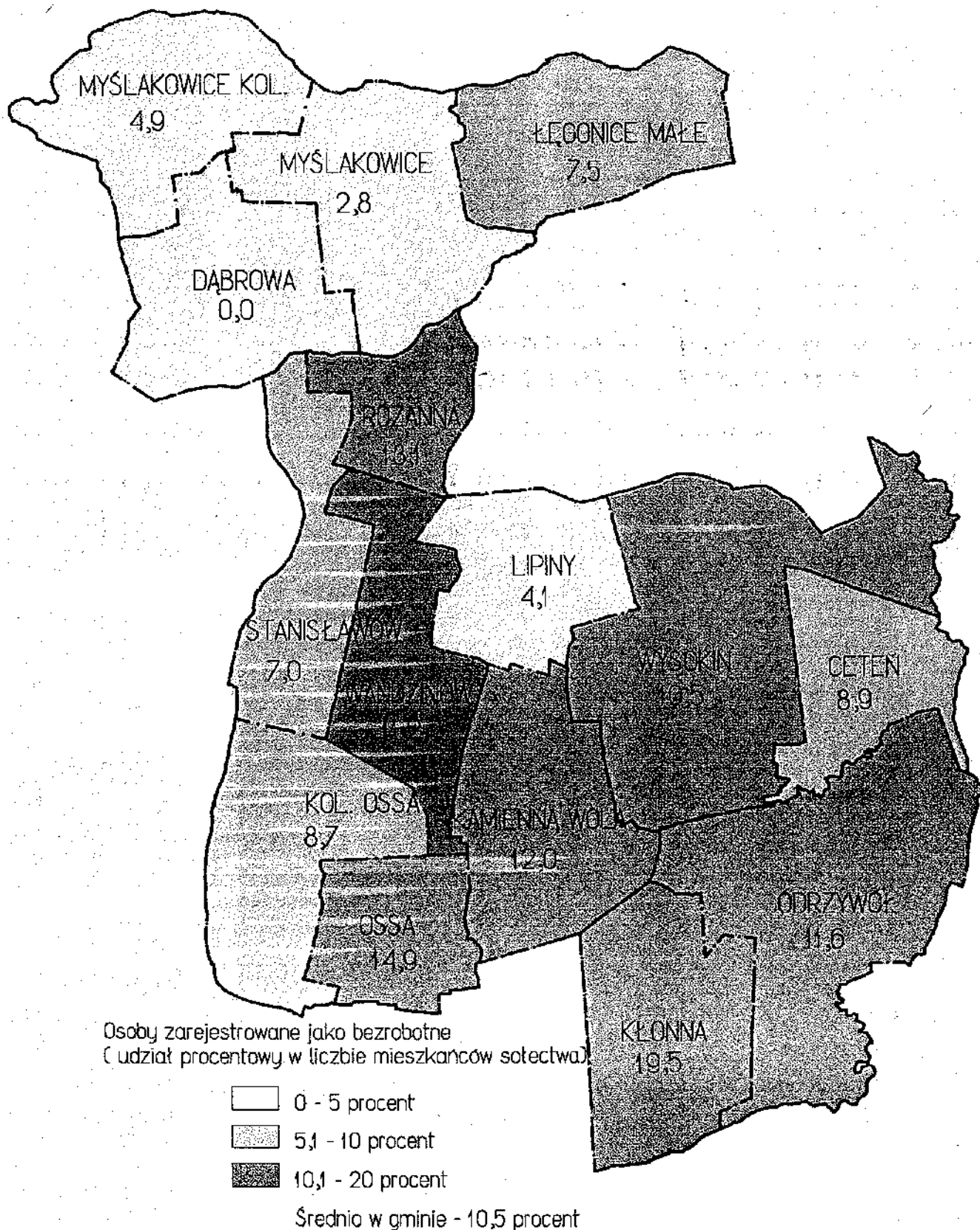
Na podstawie wyżej przedstawionych informacji można stwierdzić, że pomimo stosunkowo słabych źródeł dochodów własnych, atutem gminy jest aktywna polityka zarządzania gminą, związana z pozyskiwaniem dodatkowych źródeł finansowania (głównie dotacji), co pozwala na intensywną realizację gminnych inwestycji. Pozwala to również stopniowo zaspakajać najważniejsze potrzeby mieszkańców, decydujące o jakości i standardzie ich życia. Ponadto wzbogaca majątek gminy.

SPIS MAP

MAPA NR 1.1.	Położenie gminy w regionie	16
MAPA NR 2.1.	Gęstość zaludnienia w 1999 roku	29
MAPA NR 2.2.	Osoby zarejestrowane jako bezrobotne	30
MAPA NR 2.3.	Liczba zezwoleń na budowę wydanych w latach 1990-1999	31
MAPA NR 2.4.	Budynki mieszkalne oddane do użytku w latach 1990-1999	32
MAPA NR 3.1.	Uwarunkowania przyrodnicze	49
MAPA NR 4.1.	Wartości kulturowe	56
MAPA NR 5.1.	Gospodarka odpadami stałymi	74
MAPA NR 5.2.	Wodociągi	75
MAPA NR 5.3.	Kanalizacja	76
MAPA NR 5.4.	Energetyka	77
MAPA NR 5.5.	Komunikacja (sieć drogowa)	78
MAPA NR 5.6.	Charakterystyka dróg	79
MAPA NR 5.7.	Melioracje	80
MAPA NR 6.1.	Gęstość zaludnienia	132
MAPA NR 6.2.	Średnia powierzchnia gospodarstwa	133
MAPA NR 6.3.	Udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej	134
MAPA NR 6.4.	Udział lasów w powierzchni ogólnej	135
MAPA NR 6.5.	Udział trwałych użytków zielonych w powierzchni UR	136
MAPA NR 6.6.	Udział gleb słabych w powierzchni gruntów ornych	137
MAPA NR 6.7.	Udział gleb kompleksów 4 i 5 w pow. gruntów ornych	138
MAPA NR 6.8.	Udział gleb słabego kompleksu 3 z w użytkach zielonych	139
MAPA NR 6.9.	Wskaźniki jakości przestrzeni produkcyjnej	140
MAPA NR 6.10.	Udział zbóż w strukturze zasiewów	141
MAPA NR 6.11.	Udział żyta w zasiewach	142
MAPA NR 6.12.	Udział ziemniaków w strukturze zasiewów	143
MAPA NR 6.13.	Obsada bydła	144
MAPA NR 6.14.	Obsada trzody chlewnej	145
MAPA NR 6.15.	Mapa glebowo - rolnicza	146
MAPA NR 7.1.	Gmina Odrzywół - OC	154

GMINA ODRZYWÓŁ

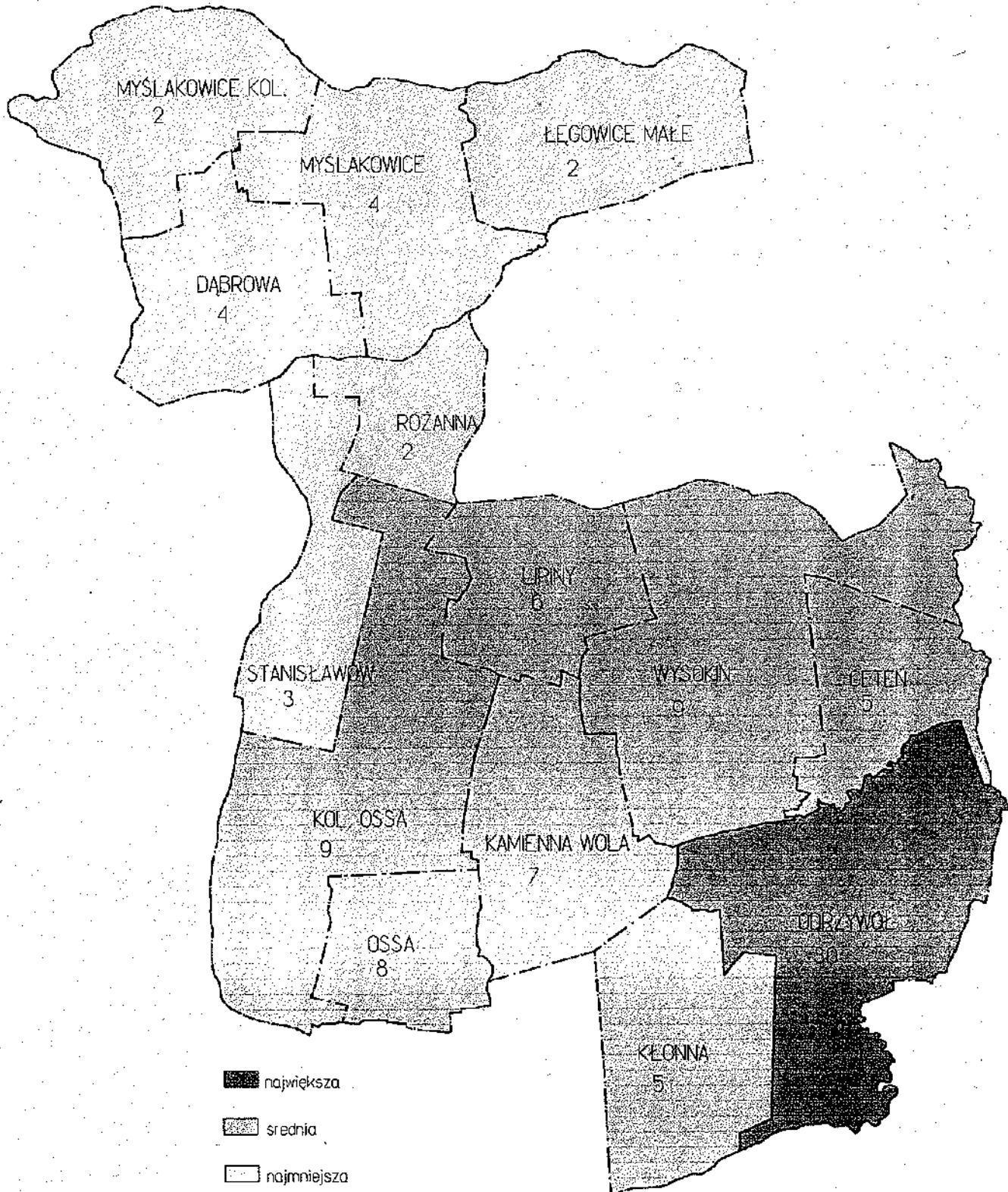
MAPA 2.2.

GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA 2.3.

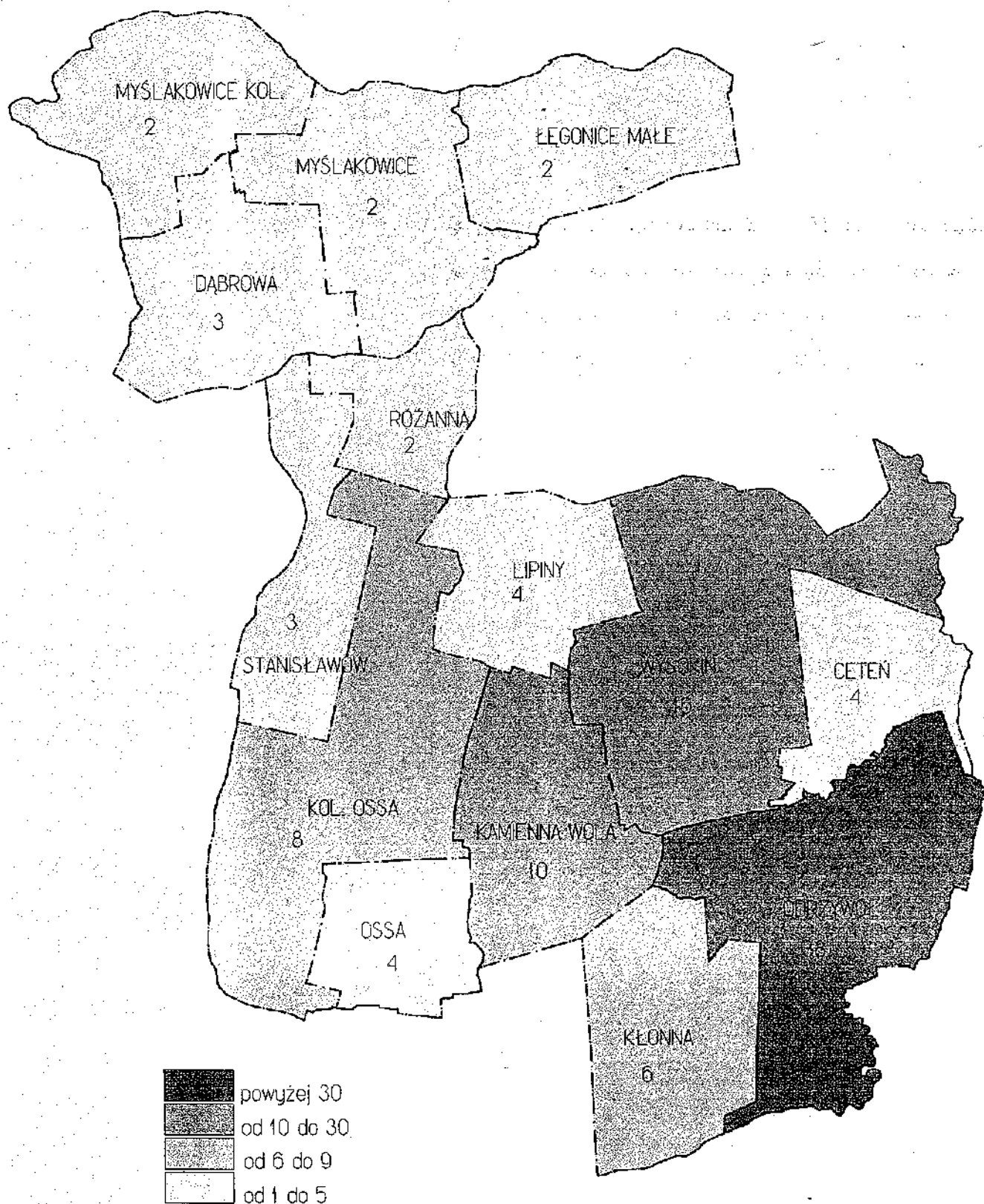
Liczba zezwoleń na budowę wydanych w latach 1990 - 1999

GMINA ODRZYWÓŁ

Budynki mieszkalne oddane do użytku w latach 1990 - 1999

MAPA 2.4.

Program Ekspertyz Regionalnych

Materiały Porównawcze

Gmina: Odrzywół 67637

Grupa porównawcza nr. 11 zawiera 72 gmin.

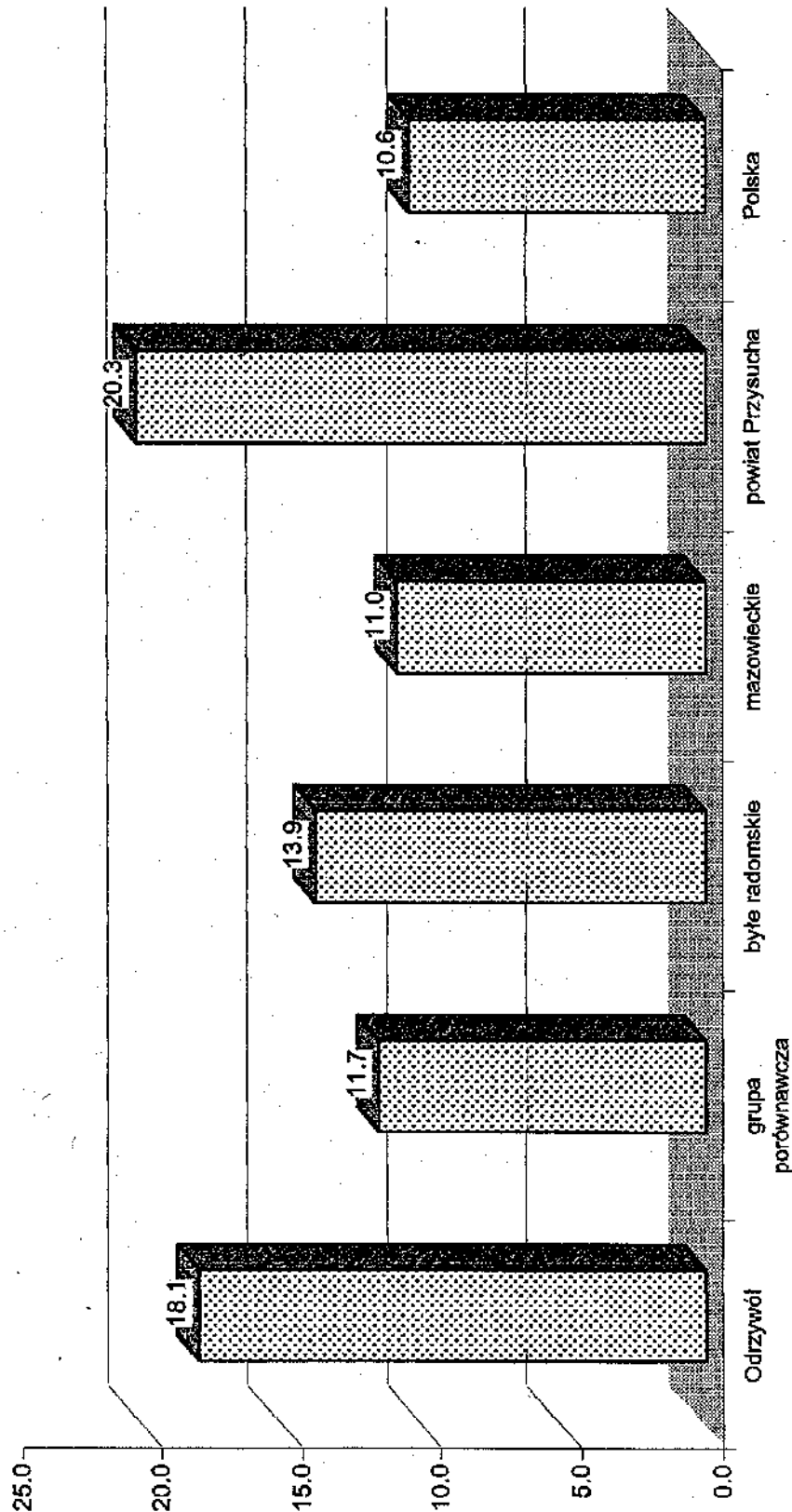
Opis: Gminy o najmniejszych zasobach, do 5 tysięcy mieszkańców.

Stare województwo radomskie

Nowe województwo mazowieckie

powiat Przysucha

Seria B : Rynek pracy
Wykres 5: Bezrobocie.

Uwaga! Wskaźniki dla Polski oraz województwa są średnimi dla gmin a nie dla całej populacji, dlatego mogą się one różnić od danych w roczniku statystycznym.

Program Ekspertyz Regionalnych

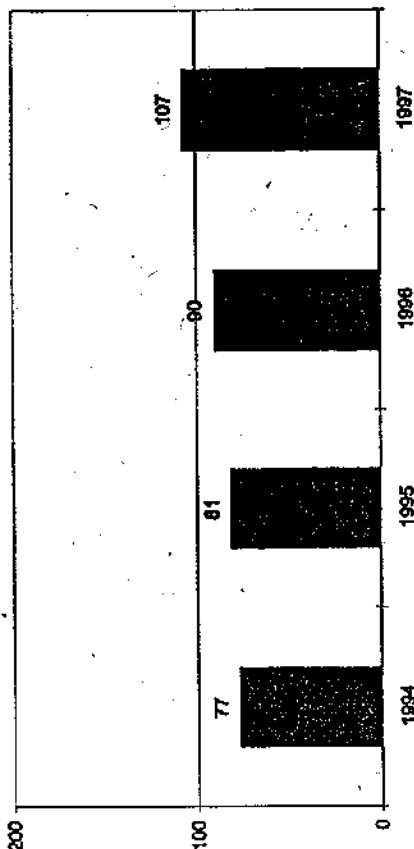
Przebieg dochodów i wydatków
w okresie czteroletnim

Seria I: Dochody

2. Dochody własne w latach 1994 - 1997

w złotych na głowę mieszkańca, z poprawką na inflację
(Uwaga, w roku 1997 od dochodów odfiło środki uzyskane w związku z powodzią)

Radomskie

(c)

Program Ekspertyz Regionalnych

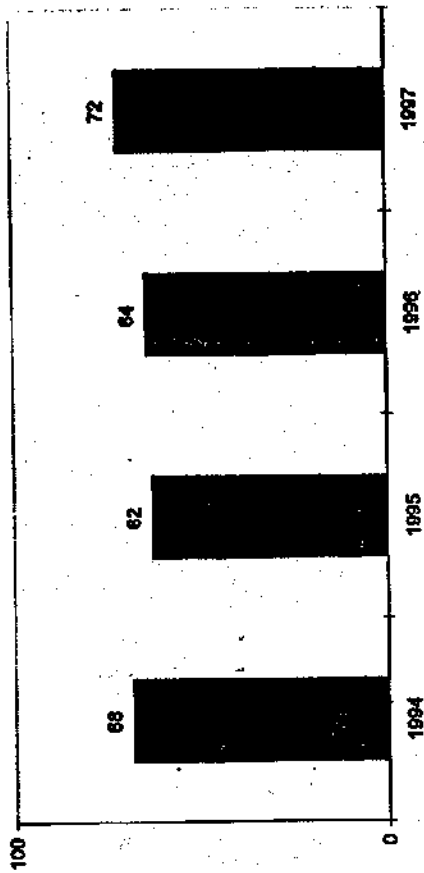
Przebieg dochodów i wydatków
w okresie czteroletnim

Seria I: Dochody

2. Dochody własne w latach 1994 - 1997

w złotych na głowę mieszkańca, z poprawką na inflację
(Uwaga, w roku 1997 od dochodów odfiło środki uzyskane w związku z powodzią)

Odrzywót

(a)

Program Ekspertyz Regionalnych

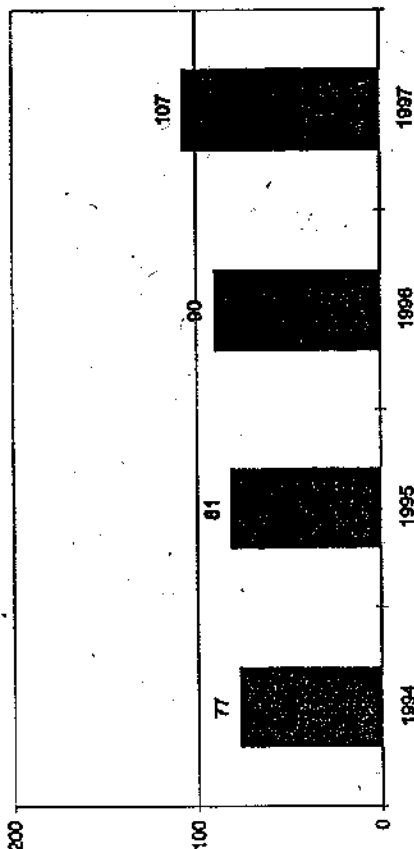
Przebieg dochodów i wydatków
w okresie czteroletnim

Seria I: Dochody

2. Dochody własne w latach 1994 - 1997

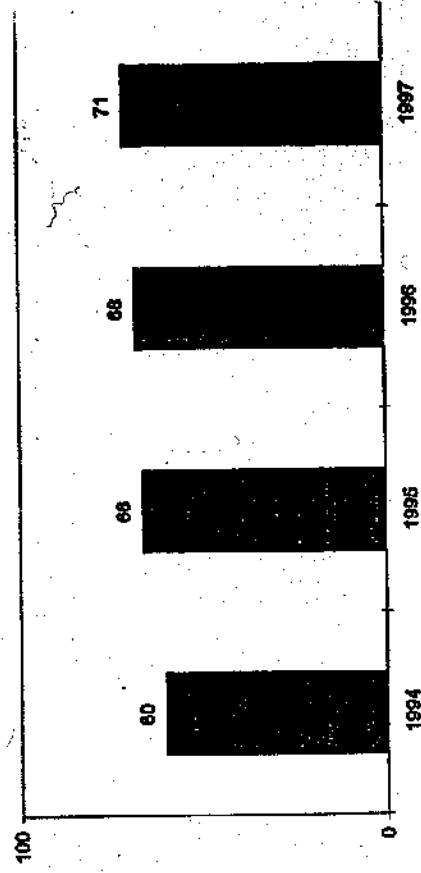
w złotych na głowę mieszkańca, z poprawką na inflację
(Uwaga, w roku 1997 od dochodów odfiło środki uzyskane w związku z powodzią)

Radomskie

(c)

Gminy podobne

Program Ekspertyz Regionalnych

Budżety gminne 1997. Wykres 2b: Składniki dochodów

Przewodnik
po budżecie

Gmina: Odrzywół 67637

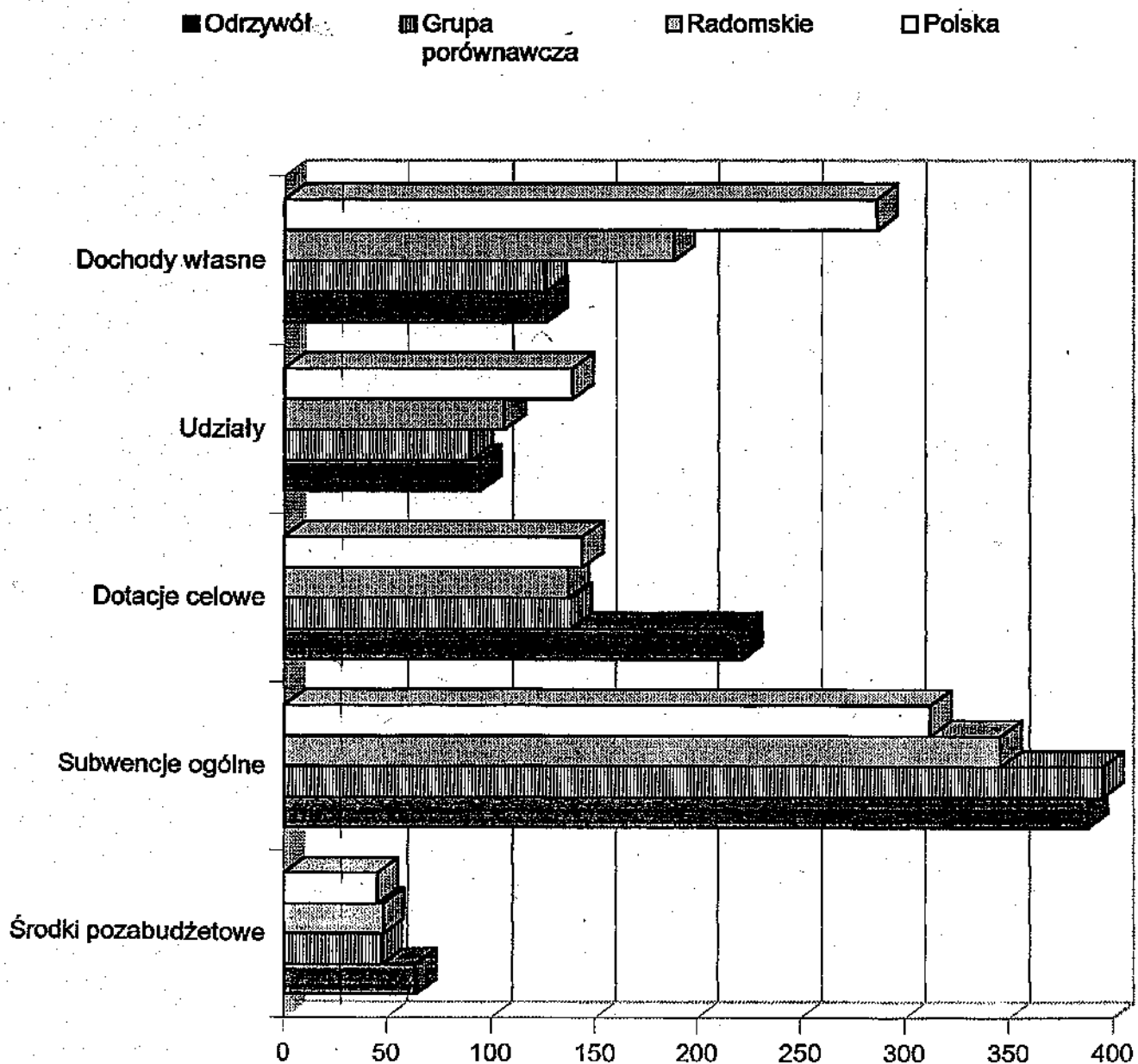
Województwo: Radomskie

Grupa porównawcza nr. 11 zawiera 72 gmin.

Opis: Gminy o najmniejszych zasobach, do 5 tysięcy mieszkańców.

Składniki dochodów w złotych na głowę mieszkańca

Na podstawie danych z Tabeli 2

ROZDZIAŁ 3

SFERA PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWA

SPIS TREŚCI

3.	SFERA PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWA	38
3.1	Położenie gminy w regionalnym systemie obszarów chronionych	38
3.2	Podstawowe walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Odrzywół	38
3.2.1	Charakterystyka ogólna.....	38
3.2.2	Charakterystyka i waloryzacja lasów i zbiorowisk roślinnych	38
3.2.3	Działania na rzecz zwiększenia lesistości – projekt zalesienia	39
3.3.	Istniejące i projektowane formy ochrony przyrody	42
3.3.1.	Pomniki przyrody ożywionej – istniejące	42
3.3.2.	Pomniki przyrody ożywionej – projektowane	42
3.3.3.	Rezerwat projektowany „Przerwa”	42
3.3.4.	Projektowany zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Drzewiczki”	43
3.3.5.	Projektowany użytek ekologiczny „Moczary Osica”	43
3.3.6.	Projektowane stanowisko dokumentacyjne „Dąbrowa”	43
3.3.7.	Ochrona gatunkowa roślin	43
3.3.8.	Ochrona gatunkowa zwierząt	44
3.4.	Lokalny system obszarów ważnych dla zachowania struktury ekologicznej fizjocenozy	44
3.4.1	Korytarze ekologiczne.....	44
3.4.2	Obszary ekologicznego zasilania.....	44
3.4.3	Strefy ochrony warunków siedliskowych lasu.....	45
3.5.	Antropogeniczne bariery ekologiczne.....	45
3.6.	Sposoby ograniczania antropopresji	46
3.7.	Sfera przyrodniczo – krajobrazowa (podsumowanie)	46
3.8.	Przyrodnicze i krajobrazowe możliwości rozwoju turystyki	47
3.8.1.	Turystyka (podsumowanie).....	48
	Mapa 3.1. Uwarunkowania przyrodnicze	49

województwa radomskiego wg stanu na 31.12.1997 r. wynosi 22,7 %. Większość stanowią lasy chłopskie (23 % pow. ogólnej) – głównie suche bory sosnowe posadzone na dobrze przepuszczalnych gruntach. Dla województwa radomskiego udział lasów stanowiących własność indywidualną rolników w powierzchni województwa ogółem wynosił 10,7 %.

Według podziału na typy siedliskowe spotyka się najczęściej bory suche i świeże. W dolinie Drzewiczki występują niewielkie płaty olsów i lasów łęgowych. Największe kompleksy leśne występują w północnej części gminy i stanowią wschodnie przedłużenie lasów spalskich będących pozostałością dawnej Puszczy Pilickiej.

Gatunkiem dominującym jest sosna. Na terenie gminy nie występują większe połacie starodrzewia. Wzdłuż Pilicy przebiega północno-wschodnia granica zasięgu jawora. Prawie 70% powierzchni gminy zajmują użytki rolne. W strukturze użytkowania gruntów dominują grunty orne (75%). Pozostałe użytki rolne stanowią pastwiska (13%), łąki (11%), sady (1%).

Większe fragmenty łąk zmeliorowanych występują w rejonie Kolonii Myślakowice, na wschód od Wielkopola oraz na zachód od Różannej. Tematyka „melioracji” szczegółowo omówiona została w rozdziale 5 niniejszego opracowania – „Infrastruktura”. Odwodnienie i zamiana torfowisk w łąki uprawne spowodowała przebudowę zbiorowisk roślinnych tego obszaru. Dominują zbiorowiska z rzędu Arrhenatheretalia nawożone i regularnie koszone.

Najciekawszy układ zbiorowisk roślinnych spotykamy w dolinie Drzewiczki. Wyżej wyniesione zbocza doliny zajmują bory sosnowe suche i świeże, a niżej położone miejsca – lasy łęgowe i olsy. Dobrze uwilgotnione łąki o zbiorowiskach charakterystycznych dla łąk zalewowych występują na wysokości wsi Brzeski (gmina Klwów). Znajdują się tu rozległe turzycowiska. Pozytywny wpływ na wilgotność w dolinie wywiera oddany do użytku w 1995r. zalew w Odrzywole. Na całej długości rzeka meandruje nadając dolinie malowniczy charakter.

Ostatnio przeprowadzone badania wykazały, że „Błota Brudzewickie” oraz obszary bagienne doliny Drzewiczki kwalifikują się jako ważne ostoje dla zachowania awifauny łąkowej o randze regionalnej.

Terenami wyróżniającymi się pod względem botanicznym są lasy w dolinie Drzewiczki na zachód od wsi Brzeski, „Moczary Osica” oraz fragmenty łąk koło Wielkopola. Bogatą faunę łągową i liczne stanowiska grążela stwierdzono w starorzeczu koło Łęgonic Małych.

3.2.3. Działania na rzecz zwiększenia lesistości – projekt zalesienia

Odrzywół można zaliczyć do gmin o średnim poziomie zalesienia (25 %). Odsetek lasów w Polsce w strukturze użytkowania ziemi wg danych GUS wynosi 28 % i jest niższy od średniej europejskiej. Zgodnie z realizowanym od 1995 r. Krajowym programem zwiększenia lesistości do 2020 r. zalesieniem obejmie się 700 tys. ha.

Według danych MRiGŻ obecnie zalesianych jest ok. 18,3 tys. ha. Są to głównie tereny o niskiej przydatności rolniczej, przekazywane przez AWRSP pod zalesienie.

Zgodnie z założeniami Spójnej Polityki Strukturalnej Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa (dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 1999 r), przewiduje się zwiększenie nakładów na zalesienia i wprowadzenie systemu zachęt dla prywatnych właścicieli gruntów. W tym celu Krajowy program zwiększenia lesistości uzupełniony zostanie o dotacje dla rolników, zgodnie z zasadami UE.

Zakłada się, że poza przyspieszeniem procesu planowanych w Polsce zalesień i zaletami środowiskowymi, program zalesienia da następujące korzyści rolnikom i obszarom wiejskim:

- Zapewni alternatywne wykorzystanie gruntów o niskim potencjale produkcyjnym
- Zapewni rolnikom dodatkowe zatrudnienie w krótkim terminie (nasadzenia, pielęgnacja, poprawa infrastruktury leśnej itp.) oraz w perspektywie długofalowej (produkcja i przetwórstwo drewna).

Wyплаты dla rolników podejmujących się zalesienia swoich gruntów będą dokonywane (w zależności od sytuacji regionalnej i dostępnych środków) w formie dofinansowania:

- ⇒ Kosztów nasadzeń,
- ⇒ Kosztów pielęgnacji itp. w okresie pierwszych pięciu lat uprawy lasu,
- ⇒ Nakładów inwestycyjnych na infrastrukturę leśną (przecinki przeciwpożarowe, punkty czerpania wody, drogi leśne itp.)

W gminie Odrzwów występuje wysoki przekraczający ponad 66 % udział gleb klasy V i VI, które kwalifikują się jedynie pod zalesienie. Jeżeli weźmie się dodatkowo pod uwagę, że ponad 76 % w powierzchni gruntów ornych stanowią gleby kompleksu szóstego – słabego oraz siódmego bardzo słabego, to wyraźnie widać, że gmina ta kwalifikuje się do realizacji programu zalesienia w pierwszej kolejności.

Przewidując powyższe możliwości i potrzeby, Zarząd Gminy jako jeden z niewielu w regionie zlecił w roku ubiegłym opracowanie projektu zalesienia gminy wraz z opracowaniem map granicy polno – leśnej w skali 1 : 10 000. Opracowanie to wykonuje Wojewódzkie Biuro Geodezji i Trenów Leśnych Oddział w Radomiu. W programie tym zostały wyznaczone obszary prywatne i państwowe kwalifikujące się pod zalesienie z uwzględnieniem klas bonitacyjnych gruntów i formy użytkowania.

W Tabeli 3.1. przedstawiono zbiorcze zestawienie powierzchni proponowanej do zalesienia w poszczególnych sołectwach. Mapa z naniesionymi obszarami aktualnie zalesionymi oraz obszarami proponowanymi do zalesień wraz z opisem stanu została zamieszczona w oddzielnym opracowaniu w ramach studium – „Ekofizjografia”. Dane dotyczące projektu zalesień zostały uzyskane od wykonawcy projektu, w trakcie finalnego opracowania danych we wrześniu 1999 r. Z danych do projektu wynika, że największe obszary do zalesienia przewiduje się w sołectwach: Ossa Kolonia (580 ha), Odrzywów (261 ha), Stanisławów (211 ha).

Po przeprowadzeniu analizy możliwości dalszego rozwoju gminy, można stwierdzić, że działanie w kierunku zalesienia wydaje się jedną z możliwych alternatyw dla rolnictwa oraz obszarów wiejskich.

3.3. Istniejące i projektowane formy ochrony przyrody

3.3.1. Pomniki przyrody ożywionej - istniejące

Lp.	Nr ewidencyjny	Położenie	Gatunek	Obwód
1.	589	Kolonia Ossa	Sosna pospolita	360 cm

3.3.2. Pomniki przyrody ożywionej - projektowane

Lp	Położenie	Gatunek - ilość	Obwód (cm)
1.	Różanna	Dąb	317
2.	Na zachód od wsi Różanna	Dąb	335
3.	Dąbrowa	Jesion	275
4.	Zachodni skraj wsi Dąbrowa	Dąb	296
5.	Lipiny	Dąb	280
6.	Ossa	Jesion	310
7.	Kamienna Wola	Topola – 5szt	384,350,370,370,335
8.	Kamienna Wola	Wierzba	400
9.	Odrzywół	Topola – 2szt	370,480
10.	Odrzywół	Wierzba	430
11.	Wysokin	Lipa	300
12.	Na północ od Wysokina	Grusza – 3szt.	230,220,210
13.	Brzeski	Sosna	230
14.	Brzeski	sosna	235

3.3.3. Rezerwat projektowany „Przerwa”

Projektowany rezerwat ornitologiczny „Przerwa” ma obejmować swym zasięgiem fragment koryta rzeki wraz z wyspą. Wokół rezerwatu zaprojektowano otulinę obejmującą fragment starorzecza i przyległych łąk. Rezerwat oraz część otuliny znajduje się na gruntach gminy Odrzywół, pozostała część w granicach gminy Rzeczyce. Cały teren projektowanego rezerwatu znalazł się w granicach dwóch obszarów chronionych – OCK Doliny Pilicy i Drzewiczki oraz Spalskiego Parku Krajobrazowego.

Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie i ochrona stanowisk rzadkich gatunków ptaków. Do najcenniejszych gatunków lęgowych na terenie projektowanego rezerwatu należą: rybitwa białoczelna, sieweczka obrożna, rybitwa zwyczajna, sieweczka rzeczna. Spośród roślin naczyniowych na terenie rezerwatu i w jego otulinie stwierdzono m.in.: niezapominajkę błotną, krwiściąg mniejszy, pszoniak drobnokwiatowy, zawciąg pospolity, przestkę.

Niekorzystnymi zjawiskami zachodzącymi na tym terenie jest zarastanie piaszczystych plaż roślinnością zielną i podrostem wierzbowym, z także obniżanie się poziomu wód gruntowych w dolinie Pilicy i brak wiosennych zalewów.

3.3.4. Projektowany zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Drzewiczki”

Przeciętna szerokość doliny rzeki Drzewiczki na odcinku projektowanego zespołu przyrodniczo – krajobrazowego wynosi ok. 1000m. Lasy przylegają do doliny prawie na całej jej długości. Wyżej wyniesione miejsca porastają bory sosnowe, niżej rosną lasy łęgowe, a miejscami olsy. Stosunki wodne w gminie stabilizuje jaz piętrzący obok zalewu w Odrzywole oraz jaz w miejscowości Borowiec w gminie Nowe Miasto n. Pilicą. W dolinie na znacznych powierzchniach występują zbiorowiska roślinne typowe dla łąk zalewowych. Dolinę charakteryzuje mozaika turzycowisk, trzcinowisk i kępiastych wierzb. Liczne wąski starorzecza są pozostałością silnie meandrującego koryta rzeki. Obszar ten charakteryzuje się bogactwem występowania awifauny i jest znaczący dla jej ochrony w skali regionalnej. Przylegające do łąk lasy łęgowe i olsy są zespołami rzadkimi w skali całej Polski. W miejscach mniej wilgotnych występują takie rośliny chronione jak widłaki, storczyki i bagno zwyczajne.

Zagrożeniem dla tego obszaru są melioracje łąk w dolinie oraz obniżenie rzędnej piętrzenia na jeziorze w Borowcu (gm. Nowe Miasto).

3.3.5. Projektowany użytek ekologiczny „Moczary Osica”

Jest to zarastające brzozą, olszą czarną i wierzbą torfowisko niskie w dolinie rzeki Drzewiczki. W miejscach odsłoniętych występują fragmenty roślinności charakterystyczne dla torfowisk: żurawina błotna, borówka bagienna, bagno zwyczajne, torfowiec. Torfowisko wyróżnia się bogactwem awifauny łęgowej reprezentowanej przez około 60 gatunków charakterystycznych dla lasów łęgowych dolin rzecznych.

W poprzednich planach omawiany teren przeznaczony był pod budowę zbiornika wodnego.

Zagrożeniem dla tego terenu jest wypalanie traw, wywóz śmieci, zmiana stosunków wodnych oraz niekontrolowana, naturalna sukcesja roślinności drzewiastej.

3.3.6. Projektowane stanowisko dokumentacyjne „Dąbrowa”

Stanowisko to obejmuje nieczynne wiejskie wyrobisko pospółki znajdujące się na północnym – zachodzie gminy. Ściany wyrobiska ukazują interesujące pod względem geologicznym odsłonięcie chalcedonitów. Chalcedonit nie tworzy skały monolitycznej, ale występuje w formie cienkich ławic i rumoszu.

3.3.7. Ochrona gatunkowa roślin

POD OCHRONĄ CAŁKOWITĄ:

- widłak (Lycopodium)
- grązel żółty (Nuphar luteum)
- storczyk (Dactylorhiza)

POD OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ:

- bagno zwyczajne (*Ledum palustre*)
- konwalia majowa (*Convallaria maialis*)
- kacanki piaskowe (*Helichrysum arenarium*)

3.3.8. Ochrona gatunkowa zwierząt *

Na terenie gminy stwierdzono występowanie co najmniej 28 gatunków ssaków z czego 11 gatunków objętych jest ochroną prawną. Są to jeż, kret, ryjówka aksamitna i malutka, nocek duży, borowiec wielki, gacek szary i brunatny, rzęsorek rzeczek, zębielek białawy, wiewiórka. Spośród 141 gatunków ptaków stwierdzonych na terenie gminy, chronione są 132 gatunki. Trzy gatunki: rybitwa białoczelna, kropiatka i sieweczka obrożna zostały umieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Chronione płazy to: żaba wodna i jeziorkowa (tylko 1III – 31V), żaba trawna i moczarowa, kumak nizinny, ropucha szara i zielona. Z chronionych gadów występuje tutaj wyłącznie jaszczurka zwinka.

*) Ze względu na znaczną ilość stanowisk chronionej fauny, na mapie przedstawiono lokalizację tylko niektórych.

3.4. Lokalny system obszarów ważnych dla zachowania struktury ekologicznej fizjocenozy

3.4.1. Korytarze ekologiczne

Przez teren gminy przebiegają dwa korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadregionalnym. Korytarze te związane są z dolinami rzecznyymi rzeki Pilicy i Drzewiczki. W zasadzie na całej długości zachowały one ciągłość przestrzenną i funkcjonalną.

Obowiązująca w planowaniu przestrzennym i gospodarczym zasada zrównoważonego rozwoju, nakazuje ochronę korytarzy ekologicznych przed zagospodarowaniem. Dotyczy to szczególnie inwestycji, które mogłyby przerwać ich ciągłość oraz radykalnie zmienić warunki siedliskowe (np. duże prace melioracyjne).

3.4.2. Obszary ekologicznego zasilania

Fizjocenozy grupujące główne ekosystemy sztuczne (agroekosystemy) są bardzo wrażliwe na niekorzystne wpływy czynników biotycznych i abiotycznych, ponieważ niewielka jest zdolność takich układów do reakcji homeostatycznych. Bardzo ważne jest zatem nasycenie krajobrazu rolniczego obszarami o wysokich walorach ekologicznych, ponieważ stabilizują one sytuację na terenach przyległych.

Na terenie gminy Odrzywół obszarami ekologicznego zasilania są niewątpliwie dolina Pilicy i Drzewiczki, ze względu na ich naturalny charakter. Szczególnie cenne, charakteryzujące się dużą bioróżnorodnością obszary doliny rzeki Drzewiczki, planuje się objąć powierzchniowymi formami ochrony w postaci użytku ekologicznego i zespołu przyrodniczo – krajobrazowego.

Bardzo ważną rolę w stabilizacji stosunków ekologicznych pełnią również ekosystemy leśne, które są odporne na niekorzystne oddziaływania zewnętrzne, a jednocześnie same oddziałują pozytywnie na otoczenie. Na obszarach typowo rolniczych łagodzą ekstrema agroklimatu, zwiększając przez to plonowanie uprawianych roślin. Pełnią również wiele innych funkcji ekologicznych.

3.4.3. Strefy ochrony warunków siedliskowych lasu

Skuteczna ochrona ekosystemów leśnych nie może ograniczać się wyłącznie do powierzchni zajętej przez drzewostany. Szczególnej ostrożności w zakresie lokalizowania inwestycji wymagają strefy przylegające do głównych kompleksów leśnych. Wykluczone powinny być tutaj inwestycje wodochłonne lub wywołujące lej depresyjny, a melioracje gruntów rolnych należy prowadzić tak, aby nie zmieniać reżimu wodnego na obszarach leśnych. Niewskazane jest też zbyt bliskie sąsiedztwo lasów i terenów zurbanizowanych.

Ochrona terenów przyległych do lasu przed zainwestowaniem ma również na celu umożliwienie wytworzenia się niezwykle ważnej strefy przejścia (tzw. ekotonu), gdzie szczególnie intensywnie zachodzą procesy wymiany informacji genetycznej między ekosystemami. Strefa ekotonowa jest też bardzo ważną niszą ekologiczną dla wielu gatunków roślin i zwierząt.

3.5. Antropogeniczne bariery ekologiczne

Bloki antropogeniczne

Na terenie gminy Odrzywół brak jest zespołów urbanistycznych czy obiektów przemysłowych, które blokowałyby główne korytarze ekologiczne. Miejscowości mają na ogół zabudowę luźną, rozciągniętą wzdłuż dolin, a zatem nie ma miejsc kolizyjnych w stopniu, który uzasadniałby określenie ich jako „bloki antropogeniczne”.

Bariery liniowe

Bariery liniowe pojawiają się w miejscach krzyżowania się korytarzy ekologicznych z obiektami infrastruktury komunikacyjnej oraz zwartymi zespołami zabudowy mieszkaniowej lub przemysłowej. Rolę barier pełnią również ruchliwe trasy komunikacyjne przebiegające w strefie ekotonowej ekosystemów. Utrudniają one, często w istotnym stopniu, wymianę informacji genetycznej między sąsiadującymi biocenozami. Barrierami ekologicznymi są także drogi przegradzające duże kompleksy leśne, ograniczając możliwość swobodnego przemieszczania się zwierząt w obrębie naturalnych rewirów.

W przypadku gminy Odrzywół większość dróg ma kierunek równoległy do korytarzy ekologicznych. Tylko nieliczne odcinki tras komunikacyjnych przegradzają doliny, przebiegają w strefach ekotonowych lub przecinają kompleksy leśne.

Znaczenie istniejących barier ogranicza ponadto stosunkowo niewielkie nasilenie ruchu na prowadzących przez teren gminy drogach.

3.6. Sposoby ograniczenia antropopresji

- zwiększenie kontroli nad samowolnym wycinaniem drzew,
- zakaz eksploatacji złóż torfu, które spełniają bardzo ważną funkcję retencjonowania wód,
- likwidacja licznych, dzikich wysypisk śmieci,
- rekultywacja poeksploatacyjnych odkrywek,
- wybudowanie oczyszczalni ścieków w Odrzywole oraz przy Zespole Szkół Zawodowych w Lipinach,
- zwiększenie retencji wód powierzchniowych w dolinie Pilicy przez wywołanie sztucznych zalewów łąk z wykorzystaniem Zbiornika Sulejowskiego,
- wprowadzenie zakazu zabudowy letniskowej tarasy zalewowej rzeki Pilicy,
- propagowanie biodynamicznego rolnictwa,
- objęcie ochroną najcenniejszych obszarów i obiektów przyrodniczych występujących na terenie gminy (zgodnie z propozycjami),
- zachowanie szczególnej ostrożności przy regulacji stosunków wodnych w rejonach obszarów źródliskowych, korytarzy ekologicznych i wilgotnych siedlisk leśnych.

3.7. Sfera przyrodniczo - krajobrazowa (podsumowanie)

Główne predyspozycje rozwojowe	Bariery i ograniczenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie gminy na obszarze atrakcyjnym przyrodniczo oraz krajobrazowo (objęcie całego terenu gminy Obszarem Chronionego Krajobrazu). 2. Bogactwo flory i fauny (szczególnie ornitofauny). 3. Występowanie wielu cennych obiektów przyrodniczych i obszarów o wysokiej bioróżnorodności (np. projektowany użytek ekologiczny i zespół przyrodniczo krajobrazowy). 4. Występowanie ponadlokalnych korytarzy ekologicznych o ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej. 5. Znaczne możliwości dolesień i dodrzewień. 6. Otoczenie gminy dużymi kompleksami leśnymi. 7. Możliwości zalesienia znacznych obszarów i posiadanie aktualnego projektu zalesień w gminie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mała różnorodność składu gatunkowego drzewostanu leśnego- głównie monokultury sosnowe 2. Brak osób chętnych do zalesienia swoich gruntów. 3. Niekontrolowana gospodarka śmieciowa (system kontenerowy, który nie zmusza mieszkańców do selekcji odpadów). 4. Liczne dzikie wysypiska śmieci. 5. Niekontrolowana gospodarka wodno-ściekowa (brak kanalizacji w poszczególnych sołectwach). 6. Przypadki samowolnej wycinki drzew. 7. Zagrożenia związane z lokalizacją dwóch głównych dróg. 8. Występowanie okresowych spadków wód gruntowych oraz powodzi rzecznych.

3.8. Przyrodnicze i krajobrazowe możliwości rozwoju turystyki

Możliwości rozwoju turystyki są uzależnione od walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru, stanu infrastruktury turystycznej, a także położenia w stosunku do dużych emitorów ruchu turystycznego, dostępności komunikacyjnej i od profesjonalnej promocji.

Punktem wyjścia są jednak walory naturalne, natomiast pozostałe uwarunkowania związane są z ich mniej lub bardziej racjonalnym wykorzystaniem turystycznym.

Gmina położona jest w obrębie regionu nadpilickiego zaliczanego do II kategorii atrakcyjności turystycznej i w rejonie nad Drzewiczką o III kategorii atrakcyjności. Dostatecznie wysokie walory naturalne gminy zostały potwierdzone objęciem całego jej terenu obszarem chronionego krajobrazu. Stwarza to szereg perspektyw dla przyszłych inwestorów. Szczególnie wysokimi walorami krajobrazowymi wyróżnia się dolina Pilicy i Drzewiczki. Jest to jednocześnie teren charakteryzujący się bogactwem i różnorodnością flory i fauny.

Zgodnie z ideą tworzenia obszarów chronionego krajobrazu, mogą być one wykorzystywane do lokalizowania bazy turystycznej. Dotyczy to również budownictwa letniskowego, przy czym najbardziej wskazaną jego formą jest adaptacja istniejącej zabudowy wiejskiej, połączona z poprawą architektury wiejskiej. W Odrzywole i Myślakowicach występuje wiele tanich gruntów klasy V i VI nadających się pod zabudowę. Należy zwrócić uwagę na to, aby zabudowa nie była rozpraszana i tworzona w oderwaniu od ukształtowanej historycznie sieci osiedleńczej. Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem jest wchodzenie budownictwa rekreacyjnego bezpośrednio w doliny rzek.

Niewątpliwą atrakcją turystyczną jest oddany do eksploatacji w 1995r. zalew w Odrzywole o powierzchni 5,5 ha. Wywiera on pozytywny wpływ na zasoby wodne w dolinie rzeki Drzewiczki, a jednocześnie pełni ważną funkcję rekreacyjną. Drugi co do wielkości zbiornik wodny w gminie Odrzywól (powierzchnia 3,5 ha) znajduje się w Łęgonicach Małych.

Aktualnie gmina nie posiada prawie w ogóle typowych elementów infrastruktury turystycznej. O nocleg można się starać w Zespole Szkół Ekonomicznych położonym w lasach Lipińskich, szkole podstawowej w Myślakowicach nad Pilicą i leśniczówce Kłonnice nad Drzewiczką. Na terenie gminy funkcjonują również kwatery prywatne u rolników indywidualnych. Należy przewidywać, że w najbliższym czasie zwiększy się zapotrzebowanie na usługi agroturystyczne. Gmina położona jest w pobliżu dużych emitorów ruchu turystycznego – Warszawa 90 km, Łódź 100 km, Radom 45 km. Największe możliwości rozwoju agroturystyki, będą miały miejscowości o estetycznej zabudowie, uporządkowanych obejściach i niezbędnym wyposażeniu sanitarnym. Zwolenników turystyki wiejskiej przyciągają również atrakcje lokalne w postaci budownictwa regionalnego, autentycznych wyrobów twórców ludowych lub charakterystycznych dla rejonu, szczególnie ekologicznych produktów rolnych.

Na walory turystyczne gminy mają również wpływ obiekty zabytkowe. Najciekawsze z nich to plebania z XIX wieku w Odrzywole, kościół drewniany z XVIII wieku w Łęgonicach Małych i kaplica podworska z pierwszej połowy XIX wieku w Ossie.

ROZDZIAŁ 4

WARTOŚCI KULTUROWE

SPIS TREŚCI

4.	WARTOŚCI KULTUROWE GMINY ODRZYWÓŁ	51
4. 1.	Historia miejscowości Odrzywół	51
4. 2.	Zabudowa zabytkowa gminy Odrzywół	51
	ODRZYWÓŁ	51
	OSSA	52
	DĘBOWA GÓRA	53
	LIPINY	53
	PIASKI - OSSA	53
	ŁĘGONICE MAŁE	54
	WIELGOPOLE	55
	Góra św. Marii Magdaleny	55
4.3.	Stanowiska archeologiczne w gminie Odrzywół	55
	Mapa 4.1. Wartości kulturowe	56

4. WARTOŚCI KULTUROWE GMINY ODRZYWÓŁ

Niniejszy rozdział zawiera krótką charakterystykę historyczną samego Odrzywółu oraz w dalszej części charakterystykę ważniejszych elementów kulturowych w poszczególnych miejscowościach. Rozmieszczenie omawianych elementów w układzie przestrzennym gminy przedstawiono na **Mapie 4.1**. Na mapie również pokazano strefy i elementy objęte obecnie ochroną oraz proponowane do objęcia ochroną w dalszej perspektywie.

4.1. Historia miejscowości Odrzywół

Odrzywół położony jest u zbiegu rzek Korcznicy i Drzewiczki. Na podstawie przywileju Władysława Jagiełły z roku 1418 założony został na prawie niemieckim, na obszarze wsi Wysokin przez starostę radomskiego Dobrogosta Czarnego. Jemu właśnie Jagiełło w roku 1409, w okresie przygotowań na wyprawę przeciw Krzyżakom, zlecił przygotowanie mostu przez Wisłę pod Kozienicami. W 1553 roku na podstawie zezwolenia Zygmunta Augusta zmieniono dotychczasową nazwę miasteczka Wysokin (czy Wysokinin) na Odrzywół.

Przechodząc przez różne ręce, Odrzywół dostał się w ręce Ignacego Świdzińskiego, starosty lityńskiego, który w 1781 roku wyjednał przywilej królewski odnawiający dawne jarmarki i dający 7 nowych. W 1740 roku Adam Lisiniewicz, proboszcz Smogorzewski, wznosił nowy drewniany kościół. Obecny, murowany pochodzi z 1840 roku. Przy kościele były groby dawnych dziedziców miasta.

W 1827 roku Odrzywół to osada w powiecie opoczyńskim obwodu opoczyńskiego województwa sandomierskiego. Liczy 61 domów i 375 mieszkańców.

W 1858 roku pożar zniszczył osadę. Odrzywół utracił prawa miejskie po powstaniu styczniowym.

4.2. Zabudowa zabytkowa

ODRZYWÓŁ

Odrzywół położony jest nad Drzewiczką, na skrzyżowaniu dróg z Opoczna do Nowego Miasta i z Kłwowa do Inowódza. Zabudowa rynku i ulic domami parterowymi z XIX i XX wieku, o wspólnej bramie wjazdowej dla dwóch domów, z dachami stykającymi się na osi bramy.

- Budynek plebanii przy kościele par. p.w. św. Jadwigi i św. Stanisława (dec. nr 94/A/81) – jest to murowany budynek architektury klasycystycznej z końca XVIII wieku (1790 r.). Plebania jest parterowa, podpiwniczona, na rzucie prostokąta, z nową przybudówką od wschodu. Cały budynek frontem zwrócony jest ku zachodowi. Wnętrze jest dwutraktowe z sienią na osi, do której wejście prowadzi przez ganek wsparty na dwóch kolumnach toskańskich. Plebania przekryta jest dachem mansardowym.
- Kościół p.w. św. Jadwigi i św. Stanisława bpa (dec. nr 371/A/88) – pierwotny drewniany istniał tu już w 1511 roku. Obecny wzniesiony w latach 1898 – 1907

wg projektu arch. Konstantego Wojciechowskiego, a dokończony przez arch. Jarosława Wojciechowskiego. Właściciel :parafia rzymsko- katolicka. Kościół jest przykładem neogotyckiej zabudowy sakralnej XIX wieku. Murowany, trójnawowy, halowy, o dwuwieżowej fasadzie.

W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Boskiej Bolesnej (1692 rok). Tabernakulum pochodzi z okresu późnego renesansu, pokryte jest płaskorzeźbami (1612 r.). W kościele mieszczą się poza tym późnobarokowe organy z I poł. XVIII wieku, feretron z I poł. XVIII wieku z obrazem św. Biskupa, obraz św. Filomeny przypisywany Antoniemu Blankowi z ok. 1830 roku, portret trumienny kobiety z literami KO z XVII/XVIII wieku, późnogotycka rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego z pocz. XVI wieku, płaskorzeźba św. Anny Samotrzeć z poł. XVII wieku. W kościele mieszczą się też: dwa putta z I poł. XVII wieku, płaskorzeźba św. Jadwigi z XIX wieku, dwa krucyfiksy: barokowy z pocz. XVIII wieku i ludowy ok. poł. XIX wieku, pasja żeliwna z poł. XIX wieku, epitafium Abrachama Mikołaja Odrzywolskiego -zm. 1640 r.(wczesnobarokowe, marmurowe, płasko rzeźbione z postaciami zmarłego klęczącego pod krzyżem, Matki Boskiej, św. Franciszka i anioła), kielich wczesnobarokowy z I poł. XVII wieku, sześć lichtarzy cynowych, barokowych z końca XVIII wieku, dwa ornaty z końca XVIII wieku.

- Budynki mieszkalne przy ulicach: plac Kilińskiego, Kościelnej, Opoczyńskiej, Radomskiej, Tomaszowskiej, Warszawskiej;
- Strażnica OSP- 1933 r.
- Cmentarz rzymsko- katolicki
- Figury przydrożne:
 - Drewniany słup z latarnią, w której znajduje się ludowa rzeźba św. Jana Nepomucena z pocz. XIX wieku.
 - Klasycystyczna, murowana figurka z 1803 roku, w formie czworobocznego cokołu z kolumną i figurką Chrystusa.

OSSA

- Kaplica p.w. św. Teresy (dec. nr 444/A/90) - kaplica dworska wybudowana przez rodzinę Bryczyńskich jest typowym przykładem późnobarokowej (rokokowej), murowanej architektury sakralnej z końca XVIII wieku. Kaplica zwrócona jest frontem na południowy- zachód, ma plan kwadratu z zaokrąglonymi narożami. Wewnątrz i na zewnątrz ściany podzielone są pilastrami, a na zewnątrz zwieńczone dodatkowo profilowanym gzymsem. Kaplica przekryta jest dachem gontowym, kopulastym z wieżyczką na sygnaturkę. Ściany wewnątrz pokryte są zniszczoną polichromią iluzjonistyczną z końca XVIII wieku, ze scenami z Męki Pańskiej i nie odczytanymi. Ponadto są tam malowane kolumny, filary i festony laurowe.
- Wiatrak – XIX wiek, wł. Maria Siedlecka (budynek znajduje się w rozsypce)

- Cmentarz powstańców z 1863 roku (Ossa- Kolonia). Na płycie pamiątkowej widnieje napis:

Pamięci powstańców
styczniowych
- bohaterów zwycięskiej
bitwy stoczonej w Ossie
dnia 10 lipca 1863 roku
przez pułk
„Dzieci Warszawy”
po dowództwem
Mjr Ludwika
Żychlińskiego

- Figura św. Jana Nepomucena- kamienna, na cokole z herbami Poraj i Wieniawa; II poł. XVIII wieku.
- Kapliczka przydrożna- murowana, na rzucie kwadratu, z wnęką sklepioną; dach trójspadowy, gontowy; wewnątrz ludowa rzeźba św. Jana Nepomucena.
- Pomnik przyrody - wieczna sosna

DĘBOWA GÓRA

- Dwór myśliwski- (brak)

Dawny dwór myśliwski opatów sulejowskich. Zbudowany ok. poł. XVIII wieku, murowany. Zwrócony frontem na południe. Budynek na rzucie prostokąta, parterowy, częściowo podpiwniczony. Izby rozmieszczone wokół osiowej sieni, z korytarzykiem od zachodu i alkierzykiem w narożniku pn.- zach. Sień i alkierz przesklepione kolebką z lunetami, korytarz kolebkowo, a w izbach znajdują się sufity z fasetami. Fasada podzielona pilastrami. Dwór przekryty dachem mansardowym o starym wiązaniu storczykowym. Za dworem znajdowały się ślady założenia parkowego.

LIPINY

- Nowy kościół

PIASKI- OSSA

- Kościół parafialny
- Kapliczka

ŁĘGONICE MAŁE

Łęgonice Małe w 1420 roku lokowane były jako miasto na prawie magdeburskim przez Mikołaja Trąbę, arcybiskupa gnieźnieńskiego, na prawym brzegu Pilicy. po przeciwnej stronie rzeki istniała wieś o tej samej nazwie, z własnym kościołem parafialnym (obecnie Łęgonice). Dzisiejszy nieregularny układ wsi nie wykazuje śladów lokacji.

- Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny ^{dec. nr} (85/A/81)
Drewniany kościół fundowany w czasie lokacji miasta przez arcybiskupa Mikołaja Trąbę nadany klasztorowi kanoników regularnych Grobu Chrystusowego (bożogrobowców) z Miechowa. Obecny fundowany 1765 przez Stanisława Małachowskiego, marszałka trybunału koronnego. Zwrócony prezbiterium na zachód. Drewniany, budowany na zrąb, z dzwonnica konstrukcji słupowej, częściowo szalowany. nawa prawie kwadratowa, przy większym od niej prezbiterium skarbczyk i zakrystia, nie występujące poza lica ścian nawy. Od wschodu niska kwadratowa dzwonnica mieszcząca kruchtę, od południa mały prostokątny przedsionek. strop płaski, nowy. profilowana belka tęczowa o łamanym konturze z drewnianym krucyfiksem z XVIII wieku, podtrzymywana przez dwa wolutowe wsporniki. Chór muzyczny na czterech słupach, z falistym parapetem, na którym fragmenty dawnej dekoracji rzeźbiarskiej z XVII wieku. na drzwiach skarbczyka i w zakrystii stare zamki i okucia w formie stylizowanych liści. przy tęczy i zewnątrz na narożnikach pilastry o liściastych kapitelach. wiązanie dachowe storczykowe. Dachy gontowe: nad korpusem kościoła dwuspadowy, nad dzwonnica dwukondygnacyjny, łamany, czterospadowy z wysoką wieżyczką na sygnaturkę z latarnią.
Ołtarz główny i dwa boczne przy tęczy rokokowo-klasycystyczne z 4 ćwierci XVIII wieku. W głównym ołtarzu obraz św. Marii Magdaleny z tego samego okresu, natomiast w bocznych: w lewym obraz Pokłonu Trzech Króli z I poł. XVIII wieku i tabernakulum płaskorzeźbione o cechach ludowych, w prawym krucyfiks barokowy z XVII wieku. Ołtarz boczny w prezbiterium klasycystyczny z ok. 1832 roku. Ambona rokokowo-klasycystyczna z 4 ćw. XVIII wieku.
Obrazy: św. Stanisław Kostka – klasycystyczny z ok. 1832 roku i św. Augustyna o cechach barokowych.
Dwa krzyże procesyjne z XVIII wieku. Monstrancja barokowa z 1684 roku. Kielich rokokowy z 1764 roku. Pacyfikał w formie krzyża z XVIII wieku. Świecznik do paschału w formie kolumny, barokowy z XVII wieku. Lichtarz późnobarokowy z XVIII wieku. Ornaty: dwa z tkanin z XVIII wieku, w jednym kolumna z XVII wieku; jeden z manipularzem, stułą i bursą z II poł. XVII wieku. Stuła i manipularz z brokatu z II poł. XVIII wieku. Nakrycie na kielich weneckie z XVIII wieku.
- Figura przydrożna – na nowym słupie drewniana rzeźba św. Jana Nepomucena, barokowa.

WIELGOPOLE

- młyn wodny- drewniany, ok. 1900 r., w środku znajdują się urządzenia do mielenia ziarna, wł. Stanisław Giernakowski

Góra św. Marii Magdaleny

Góra ta znajduje się na granicy sołectwa Stanisławów z gminą Poświętne oraz na granicy z lasem sąsiedniej gminy. Góra ta stanowi co roku stację Pielgrzymki Warszawskiej, która podąża trasą od strony Nowego Miasta poprzez Łęgonice Małe, do Góry św. Marii Magdaleny i dalej w kierunku miejscowości Studzianna. Trasa pielgrzymki została również zaznaczona na mapie. Ciekawostką jest fakt, że na szczycie Góry (porośniętej lasem), znajduje się zabytkowa kapliczka do której pielgrzymi docierają na kolanach, co związane jest z pewną tradycją i dawnymi wierzeniami.

4.3. Stanowiska archeologiczne w gminie Odrzywół

1. Ceteń, stan. 1 - osada kultury trzcinieckiej - wczesna epoka brązu
2. Ceteń, stan. 2 – osada kultury przeworskiej, ślad osadnictwa- wczesne średniowiecze
3. Ceteń, stan. 3 – ślad osadnictwa- kultury grobów klozowych- osada i cmentarzysko kultury przeworskiej, osada - wczesne średniowiecze
4. Ceteń, stan. 4 – ślad osadnictwa- epoka brązu, osada - wczesne średniowiecze, ślad osadnictwa- nowożytność – XVI-XVII wiek
5. Ceteń, stan. 5 – ślad osadnictwa- starożytność
6. Ceteń, stan. 6 – znalezisko luźne- późny okres lateński
7. Ceteń, stan. 7 – osada- nowożytność, XVI- XVII wieku
8. Ceteń, stan. 8 – ślad osadnictwa- nowożytność- XVI – XVII wiek
9. Ceteń, stan. 9 – ślad osadnictwa- starożytność, ślad osadnictwa- nowożytność - XVI- XVII
10. Ceteń, stan. 10 – ślad osadnictwa- nieokreślona (starożytność)
11. Janówek, stan. 1 – osada - kultury przeworskiej- okres rzymski
12. Janówek, stan. 2 – osada – kultury przeworskiej- okres rzymski
13. Janówek, stan. 3 – osada – kultury przeworskiej- okres rzymski
14. Janówek, stan. 4 – osada – kultury przeworskiej- okres rzymski
15. Janówek, stan. 5 – osada – kultury przeworskiej- okres rzymski
16. Janówek, stan. 6 – osada – nowożytność- (XVI-XVII wiek)
17. Kamienna Wola, stan. 1 – ślad osadnictwa- nowożytność (XVI-XVII wiek)
18. Kamienna Wola, stan. 2 – osada – późne średniowiecze – nowożytność - XV- XVII wiek
19. Kamienna Wola, stan. 3 – ślad osadnictwa- późne średniowiecze – (XIV- XV wiek), ślad osadnictwa – nowożytność- (XVI- XVII wiek.)

ROZDZIAŁ 5

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

SPIS TREŚCI

5.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	59
5. 1.	Gospodarka odpadami stałymi	59
5. 1.1.	Wysypisko gminne odpadów stałych	59
5. 1.2.	Stan aktualny gospodarki odpadami	59
5. 1.3.	Perspektywiczne zadania w gospodarce odpadami	60
5. 2.	Zaopatrzenie w wodę	60
5. 2.1.	Aktualny stan zwodociągowania gminy	60
5. 2.2.	Zbiorowe ujęcia wodne	62
5. 2.3.	Perspektywa dalszego wodociągowania	62
5. 3.	Odprowadzanie ścieków	63
5. 3.1.	Stan aktualny skanalizowania gminy	63
5. 3.2.	Perspektywa dalszego kanalizowania	64
5. 3.3.	Oczyszczalnia ścieków	65
5. 4.	Energetyka	66
5. 4.1.	Postulaty do studium w zakresie remontu linii wysokiego napięcia	66
5. 5.	Gazownictwo	67
5. 6.	Gospodarka ciepła	67
5. 6.1.	Możliwe kierunki rozwoju	68
5. 7.	Komunikacja	68
5. 7.1.	Sieć drogowa na terenie gminy	69
5. 7.2.	Charakterystyka dróg ze względu na rodzaj nawierzchni	69
5. 7.3.	Postulaty w zakresie budownictwa drogowego	70
5. 8.	Telekomunikacja	70
5. 9.	Melioracje i urządzenia wodne	71
5. 9.1.	Obiekt melioracyjny „Błota Brudzewskie”	71
5. 9.2.	Obiekt melioracyjny „Myślakowice”	71
5. 9.3.	Obiekt „Ossa” i pozostałe obiekty melioracyjne	71
5. 9.4.	Zestawienie urządzeń melioracyjnych	71
5. 10.	Zbiorniki retencyjne wód powierzchniowych	72
5. 11.	Zagrożenie powodziowe	73
5. 11.1.	Postulaty do studium	73

Jest to pierwszy etap kanalizowania gminy który obejmuje:

Kanalizacja nr 1

Odprowadzać będzie ścieki ze wsi Odrzywół, Wysokin, Ceteń. Odbiornikiem ścieków będzie oczyszczalnia ścieków w Odrzywole, którą zlokalizowano obok rzeki Drzwiczki, jako odbiornika oczyszczalni. Etap ten podzielono na 8 zadań.

W 1999 roku ma zostać oddana oczyszczalnia ścieków oraz 375 metrów linii o średnicy 0,30m. i 1200 metrów linii o średnicy 0,20 metra. Linia ta zaprojektowana jest w systemie grawitacyjnym.

5.3.2. Perspektywa dalszego kanalizowania

kanalizacja nr 1

Kanalizacja ta będzie realizowana w najbliższym czasie w 8 etapach. Etap 1 jest już realizowany i w 1999 roku wraz z oczyszczalnią wejdzie do pracy. Kolejne etapy będą realizowane w przyszłości i obejmą swym zasięgiem całą Odrzywół i Wysokin i Ceteń. Przewiduje się zastosowanie układu grawitacyjnego z trzema przepompowniami. Do oczyszczalni będą dowożone ścieki z Kamiennej Woli.

Kanalizacja nr 2

Obejmuje obszar miejscowości Kłonna. Dla wybudowania sieci kanalizacyjnej zbiorczej, jako kryterium przyjęto zabudowę liniową wsi, przy przeciętnej zabudowie gospodarstw do 50 metrów.

Przewiduje się realizację przedsięwzięcia w dwóch etapach.

W etapie 1 należy zrealizować oczyszczalnię kontenerową z punktem zlewnym oraz wybudować 850 metrów kanalizacji grawitacyjnej. W etapie 2. należy wybudować około 700 metrów kanalizacji grawitacyjnej oraz oczyszczalnię kontenerową.

Kanalizacja nr 3

Kanalizacja obejmuje miejscowości Lipiny, Emilianów, Stanisławów i Wandzinów. Wykorzystując istniejące urządzenia kanalizacyjne przewiduje się rozbudować kanalizację zgodnie z naturalnymi spadkami terenu. W celu uzyskania obniżenia kosztów inwestycyjnych przewiduje się na terenie wsi Lipiny wybudować kontenerową oczyszczalnię ścieków z punktem zlewnym dla miejscowości lokalnie zbliżonych tj. dla wsi Stanisławów, Emilianów i Wandzinów.

Kanalizacja nr 4

Przewiduje się na terenie wsi Ossa budowę lokalnej sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni kontenerowej z punktem zlewnym. Kanalizacja zostanie wybudowana zgodnie z naturalnym spadkiem terenu tylko dla miejscowości Ossa. Ścieki ze wsi Ossa Kolonia będą dostarczane do oczyszczalni wozami asenizacyjnymi.

Przyjęcie tych rozwiązań pozwoli na sukcesywne kanalizowanie Gminy w zależności od potrzeb i posiadanych środków. W najbliższym czasie doprowadzi się do asenizacji terenów znajdujących się w otoczeniu projektowanej oczyszczalni, której dla prawidłowego działania należy zapewnić niezbędną ilość ścieków dopływających.

Kolejność wykonywania poszczególnych zadań inwestycyjnych została dobrana w sposób zapewniający utylizację najbardziej newralgicznych ognisk ściekowych.. Zostało to przedstawione w Tabeli 5.4.

Tabela 5.4. Zestawienie podstawowych elementów kanalizacji sanitarne dla gminy

Lp.	nr kanalizacji etap realizacji	sieć kanalizacji		ilość studni	przewody tłoczne		ilość przepompowni	ilość oczyszczalni	Koszt inwestycji
		długość L [m.]	średnica [m.]		sztuk	długość L [m.]			
1	Kanalizacja 1	375	0,30	7					93 000
		1200	0,20	32					256 000
	Etap 1	270	0,25	7					57 500
		840	0,20	28					184 000
	Etap 2	250	0,25	9	450	110	1/P2		57 500
		960	0,20	39					255 500
	Etap 3	1390	0,20	48	70	90	1/P1		346 500
	Etap 4	705	0,25	13					162 500
Etap 5	1750	0,20	47					385 000	
Etap 6	1620	0,20	45						
Etap 7	320	0,25	6						
	1870	0,20	47						
Etap 8	1320	0,20	35	120	90	1/P3		330 500	
	Razem Kanalizacja 1								1 128 000
2	Kanalizacja 2	840	0,20	12				1	184 500
		Etap 1	670	0,20	15				1
Etap 2									
3	Kanalizacja 3	350	0,20	13				1	77 000
4	Kanalizacja 4	980	0,20	28				1	196 000
	OGÓŁEM	15 710		431					2 733 000

5.3.3. Oczyszczalnia ścieków

Warunkiem uruchomienia systemu kanalizacyjnego jest oddanie do użytku oczyszczalni ścieków. Obiekt ten jest w trakcie budowy i ma być oddany w IV kwartale 1999 roku. Będzie to automatyczny reaktor biologiczny typu ARBF, F-150

Ścieki surowe na teren oczyszczalni będą dopływać grawitacyjnie oraz będą dowożone taborem asenizacyjnym. Do pompowni trafią też wszystkie ścieki i odcieki z terenu oczyszczalni i wysypiska odpadów stałych. Zebrane ścieki pompy zatapialne wyposażone w rozdrabniarki będą przetłaczać do zbiornika buforowego stanowiącego pierwszy element automatycznego reaktora biologicznego.

Projektowany zespół oczyszczania składać się będzie z następujących jednostek :

- A - zbiornik buforowy
- B - komora biologiczna
- C - komora chemiczna (wtórnej sedymentacji)
- D - zbiornik magazynowy osadu (zagęszczacz osadu)

W komorach reaktora pracujących sekwencyjnie prowadzone będą następujące jednostkowe procesy fizyko-chemiczne i biologiczne mające na celu oczyszczenie ścieków.

- uśrednianie składu i retencjonowanie ścieków
- pełne biologiczne oczyszczanie ścieków metodą niskobciążonego osadu czynnego, nitrifikacja, denitrifikacja i częściowa stabilizacja tlenowa osadów.
- sedymentacja wstępna - wstępne klarowanie ścieków oczyszczonych biologicznie
- mieszanie oczyszczonych ścieków z koagulatorem (PIX-em)
- defosfatacja chemiczna
- sedymentacja końcowa - końcowe klarowanie ścieków
- zagęszczanie i magazynowanie osadów
- pomiar ilości ścieków oczyszczonych

Ścieki oczyszczone będą porcjowo odprowadzane do odbiornika przez komorę wylotową. Powstające osady będą okresowo odprowadzane z komór i magazynowane w zbiorniku magazynowym. Po zagęszczeniu osady będą wywożone taborem asenizacyjnym na wysypisko odpadów.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych będzie rzeka Drzewiczka. Okresowy spust ścieków oczyszczonych będzie realizowany tak aby jego wydajność wynosiła maksymalnie 4,17 l/s tj. 15 m³/h. Czas trwania spustu do 13 h/ dobę.

5.4. Energetyka

Przez obszar gminy Odrzywół przebiegają dwie linie przesyłowe średniego napięcia 110 / 15 kv. (Mapa 5.4.)

1. Linia energetyczna 110 kv - Radzice - Drzewica – Odrzywół
zasila Odrzywół, Ossę, Ossę Kolonię, Różannę, Dąbrowę, Łęgonice i Myślakowice
2. Linia energetyczna 110 kv - Drzewica - Domaszno - Odrzywół
zasila Kłonnę, Odrzywół, Wysokin, Ceteń , Kamienną Wolę

System średniego napięcia oparty jest na liniach napowietrznych. Przez teren gminy Odrzywół nie przebiegają linie wysokiego napięcia.

W następnym pięcioletciu na terenie gminy planowana jest modernizacja niskiego napięcia we wsi Kłonna.

5.4.1. Postulaty do studium w zakresie modernizacji linii wysokiego napięcia

Omawiany teren podlega pod Rejonowy Zakład Energetyczny ZEORK S.A. w Końskich. Zgodnie z opinią uzyskaną z powyższej placówki, „... sprawa remontu kapitalnego linii wysokiego napięcia w m. Kłonna jest dosyć odległa i projektowana na rok 2002. Zakład zleca opracowanie projektów remontu z rocznym wyprzedzeniem od planowanego terminu remontu. Remonty linii energetycznych niskich napięć przeprowadzane są zazwyczaj po trasie linii już istniejących. Konieczny jest jedynie niewielki teren pod budowę stacji transformatorowych napowietrznych jedno lub dwustupowych. Minimalna odległość obiektów budowlanych od stacji transformatorowej napowietrznej wynosi 5 m...”

5.5. Gazownictwo

Na obszarze gminy Odrzywół brak systemów zaopatrzenia w gaz przewodowy. Najbliższa nitka gazociągowa znajduje się w Mogielnicy i Opocznie. Linie te są przestarzałe i o małej przepustowości. W najbliższej perspektywie nie ma żadnych możliwości zaopatrzenia gminy w gaz ziemny. Indywidualne gazowe systemy grzewcze można jedynie oprzeć na własnych zbiornikach-gazowych, do których dostarczany będzie gaz przez specjalistyczne jednostki transportowe.

Obecnie praktycznie każde gospodarstwo na terenie gminy ma nieograniczoną możliwość zaopatrywania się w gaz z butli (propan – butan), rozprowadzany przez lokalnych przedstawicieli uznanych dealerów na rynku.

5.6. Gospodarka ciepła

Na terenie gminy brak jest większych kotłowni. Każdy budynek, bądź zakład produkcyjny posiada własne źródło ciepła. Do lokalnych kotłowni w których pracują w sezonie grzewczym palacze można zaliczyć:

- ◆ Szkołę Podstawową w Odrzywole (instalacja stara, kwalifikująca się do remontu).
- ◆ Szkołę Podstawową w Ossię (nowa zautomatyzowana kotłownia na olej opałowy)
- ◆ Szkołę Podstawową w Myślakowicach (nowa zautomatyzowana kotłownia ekologiczna na olej opałowy)
- ◆ Zespół Szkół Ekonomicznych w Lipinach (instalacja stara, tradycyjna ciągle remontowana, kotłownia pracuje w ruchu ciągłym dostarczając również ciepłą wodę dla całego kompleksu obiektów szkolnych)
- ◆ Urząd Gminy w Odrzywole (instalacja nowa, tradycyjna)
- ◆ Przedszkole Samorządowe w Odrzywole (instalacja nowa, tradycyjna)
- ◆ Ośrodek Zdrowia w Odrzywole (instalacja tradycyjna po remoncie)
- ◆ Dom Nauczyciela w Odrzywole (instalacja tradycyjna wymagająca remontu)
- ◆ Bank Spółdzielczy w Odrzywole (instalacja tradycyjna)
- ◆ Zakład Drzewny w Odrzywole (kotłownia na odpady drzewne)

Brak większych lokalnych kotłowni, które obsługiwałyby kilka kompleksów budynków sprawia iż sytuacja ciepłownicza jest dość trudna i pochłania dość znaczne kwoty budżetu gminy. Nowe uwarunkowania prawne w zakresie zaopatrzenia gminy w ciepło zawarte w ustawie Prawo Energetyczne z 1997 roku nakładają na gminy obowiązek opracowania gminnego planu zaopatrzenia w ciepło. Plan ten powinien uwzględniać aspekty ekonomiczne i ekologiczne przyszłych źródeł ciepła, kładąc nacisk na eliminację kotłowni opalanych paliwem stałym.

Bliskość zabudowy kilku budynków użyteczności publicznej w Odrzywole do których należy Szkoła Podstawowa, Urząd Gminy, Przedszkole, Ośrodek Zdrowia, Bank Spółdzielczy i Dom Nauczyciela stwarza możliwość wybudowania nowoczesnej, energooszczędnej i ekologicznej kotłowni dla całego tego kompleksu.

Biorąc pod uwagę konieczność całkowitego remontu kotłowni w szkole, oraz ogrzanie nowo budowanej hali sportowej budowa nowej kompleksowej kotłowni staje się rozwiązaniem bardziej ekonomicznym i racjonalnym. Takie też zadanie stoi przed gminą

w perspektywie. W planie zaopatrzenia gminy w ciepło jest program budowy nowoczesnej kotłowni przy Przedszkolu Samorządowym w Odrzywole, który obejmuje te budynki użyteczności publicznej.

5.6.1. Możliwe kierunki rozwoju

Na terenie gminy główny surowiec paliwowy w ciepłownictwie stanowi węgiel. Alternatywą w tym zakresie jest i będzie w przyszłości stopniowe przechodzenie na indywidualne systemy proekologiczne gazowe lub olejowe.

Ostatnio w niektórych gminach w kraju jako surowiec paliwowy wykorzystuje się również odpady przemysłu drzewnego (trociny, wióry), który jest przetwarzany na tzw. brykiety. W związku z faktem, że przemysł drzewny jest mocno rozwinięty w samej gminie jak również w rejonach sąsiednich, z surowcem na brykiety nie powinno być większych trudności. Specjaliści oceniają, że koszt brykiety jest prawie o połowę niższy niż cena węgla, przy porównywalnej wartości grzewczej.

Budowa zakładu brykieciarni nie stanowi też bardzo dużego wydatku finansowego (ocenia się koszt budowy średniej klasy brykieciarni na kwotę 100 000 do 200 000 zł). Ze względu na proekologiczny charakter produkcji istnieje duża szansa pozyskać na ten cel środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. Biorąc pod uwagę możliwość stworzenia dodatkowych miejsc pracy (przygotowanie i dostarczenie surowca, produkcja, dystrybucja) zakład taki mógłby stać się siłą napędową w rozwoju regionu. Należy również rozważyć konieczność przystosowania do tego typu paliwa odpowiednich pieców grzewczych, co z drugiej strony również spowoduje powstanie nowych miejsc pracy.

Aby można zrealizować powyższy kierunek w gminie musi zdecydować się na to osoba prywatna z odpowiednim zasobem kapitałowym lub powstać podmiot prawny, który mógłby realizować powyższe przedsięwzięcie przy poparciu lokalnego lobby zainteresowanych udziałowców – członków. Kwestie utworzenia tego typu podmiotu zostały szerzej omówione w rozdziale nr 8 niniejszej diagnozy stanu.

5.7. Komunikacja

Odrzywół leży na rozwidleniu dwóch szlaków komunikacji drogowej łączących Warszawę z Kielcami i Krakowem, oraz Lublin przez Radom z Łodzią. Mimo lepszych tras szybkiego ruchu łączące te miejscowości coraz więcej użytkowników dróg korzysta z trasy przez Odrzywół co ma swoje dobre strony, ale jest również coraz bardziej uciążliwe dla mieszkańców. Chcąc odciążać zatłoczoną trasę szybkiego ruchu Warszawa - Kraków część pojazdów, a przede wszystkim pojazdy ciężarowe o wysokim tonażu skierowano na drogę systemu wojewódzkiego przechodzącą przez Odrzywół. W obecnej sytuacji droga ta jest niedostosowana do pełnionych funkcji z uwagi na brak właściwych parametrów technicznych i kolizyjne przebiegi przez tereny zabudowane i obszary chronione. Bliskość zabudowy Odrzywółu w stosunku do jezdni sprawia iż życie w samochodowym huk i powietrzu ze spalin staje się coraz trudniejsze.

W planach perspektywicznych lat 70-tych istniał już projekt budowy obwodnicy wokół Odrzywółu. Obecnie gdy problemy komunikacyjne nasilają się, a gmina chce być gminą o profilu rolno-rekreacyjnym sprawa ta jest bardzo ważna, gdyż stanowi o atrakcyjności miejscowości, bezpieczeństwie i zdrowiu przebywających tu ludzi.

TABELE

Nr	Tytuł	Str.
1.	Ważniejsze dane o gminie Odrzywół oraz gminie porównawczej Klwów	102
2.	Podmioty gospodarcze według sektorów i form własności	102
3.	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON wg EKD	102
4.	Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji EKD	103
5.	Bezrobocie	104
6.	Użytkowanie gruntów według granic administracyjnych	105
7.	Gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego według grup społeczno-ekonomicznych.	106
8.	Liczba indywidualnych gospodarstw i działek według grup obszarowych UR	107
9.	Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzaju użytków	108
10.	Powierzchnia i struktura upraw w gospodarstwach indywidualnych	109
11.	Bonitacja gruntów ornych z sadami	110
12.	Bonitacja użytków zielonych	110
13.	Struktura gruntów ornych w gminach regionu według kompleksów	111
14.	Struktura trwałych użytków zielonych w gminach regionu według kompleksów	111
15.	Plony zbóż na glebach różnych kompleksów przydatności rolniczej w t / ha uzyskiwane w doświadczeniach w latach 1978 – 1986	112
16.	Plony zbóż w gminach realnie możliwe do osiągnięcia na tle średnich z poprzednich lat	112
17.	Plony zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych	113
18.	Odczyn, potrzeby wapnowania i zawartość fosforu, potasu, magnezu	114
19.	Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	115
20.	Pogłowie bydła i trzody chlewnej	116
21.	Pogłowie pozostałych zwierząt gospodarskich	117
22.	Charakterystyka szachownicy i położenia indywidualnych gospodarstw	118
23.	Ilość ciągników w gospodarstwach rolnych	119
24.	Liczba ważniejszych maszyn w gospodarstwach rolnych	120
25.	Samochody i przyczepy w gospodarstwach	121
26.	Powierzchnia i wykorzystanie budynków w gospodarstwach rolnych	122
27.	Gospodarstwa rolne według głównego zaopatrzenia w wodę	123
28.	Abonenci telefoniczni w 1997 r.	124
29.	Gospodarstwa rolne według dostępności do usług telefonicznych	125
30.	Gospodarstwa rolne według źródła zaopatrzenia w gaz i wyposażenia w sieć elektryczną	126
31.	Ludność oraz gospodarstwa rolne według sołectw	127

32.	Użytkowanie gruntów według sołectw	128
33.	Udział kompleksów rolniczej przydatności gleb	129
34.	Powierzchnia i struktura zasiewów według sołectw	130
35.	Pogłowie zwierząt gospodarskich według sołectw	131

MAPY POGLĄDOWE

Numer	Tytuł	Str.
Mapa 6.1.	Gęstość zaludnienia	132
Mapa 6.2.	Średnia powierzchnia gospodarstwa	133
Mapa 6.3.	Udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej	134
Mapa 6.4.	Udział lasów w powierzchni ogólnej	135
Mapa 6.5.	Udział trwałych użytków zielonych w powierzchni UR	136
Mapa 6.6.	Udział gleb słabych w powierzchni gruntów ornyc	137
Mapa 6.7.	Udział gleb kompleksów 4 i 5 w pow. gruntów ornyc	138
Mapa 6.8.	Udział gleb słabego kompleksu 3 z w użytkach zielonych	139
Mapa 6.9.	Wskaźniki jakości przestrzeni produkcyjnej	140
Mapa 6.10.	Udział zbóż w strukturze zasiewów	141
Mapa 6.11.	Udział żyta w zasiewach	142
Mapa 6.12.	Udział ziemniaków w strukturze zasiewów	143
Mapa 6.13.	Obsada bydła	144
Mapa 6.14.	Obsada trzody chlewnej	145
Mapa 6.15.	Mapa glebowo – rolnicza	146

6. GOSPODARKA

6.1. Zakres opracowania oraz źródła informacji

Ustawa o planowaniu przestrzennym nakłada na gminy obowiązek opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Każda z gmin posiada pewną, swoistą specyfikę wyznaczoną przez lokalizację w określonym regionie oraz zasoby ziemi, pracy i kapitału. Są to jednocześnie podstawowe wyznaczniki stanu aktualnego i perspektyw rozwojowych gospodarki w gminie.

Gmina Odrzywół położona w zachodniej części byłego województwa radomskiego ma szereg cech typowych dla regionu. Wyróżnia się jednak określoną specyfiką wynikającą z faktu, że gmina ta posiada użytki rolne o niskim wskaźniku waloryzacji, a więc niekorzystne z punktu widzenia produkcji rolnej. Niska jakość i przydatność rolnicza gleb ograniczająca asortyment uprawianych roślin i ich plony była podstawową przesłanką podjęcia jeszcze w 1979 r. przez zespół pracowników IUNG w Puławach opracowania pod tytułem „Możliwości rozwoju produkcji rolniczej w gminie Odrzywół w perspektywie roku 1990”. Opracowanie to było oparte na określonych założeniach, zdecydowanie odmiennych od tendencji występujących współcześnie w polskim rolnictwie. Uwzględniono w nim szereg problemów, które są nadal aktualne dla rolnictwa w regionie. Już wówczas wskazywano bowiem, że istotny postęp w zakresie rozwoju produkcji rolniczej w gminie będzie możliwy pod warunkiem:

- przeprowadzenia w całej gminie powszechnych scaleń i wymiany gruntów,
- pełnego zagospodarowania i wykorzystania wspólnot wiejskich,
- pełnego, zgodnego z potrzebami rozwoju, pokrycia potrzeb gminy na środki do produkcji rolnej,
- zorganizowania pełnego, kompleksowego systemu produkcyjnej i poza produkcyjnej obsługi rolnictwa w gminie.

Wykonane obecnie studium uwarunkowań rolnictwa, będzie między innymi zawierało próbę poszukiwania odpowiedzi na pytanie czy wskazane problemy są nadal aktualne.

Celem opracowania jest analiza stanu rolnictwa w gminie Odrzywół na tle aktualnie występujących uwarunkowań. Wstępna analiza wykazała, że specyfika rolnictwa w gminie Odrzywół w sposób wyraźny uwidacznia się przy porównaniu z sąsiednią gminą Klwów oraz na tle danych statystycznych opisujących rolnictwo obszaru byłego województwa radomskiego. Te dwie jednostki administracyjne przyjęto jako układ odniesienia i podstawę porównań. Jako podstawowe kryteria oceny przyjęto poziom wykorzystania podstawowych czynników produkcji to jest ziemi, pracy oraz kapitału. W analizie przyjęto też, że wieś i rolnictwo stanowią organiczną całość i powinny być rozpatrywane jako integralna całość.

Podstawę analizy wsi i rolnictwa w gminie Odrzywół stanowią informacje pochodzące z różnych źródeł. Warunki przyrodnicze rolnictwa scharakteryzowano na podstawie badań i analiz IUNG odnoszących się do oceny jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. To zagadnienie w odniesieniu do występujących klas bonitacji gleby oraz kompleksów glebowych zostało szczegółowo omówione w rozdziale 6.2. *Warunki glebowe.*

Warunki społeczne i ekonomiczno-organizacyjne rolnictwa oceniono wykorzystując dane Urzędu Statystycznego w Radomiu, zarówno pochodzące z powszechnego spisu rolnego w 1996 r., jak też z ostatniego okresu. Do charakterystyki porównawczej rolnictwa w sołectwach analizowanej gminy wykorzystano dane udostępnione przez Urząd Gminy. Ocenę agrochemiczną gleb umożliwiły wyniki badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Kielcach. Zasoby informacji o gminie wzbogacono stosując metodę wywiadów prowadzonych bezpośrednio z pracownikami Urzędu Gminy i przedstawicielami aktywu społeczno-gospodarczego.

Zakres analizy wykonanej dla gminy Odrzywół jest szeroki. Problemem głównym jest charakterystyka produkcji roślinnej i zwierzęcej. Obok tego uwzględniono ogólne informacje o gminie, demografii, rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej, infrastrukturze. Stopień szczegółowości analizy zależy od możliwości zebrania danych. Zdecydowanie trudniejsza jest ocena zróżnicowania rolnictwa według sołectw. Podsumowaniem analizy jest zestawienie i uszeregowanie podstawowych czynników sprzyjających i ograniczających rozwój rolnictwa.

6.1.1. Ogólne informacje o gminie

Gmina Odrzywół jest położona w zachodniej części byłego województwa radomskiego, sąsiadującej z byłym województwem piotrkowskim. Lokalizację gminy na tle podziału fizjograficznego byłego województwa radomskiego przedstawiono na rysunku 1.

Obszar gminy Odrzywół należy do Łódzkiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej (rys.2), charakteryzującej się relatywnie dłuższym okresem wegetacji i znacznym zróżnicowaniem średniej rocznej ilości opadów. Według opracowanego w IUNG podziału województwa radomskiego na regiony glebowo-rolnicze, gmina Odrzywół należy do Regionu Nadpilicko-Kozienickiego (rys.3). Teren ten charakteryzuje się płaską i niskofalistą rzeźbą. Występują tu głównie gleby brunatno-bielicowe i pseudobielicowe w większości wytworzone z piasków słabo gliniastych i luźnych. Jest to region o przewadze gleb o niskiej przydatności rolniczej. Gminy leżące w zasięgu tego regionu mają największy wskaźnik lesistości.

Powierzchnia gminy Odrzywół wynosi 95 km² i jest większa w porównaniu z gminą Klwów. Charakteryzuje się ona także większą liczbą ludności. Zatrudnienie w gospodarce narodowej, generalnie małe, było ponad dwukrotnie większe niż w gminie Klwów, przyjętej jako układ odniesienia (tab.1).

Gmina Odrzywół wyróżnia się większą liczbą podmiotów gospodarczych (tab.2). Wśród nich dominują jednostki prywatne. Większość z nich, podobnie jak w gminie sąsiedniej, jest ukierunkowana na handel i naprawy. Podmioty należące do tej grupy stanowią blisko 60% ogólnej liczby (tab.3).

W stosunku do ogólnej liczby ludności liczba pracujących w gospodarce narodowej jest mała, co wiąże się z brakiem miejsc pracy, rejestrowanym i utajonym bezrobociem. Wśród zatrudnionych w gospodarce narodowej największy udział mają pracujący w przemyśle oraz edukacji (tab.4). Taka struktura zatrudnienia jest typowa dla gmin o małym uprzemysłowieniu.

Z liczbą miejsc pracy bezpośrednio jest związana liczba osób bezrobotnych. Strukturę osób bezrobotnych w latach 1995 – 1998 przedstawiono w tabeli 5. Tabela ta również zawiera porównanie w stosunku do sąsiedniej gminy Klwów oraz do byłego województwa radomskiego.

6.1.2. Charakterystyka rolnictwa w gminie

Analizowana gmina Odrzywół charakteryzuje się niższym w porównaniu z gminą Klwów udziałem użytków rolnych w powierzchni ogólnej, a wyższym udziałem trwałych użytków zielonych oraz lasów i gruntów leśnych (tab.6).

Podobnie jak w regionie tak w gminie sąsiedniej, przeważająca część użytków rolnych znajduje się we władaniu gospodarstw indywidualnych. Udział lasów i gruntów leśnych należących do gospodarstw indywidualnych jest w ocenianej gminie, podobnie jak w gminie Klwów, wyższy niż średnio w województwie radomskim. Natomiast udział gruntów ornych w powierzchni ogólnej kształtuje się na poziomie średniej wojewódzkiej. Trwałe użytki zielone w gminie Odrzywół stanowią większy odsetek powierzchni ogólnej w porównaniu z gminą Klwów i średnią wojewódzką.

Na obszarze gminy Odrzywół istniało w okresie spisu rolnego 888 gospodarstw domowych z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego (tab.7). Struktura tych gospodarstw według typów jest w gminie Odrzywół odmienna niż w gminie Klwów. Wyraża się to przede wszystkim wysokim udziałem gospodarstw emerytów i rencistów, kształtującym się na podobnym poziomie jak udział gospodarstw rolniczych tj. ponad 30%. Z danych zestawionych w tabeli 7 wynika, że co trzecie gospodarstwo domowe główne dochody czerpie z rent i emerytur. Udział gospodarstw z pozarolniczą działalnością gospodarczą, podobnie jak w całym regionie jest mały. Przedstawiona klasyfikacja gospodarstw uwzględnia jako kryterium podstawowe głównie źródło dochodów.

Gospodarstwa indywidualne stanowią ponad 88% ogólnej liczby gospodarstw i działek rolnych znajdujących się w gminie Odrzywół (tab.8). W zbiorowości tej najliczniejszą jest grupa gospodarstw o powierzchni 3-5 ha stanowiąca blisko 21% ogólnej liczby. Podobnie kształtuje się udział tej grupy obszarowej w gminie Klwów i średnio w byłym województwie radomskim. Warto zaznaczyć, że gmina Odrzywół wyróżnia się od gminy Klwów oraz w skali województwa, większym udziałem gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha, wynoszącym ponad 5%. Wiaże się to zapewne z niższą jakością gleb.

Przeciętne, w przeliczeniu na 1 gospodarstwo, powierzchnie gruntów według rodzaju użytków, podano w tabeli 9. Porównanie świadczy o dużym podobieństwie obu gmin ze względu na uwzględnione wskaźniki. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca przeciętnie na jedno gospodarstwo jest w gminie Odrzywół, analogiczna jak w gminie

uwagi na jakość gleb i stosunki wodne, jak i na duże wewnętrzne rozdrobnienie gospodarki, brak jest w gminie Odrzywół możliwości szerszego rozwoju produkcji sadowniczej. Istotną przeszkodą jest w tym względzie również brak odpowiednich tradycji, a także brak skłonności rolników do podejmowania takich inicjatyw produkcyjnych”. Sugerowano, natomiast, że istnieje możliwość wprowadzenia towarowej produkcji trzech gatunków warzyw to jest fasoli szparagowej, marchwi i buraków ćwikłowych na obszarze około 55 ha łącznie we wsiach Ceteń, Kłonna i Odrzywół. Jednak jak wskazuje analiza aktualnej powierzchni i struktury zasiewów (tab.34) zamierzenie to nie zostało zrealizowane.

6.2. Warunki glebowe w gminie Odrzywół

6.2.1. Założenia wstępne do oceny warunków glebowych

Do oceny wartości gleb przyjęto w Polsce 8 klas bonitacyjnych dla gruntów ornych oraz 6 klas dla użytków zielonych.

GRUNTY ORNE		UŻYTKI ZIELONE	
Klasa	Punktowa ocena wartości	Klasa	Punktowa ocena wartości
I	100	I	90
II	92	II	80
III ^a	83	II	65
III ^b	70	IV	45
IV ^a	57	V	28
IV ^b	42	VI	15
V	30		
VI	18		

Punktowa ocena wartości została opracowana na podstawie licznych doświadczeń z plonowaniem roślin, głównie zbożowych, prowadzonych na glebach różnych klas i kompleksów.

Klasy bonitacyjne dobrze charakteryzują wartość gleb ale nie charakteryzują jej przydatności rolniczej. Np. klasa IV^a może występować w kilku kompleksach: 3., 5., 8., 11. Wartość gleby za każdym razem jest ta sama, ale jej przydatność pod uprawę roślin będzie inna na kompleksie 3., inna na 8., a jeszcze inna na 5. Dlatego dla określenia przydatności rolniczej gleb przyjęto tzw. kompleksy charakteryzujące tą przydatność.

Kompleksy przydatności rolniczej obejmują zespoły różnych i różnie położonych gleb, które wykazują zbliżone właściwości rolnicze i mogą być podobnie użytkowane. Kompleks to „typ siedliskowy” rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Dla terenów nizinnych i wyżynnych przyjęto 9 kompleksów (1 - 9), a dla terenów górzystych 4 kompleksy (10 - 13):

Nr	Tereny nizinne i wyżynne	Punktowa ocena wartości
1	kompleks pszenno-budowlany bardzo dobry	94
2	kompleks pszenno-budowlany dobry	80

3	kompleks pszeny wadliwy	61
4	kompleks żytni bardzo dobry	70
5	kompleks żytni dobry	52
6	kompleks żytni słaby	30
7	kompleks żytni bardzo słaby	18
8	kompleks zbożowo – pastewny mocny	64
9	kompleks zbożowo – pastewny słaby	33
Tereny górskie:		
10	kompleks pszeny górski	75
11	kompleks zbożowy górski	61
12	kompleks owsiano – ziemniaczany górski	33
13	kompleks pastewny górski	18

Praktyka wykazała, że przyjęta ilość klas bonitacyjnych i kompleksów glebowo – rolniczych jest w zasadzie wystarczająca do oceny środowiska glebowego w skali szczegółowej, dotyczącej konkretnych gleb. Jednak przy kompleksowej ocenie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla większych jednostek administracyjnych, np. gmin, podział ten jest za szczegółowy. Dlatego też starano się grupować poszczególne gleby zbliżone walorami w grupy, tak aby zwiększyć czytelność charakterystyki środowiska glebowego większych obszarów.

Proponuje się, aby do charakterystyki warunków glebowych omawianej gminy przyjąć jako podstawę kompleksy glebowo – rolnicze ujmując gleby w 3 grupy jakościowe:

- 1) gleby bardzo dobre (kompl. 1., 2.) i dobre (kompl. 10., 4.)
- 2) gleby średniej jakości (kompl. 8., 3., 11., 5.)
- 3) gleby słabej jakości (kompl. 9., 12., 6.) i bardzo słabej (kompl. 7., 13.).

Taki podział na grupy jakościowe zwiększy czytelność map glebowo - rolniczych i jest wystarczająco dokładny do oceny możliwości produkcyjnych gleb.

W grupie pierwszej wielkości plonowania zbóż w stosunku do kompleksu 1. przyjętego za 100 wynoszą: 2. – 96%, 10. – 97%, 4. – 85% (6). Tylko plonowanie na kompleksie 4. odstaje od plonowania na pozostałych kompleksach – o 15% w stosunku do kompleksu 1. i około 10% w stosunku do kompleksów: 2. i 10. Witek (6) uważa jednak kompleks 4. jako uniwersalny do uprawy roślin, dlatego zdecydowano się włączyć ten kompleks do grupy pierwszej.

Na glebach zaliczonych do grupy drugiej plonowanie zbóż na poszczególnych kompleksach jest zbliżone (6): 3. – 39,2, 5. – 37,0, 8. – 40,0, 11. – 41,0 q/ha; dlatego zaliczenie tych kompleksów do jednej grupy nie powinno budzić wątpliwości.

Grupa 3 obejmuje gleby najslabsze, które zaliczyć można do „marginalnych” z rolniczego punktu widzenia, szczególnie gleby kompleksów 7. i 13.

W obrębie użytków zielonych nie wyróżniano grup jakościowych z uwagi na odrębny charakter tych użytków w stosunku do gruntów ornych. Większą rolę

odgrywają tu bowiem stosunki wodne i pokrywa roślinna. Ponadto, określenie kompleksu na użytkach zielonych jest jednoznaczne z ich wartością – 1z – użytki bardzo dobre i dobre; 2z – użytki średniej jakości; 3z – użytki słabe i bardzo słabe.

6.2.2. Rolnicza przestrzeń produkcyjna w gminie Odrzywół

a) Bonitacja gleb ornych

Bonitacja gleb ornych w gminie Odrzywół (w %):

- kasa III b	0,4
- kasa IV a	13,3
- kasa IV b	13,5
- kasa V	25,8
- kasa VI	41,4
- kasa VI z	5,6

Ogólnie stwierdzić trzeba, że gmina Odrzywół ma bardzo niską bonitację gruntów ornych. Nie ma tu w ogóle gleb bardzo dobrych, a gleby dobrej jakości stwierdza się tylko na dwóch fragmentach. Zdecydowanie dominują tu gleby bardzo słabe, zajmując aż 47 %. Stosunkowo najlepsze grunty orne mają miejscowości: Wysokie, Kłonna, Kolonia Ossa (mapa glebowo-rolnicza).

b) Kompleksy glebowo - rolnicze

Przydatność gleb ornych, wyrażona w postaci kompleksów glebowo-rolniczych, w gminie Odrzywół jest mało zróżnicowana (w %):

- kompleks żytni bardzo dobry (4)	0,8
- kompleks żytni dobry (5)	20,3
- kompleks żytni słaby (6)	33,1
- kompleks żytni bardzo słaby (7)	43,5
- kompleks zbożowo-pastewny mocny	0,4
- kompleks zbożowo-pastewny słaby (9)	1,9

Praktycznie występują tu trzy kompleksy żytnie: 7,6 i 5, zajmują w sumie 97 % gruntów ornych. Z około 4 730 ha, gleby dobre (kompleks 4) stanowią zaledwie 0,8 %; gleby średniej jakości (kompleks 5 i 8) 20,7 %, a gleby słabe (kompleks 6 i 9) i bardzo słabe (kompleks 7) 78,5 %.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów glebowych ilustruje załączona **Mapa 6.15**. Na mapie zaznaczono również grunty rolniczo nieprzydatne, których w gminie jest stosunkowo dużo.

W obrębie użytków zielonych (około 1 500 ha) układ glebowy jest inny niż na gruntach ornych. Użytki zielone zlokalizowane w obniżeniach terenowych usytuowane są na madach piaszczystych i płytkich glebach organicznych- torfach i murszach. Zdecydowanie przeważają użytki słabej i bardzo słabej jakości - 3z około 86% powierzchni.

c) Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Odrzywół, obejmująca ocenę jakości i przydatności rolniczej gleb oraz agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych przedstawia się jak niżej:

- a) syntetyczny wskaźnik bonitacji i przydatności rolniczej gleb wynosi zaledwie 28,7 pkt. jest zdecydowanie niższy od wskaźnika dla kraju – 49,5 pkt. (według literatury)
- b) wskaźnik bonitacji agroklimatu wynosi 11,2 pkt. w skali 15-punktowej
- c) wskaźnik bonitacji rzeźby terenu wynosi 4,5 pkt w skali 5-punktowej
- d) wskaźnik bonitacji warunków wodnych wynosi 2 pkt. w skali 5-punktowej

Suma punktów oceny poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego daje globalny wskaźnik jakości środowiska rolniczego, rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie. Wynosi on dla gminy Odrzywół zaledwie 46,4 pkt., przy średniej dla Polski 66,6 pkt. Wskaźniki bonitacji agroklimatu i rzeźby terenu określić należy jako dobre, natomiast wskaźniki bonitacji gleb i warunków wodnych jako wyjątkowo niekorzystne z rolniczego punktu widzenia. Tylko fragmenty obszaru gminy zaznaczone na mapie kolorem pomarańczowym (i fioletowym) mają znośne warunki do prowadzenia polowej produkcji roślinnej. Najwięcej takich fragmentów stwierdza się w miejscowościach: Wysokin, Kłonna, Kolonia Ossa, i Odrzywół.

6.3. Podsumowanie

Warunki przyrodnicze wyznaczają potencjał produkcyjny i możliwości rozwoju rolnictwa w gminie Odrzywół. W związku z dominacją gleb lekkich o małej pojemności wodnej potencjał ten jest niski i nieznacznie tylko odbiega od aktualnego wykorzystania wyrażonego w plonach zbóż. Warunki ekonomiczno-organizacyjne nie sprzyjają intensyfikacji produkcji rolnej na glebach najsłabszych. jednocześnie duża liczba ludności rolniczej nie ma możliwości znalezienia innego poza rolnictwem zatrudnienia. W diagnozie przedstawiono tylko najważniejsze cechy charakterystyczne rolnictwa. W poszczególnych sołectwach (wsiach) wpływ różnych czynników może być zróżnicowany. Przeprowadzona analiza może być podstawą wskazania cech (czynników) sprzyjających i ograniczających ważnych z punktu widzenia strategii rozwoju gminy. Klasyfikację tych cech, wynikającą z analizy przedstawiono w punkcie 6.3.1. w tabelarycznym zestawieniu szans i zagrożeń rozwoju. W zestawieniu tym liczba czynników ograniczających jest większa niż sprzyjających.

Jak wynika z analizy gmina Odrzywół charakteryzuje się niekorzystnymi z punktu widzenia rolnictwa warunkami glebowymi. Decydują one o niskim potencjale produkcyjnym rolnictwa z punktu widzenia produkcji zbóż i rozwoju typowych kierunków produkcji rolniczej. Pewną szansą może być uprawa truskawek, ale tylko w warunkach istnienia możliwości zbytu i korzystnych cen skupu.

Czynnikami, które w sposób istotny wpływają na wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej są: przeludnienie wsi, rozdrobnienie gospodarstw, ich słabość ekonomiczna, brak możliwości znalezienia pracy w otoczeniu rolnictwa, słabo rozwinięta sieć usług i infrastruktura wsi. Ważnym czynnikiem ograniczającym jest rozproszenie produkcji i niski poziom samoorganizacji rolników. Wiele cech i problemów uwypuklonych w analizie uznać należy za typowe dla gmin o wysokim udziale gleb słabych tzw. „marginalnych”. Są to problemy o dużym znaczeniu i należy je dostrzegać opracowując strategię rolnictwa w gminie.

6.3.1. Główne czynniki warunkujące rozwój rolnictwa w gminie Odrzywół

Czynniki	
sprzyjające	ograniczające
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duże zasoby pracy ludzkiej - możliwość rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji oraz przygotowywania produktów na rynek 2. Istnienie ośrodków miejskich poza gminą - centralne położenie w kraju, stosunkowo małe oddalenie od ośrodków miejsko-przemysłowych 3. Niezła sieć komunikacyjna 4. Duży popyt na żywność ludności mieszkającej w gminie (samozaopatrzenie) 5. Zaangażowanie władz gminy i aktywność poszukiwaniem możliwości poprawy sytuacji wsi i rolnictwa, podjęcie działań mających na celu opracowanie strategii rozwoju 6. Występowanie pozytywnych przykładów działań w regionie 7. Możliwość korzystania z doradztwa rolniczego - duża aktywność ODR w Radomiu 8. Istotne znaczenie dochodów spoza rolnictwa (renty, emerytury, zarobki) 9. Istnienie pewnej, słabo się zaznaczającej specjalizacji sołectw w kierunkach produkcji rolnej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki udział gleb słabych i bardzo słabych, o niskiej produktywności, okresowo i stałe zbyt suchych 2. Bardzo wysoki udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych oraz gleb o bardzo niskiej i niskiej zasobności w składniki mineralne 3. Znaczne rozdrobnienie pól, konieczność dojazdu na znaczną odległość 4. Możliwość dalszej degradacji potencjału produkcyjnego gleb, przy utrzymywaniu się niskiego poziomu nawożenia mineralnego i organicznego 5. Niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej utrudniający znalezienie pracy poza rolnictwem i możliwość reorientacji zawodowej 6. Bardzo słaby rozwój otoczenia rolnictwa, sfery usług oraz bezrobocie rejestrowane i utajone 7. Zły stan techniczny oraz wiek ciągników i samochodów, brak środków finansowych na odnowienie 8. Ograniczenie spożycia niektórych produktów związane z niekorzystną sytuacją dochodową ludności 9. Niska opłacalność produkcji rolniczej oraz trudności ze zbytem produktów 10. Niski poziom agrotechniki i kultury rolnej 11. Bardzo słabe wyposażenie gospodarstw w urządzenia do produkcji zwierzęcej, związane z małą jej skalą 12. Zaniedbania w zakresie infrastruktury obszarów wiejskich i gospodarstw, brak środków finansowych 13. Rozproszenie producentów, niska towarowość produkcji 14. Niski poziom fachowej wiedzy rolniczej większości właścicieli gospodarstw 15. Konieczność stosowania rozwiązań kompleksowych, wykraczających poza możliwości gminy, odnoszących się do gospodarowania na glebach słabych

ZESTAWIENIE TABEL

Numer	Tytuł
1.	Ważniejsze dane o gminie Odrzywół oraz gminie porównawczej Klwów
2.	Podmioty gospodarcze według sektorów i form własności
3.	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON wg EKD
4.	Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji EKD
5.	Bezrobocie
6.	Użytkowanie gruntów według granic administracyjnych
7.	Gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego według grup społeczno-ekonomicznych.
8.	Liczba indywidualnych gospodarstw i działek według grup obszarowych UR
9.	Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzaju użytków
10.	Powierzchnia i struktura upraw w gospodarstwach indywidualnych
11.	Bonitacja gruntów ornych z sadami
12.	Bonitacja użytków zielonych
13.	Struktura gruntów ornych w gminach regionu według kompleksów
14.	Struktura trwałych użytków zielonych w gminach regionu według kompleksów
15.	Plony zbóż na glebach różnych kompleksów przydatności rolniczej w t/ha uzyskiwane w doświadczeniach przy zastosowaniu tradycyjnej agrotechniki w latach 1978 – 1986
16.	Plony zbóż w gminach realnie możliwe do osiągnięcia na tle średnich z poprzednich lat
17.	Plony zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych
18.	Odczyn, potrzeby wapnowania i zawartość fosforu, potasu, magnezu
19.	Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej
20.	Pogłowie bydła i trzody chlewnej
21.	Pogłowie pozostałych zwierząt gospodarskich
22.	Charakterystyka szachownicy i położenia indywidualnych gospodarstw rolnych
23.	Ilość ciągników w gospodarstwach rolnych
24.	Liczba ważniejszych maszyn w gospodarstwach rolnych
25.	Samochody i przyczepy w gospodarstwach
26.	Powierzchnia i wykorzystanie budynków w gospodarstwach rolnych
27.	Gospodarstwa rolne według głównego zaopatrzenia w wodę
28.	Abonenci telefoniczni w 1997 r.
29.	Gospodarstwa rolne według dostępności do usług telefonicznych
30.	Gospodarstwa rolne według źródła zaopatrzenia w gaz i wyposażenia w sieć elektryczną
31.	Ludność oraz gospodarstwa rolne według sołectw
32.	Użytkowanie gruntów według sołectw
33.	Udział kompleksów rolniczej przydatności gleb
34.	Powierzchnia i struktura zasiewów według sołectw
35.	Pogłowie zwierząt gospodarskich według sołectw

Tabela 1. Ważniejsze dane o gminie Odrzywół oraz gminy porównawczej Klwów

Wyszczególnienie	Odrzywół	Klwów
	Stan na 31.XII.1997	
Powierzchnia w km ²	95	90
Ludność ogółem	4 658	3 904
Sołectwo - liczba	16	17
Miejscowość - liczba	23	18
Pracujący w gospodarce narodowej	497	164

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1998

Tabela 2. Podmioty gospodarcze według sektorów i form własności (stan na 31.XII.)

Wyszczególnienie	Odrzywół	Klwów
	Stan na 31.XII.1997	
OGÓLEM	189	106
Sektor publiczny	8	
Sektor prywatny	181	100
– osoby fizyczne	177	94
– spółki prywatne	3	-
– inne podmioty	1	6

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1997

Tabela 3. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON według wybranych sekcji EKD

Wyszczególnienie	Odrzywół	Klwów
	Stan na 31.XII.1997	
Ogółem	189	106
z tego:		
– działalność produkcyjna	23	14
– budownictwo	21	16
– handel i naprawy	11	46
– transport	4	6
– obsługa nieruchomości i firm	3	2
– pozostałe działalności	25	11

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1998

Tabela 4. Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji EKD

Wyszczególnienie	Osoby	Klwów
	Stan na 31.XII.1997	
Ogółem:	387	164
- w tym: mężczyźni	194	52
- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	22	12
- przemysł	36	29
- budownictwo	-	-
- handel i naprawy	15	5
- administracja publiczna i obrona narodowa	27	16
- edukacja	58	63
- ochrona zdrowia i opieka socjalna	19	23

Źródło: Na podstawie danych Rocznika Statystycznego Województwa Radomskiego. WUS Radom, 1997

Tabela 5

Bezrobocie

Bezrobocie (stan na 30.IX. 1998)

Wyszczególnienie	Odrzywół		Kiwów		Wojew. radomskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Razem	383	100%	269	100%	53 041	100%
☐ w tym: kobiety	168	44%	123	46%	30 078	57%
☐ bezrobotni posiadający prawo do zasiłku	90	23%	46	17%	12 970	24%
☐ zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy	11	3%	7	3%	4 167	8%
☐ absolwenci z wykształceniem wyższym	16	4%	18	7%	2 741	5%

Bezrobocie (stan na 31.XII. 1997)

Wyszczególnienie	Odrzywół		Kiwów		Wojew. radomskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Razem	428	100%	272	100%	55 119	100%
☐ w tym: kobiety	189	44%	113	42%	30 414	55%
☐ bezrobotni posiadający prawo do zasiłku	180	37%	47	17%	17 463	32%
☐ zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy	14	3%	7	3%	3 475	6%
☐ absolwenci z wykształceniem wyższym	7	2%	12	4%	2 104	4%

Bezrobocie (stan na 31.XII. 1996)

Wyszczególnienie	Odrzywół		Kiwów		Wojew. radomskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Razem	529	100%	300	100%	67 858	100%
☐ bezrobotni bez prawa do zasiłku	272	51%	195	65%	31 887	47%
☐ zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy	22	4%	9	3%	5 740	8%
☐ absolwenci z wykształceniem wyższym	2	0,4%	2	1%	720	1%

Bezrobocie (stan na 31.XII. 1995)

Wyszczególnienie	Odrzywół		Kiwów		Wojew. radomskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Razem	487	100%	280	100%	70 359	100%

Tabela 6 Użytkowanie gruntów według granic administracyjnych

Wyszczególnienie	GPRZYWOŁ				Klów ów				Wojew. radomskie			
	Ogółem		w tym		Ogółem		w tym		Ogółem		w tym	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Powierzchnia ogólna:	9 483	100	8 780	92,6	9 046	100	8 353	92,3	729 420	100	569 423	77,9
1. Użytki rolne razem, w tym	4 457	47,1	4 162	46,3	6 631	70,9	6 393	68,5	495 341	67,9	478 583	64,9
a) grunty orne	4 380	46,1	4 359	47,3	5 275	58,3	5 107	54,2	372 854	51,1	360 625	49,3
b) sady	40	0,4	40	0,4	422	4,7	419	5,0	44 759	6,1	44 115	5,9
c) łąki	718	7,6	712	7,7	444	4,9	404	4,8	47 270	6,5	45 198	6,2
d) pastwiska	859	9,0	851	9,1	490	5,4	463	5,5	30 458	4,2	28 645	3,9
2. Lasy i grunty leśne	2 330	24,6	2 042	21,5	1 863	20,6	1 689	18,2	165 660	22,7	60 686	8,2
3. Pozostałe grunty i nieużytki	696	7,3	576	6,1	552	6,1	271	3,2	68 419	9,4	30 174	4,1

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Odrzywół - DIAGNOZA STANU

Tabela 7

Gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego według grup społeczno-ekonomicznych

Wyszczególnienie		ODRZYWÓŁ		Klwów		Woj. radomskie	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Typ I	Rolnicze	515	58,5	592	64,8	29 714	39,4
Typ II	Rolniczo-pracownicze	27	3,0	9	1,0	1 957	2,6
Typ III	Pracownicze i pracowniczo-rolnicze	137	15,4	73	8,0	17 465	23,2
Typ IV	Emerytów i rencistów	308	34,7	175	19,1	17 954	23,8
Typ V	Z pozarolniczą działalnością gospodarczą	18	2,0	17	1,9	1 949	2,6
Typ VI	Utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	12	1,4	19	2,1	1 141	1,5
Typ VII	Pozostałe	71	8,0	29	3,2	5 156	6,8
Ogółem		888	100	914	100	75 336	100

Tabela 8 Liczba indywidualnych gospodarstw i działek według grup obszarowych użytków rolnych

Powierzchnia gospodarstw w ha	O D R Z Y W Ó Ł		K l w ó w		Wojew. radomskie	
	ilość	%	ilość	%	ilość	%
do 1	115	11,5	78	7,9	16 150	17,6
od 1 do 2	109	10,9	55	5,5	12 867	14,0
od 2 do 3	87	8,7	57	5,7	9 671	10,6
od 3 do 5	205	20,5	220	22,2	16 834	18,4
od 5 do 7	181	18,1	199	20,1	13 951	15,2
od 7 do 10	172	17,2	253	25,5	13 147	14,4
od 10 do 15	98	9,8	118	11,9	7 060	7,7
od 15 do 20	41	4,1	12	1,2	1 460	1,6
od 20 do 30	10	1,0			365	0,4
od 30 do 50	2	0,2			61	0,1
powyżej 100					11	
Razem	1 004	100	992	100	91 592	100
w tym:						
indywidualne gospodarstwa rolne	889	88,5	914	92,1	75442	82,4

Tabela 9

Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzaju użytków.

Rodzaj użytku	ODRZYWÓŁ	Kiwów	Woj. radomskie
	ha	ha	ha
Grunty ogółem	8,4	8,5	6,4
Użytki rolne	6,5	6,6	5,6
Grunty orne	5,2	4,9	4,1
Sady	0,0	0,4	0,5
Łąki	1,0	0,9	0,7
Pastwiska	0,3	0,3	0,2
Lasy i grunty leśne	1,7	1,7	0,5
Pozostałe grunty	0,2	0,3	0,3

Tabela 10

Powierzchnia i struktura upraw w gospodarstwach indywidualnych

Wyszczególnienie	ODRZYWÓŁ		K I w ó w		Wojew. radomskie	
	ha	%	ha	%	ha	%
Powierzchnia zasiewów ogółem	4 291	100	4 492	100	304 988	100
w tym:						
1. Zboża podstawowe razem	3 231	75,3	3 080	68,6	216 487	71,0
w tym: *						
☐ pszenica	55	1,6	121	3,9	23 530	10,9
☐ żyto	2 883	73,8	2 002	65,0	98 033	45,3
☐ jęczmień	11	0,3	11	0,4	8 924	4,1
☐ owies	58	1,8	331	10,7	29 796	13,8
☐ pszenżyto	110	3,4	171	5,6	22 683	10,5
☐ mieszanki zbożowe	36	1,1	436	14,2	30 209	14,0
2. Kukurydza	2	0,05	3	0,07	522	0,17
3. Strączkowe jadalne na ziarno	3	0,1	9	0,2	618	0,2
4. Ziemniaki	745	17,4	827	18,4	47 891	15,7
5. Przemysłowe razem	19	0,4	7	0,2	1 804	0,6
6. Pastewne	126	2,9	153	3,4	18 440	6,0
7. Warzywa	11	0,3	141	3,1	5 028	1,6
8. Pozostałe	154	3,6	272	6,1	14 198	4,7

* udział poszczególnych gatunków w zbożach podstawowych

Tabela 11. Bonitacja gruntów ornych z sadami

Gmina	Klasy bonitacyjne gruntów ornych (łącznie z sadami)																	
	I		II		III A		III B		IV A		IV B		V		VI		VI z	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Odrzywów	0	0,9	0	0	0	0,1	19	0,4	865	15,3	875	15,3	729	12,8	2055	34,2	277	4,5
Kiwów	0	0	0	0	18	0,3	224	3,9	1253	21,9	1248	21,8	1601	27,9	1136	19,8	254	4,4
Woj. radomskie	285	0,1	3930	0,9	26790	6,3	46559	10,9	90023	21,1	79468	18,6	108824	25,6	84143	15	6187	1,5

Uwaga - % liczony jest w stosunku do powierzchni gruntów ornych
 Źródło: Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin. IUNG Pulawy, 1994

Tabela 12. Bonitacja użytków zielonych

Gmina	Klasy bonitacyjne użytków zielonych																	
	I		II		III		IV		V		VI		VI z					
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%				
Odrzywów	0	0	0	0	4	0,0	212	0,3	90	0,1	892	1,1	88	0,1				
Kiwów	0	0	0	0	28	3	255	27,4	280	30	217	23,3	152	16,3				
Woj. radomskie	7	0	300	0,4	5670	7,1	28007	35	29813	37,3	13228	16,5	2977	3,7				

Uwaga - % liczony jest w stosunku do powierzchni użytków zielonych
 Źródło: Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin. IUNG Pulawy, 1994

Tabela 13. Struktura gruntów omych w gminach regionu według kompleksów rolniczej przydatności gleb

Kompleks rolniczej przydatności gleb	ODRZYWÓŁ		Kl w ó w		Woj. radomskie	
	ha	% *	ha	% *	ha	% *
1 pszenney bardzo dobry	0	0	0	0	3 705	0,9
2 pszenney dobry	0	0	12	0,2	30 035	7,0
3 pszenney wadliwy	0	0	0	0	2 027	0,5
4 żytni bardzo dobry	40	0,8	350	6,4	65 710	15,4
5 żytni dobry	980	9,8	615	11,2	76 327	17,9
6 żytni słaby	1 564	33,1	1 335	24,3	86 516	20,3
7 żytni bardzo słaby	2 060	43,5	1 300	23,6	69 003	16,2
8 zbożowo-pastewny mocny	17	0,4	760	13,8	52 243	12,2
9 zbożowo-pastewny słaby	91	1,8	1 130	20,5	41 063	9,6
Razem grunty orne	4 732	49,8 #	5 502	60,8 #	426 629	58,5 #
Ogólna powierzchnia geodezyjna	9 483		9 046		729 420	

* - procentowy udział w strukturze gruntów omych

- udział gruntów omych w ogólnej powierzchni

Źródło: Warunki przyrodnicze produkcji rolnej - województwo radomskie. IUNG Puławy

Tabela 14. Struktura trwałych użytków zielonych w gminach regionu według kompleksów

Kompleks trwałych użytków zielonych	ODRZYWÓŁ		Kl w ó w		Woj. radomskie	
	ha	% *	ha	% *	ha	% *
1z bardzo dobre i dobre	0	0,0	0	0,0	14	1,3
2z średnie	212	14,2	288	37,0	532	51,1
3z słabe i bardzo słabe	1 283	85,8	490	63,0	496	47,6
Razem	1 495	100	778	100	1 042	100

* - procentowy udział w strukturze użytków zielonych

Źródło: Warunki przyrodnicze produkcji rolnej - województwo radomskie. IUNG Puławy

Tabela 15. Plony zbóż na glebach różnych kompleksów przydatności rolniczej w t/ha uzyskiwane w doświadczeniach przy zastosowaniu tradycyjnej agrotechniki w latach 1978 - 1986

Kompleks	glebowo-rolniczy	Plony zbóż (w t / ha)				
		pszenica oz.	żyto	jęczmień	owies	4 zboża
1	pszenny bardzo dobry	5,4	4,7	5,4	4,7	5,15
2	pszenny dobry	5,2	4,4	5	4,6	4,92
3	pszenny wadliwy	4,4	3,4	3,9	2,9	4,25
4	żytni bardzo dobry	4,3	4,5	4,5	4,2	4,46
5	żytni dobry	3,4	4,1	4	3,7	3,81
6	żytni słaby	-	3,1	2,7	2,8	2,86
7	żytni bardzo słaby	-	2,3	-	-	2,3
8	zbożowo-pastewny mo	4,1	-	-	4,2	4,18
9	zbożowo-pastewny słab	-	2,9	2,7	2,9	2,86

Źródło: Witek 1992

Tabela 16. Plony zbóż w gminach realnie możliwe do osiągnięcia na tle średnich z roku 1995

Gmina	Wskaźnik waloryzacji RPP w pkt	Plony (t/ha)		
		Wyliczone teoretycznie	Rzeczywiste w 1995 r	Relacja plonów w %
Odrzywół	46,4	2,43	2,34	103,8
Kłwów	55,5	3,12	2,38	131,1
Woj. radomskie	62,8	3,52	2,46	143,1

RPP - Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Źródło: Obliczenia własne

Plony zbóż i ziemniaków w indywidualnych gospodarstwach rolnych

Tabela 17

Wyszczególnienie	ODRZYWÓŁ					Klów 1997	Woj. radomskie 1997
	1995	1996	1997	1998	średnio		
Zboża ogółem (w dt/ha)	16,0	20,8	17,6	17,8	18,05	20,8	23,2
w tym:							
□ pszenica	21,0	25,0	22,0	22,0	22,5	23,5	24,3
□ żyto	15,0	20,0	16,3	17,5	17,25	20,0	21,1
□ jęczmień		24,0	22,0	19,0	21,67	24,0	26,1
□ owies	18,0	28,0	21,0	18,0	20	23,0	24,5
□ pszenżyto	20,0	24,0	21,0	21,0	21,5	22,4	23,3
Ziemniaki (w dt/ha)	100,0	180,0	110,0	180,0	142,5	140,0	147
Siano łąkowe	19,0	19,5	19,0	22,0	19,88		

Źródło: Urząd Gminy Odrzywół.
WUS Radom, 1998

Tabela 18

Odczyn, potrzeby wapnowania i zawartość fosforu, potasu magnezu

Wyszczególnienie	ODRZYWÓŁ	Klów	Woj. radomskie
	% gleb użytków rolnych		
Odczyn gleby pH	%	%	%
☐ bardzo kwaśny	66,3	37,5	33,4
☐ kwaśny	26,8	41,2	36,8
☐ lekko kwaśny	5,6	16,7	19,2
☐ obojętny i zasadowy	1,3	4,6	10,6
Potrzeby wapnowania	%	%	%
☐ konieczne	44,2	25,2	27,3
☐ potrzebne	30,6	21,1	19,2
☐ wskazane	13,4	20,6	17,6
☐ ograniczone	6,3	16,1	13,3
☐ zbędne	5,5	17,0	22,7
Zawartość fosforu, potasu i magnezu w glebie (udział poszczególnych gleb w %)			
	%	%	%
Zawartość fosforu			
* niska	53	72	67
* średnia	33	25	23
* wysoka	14	3	10
Zawartość potasu			
* niska	91	62	66
* średnia	7	31	24
* wysoka	2	7	10
Zawartość magnezu			
* niska	91	62	53
* średnia	7	30	31
* wysoka	2	8	16

Tabela 25

A. Liczba gospodarstw posiadających samochody i przyczepy

Wyszczególnienie	Samochoody						Przyczepy						
	osobowe			ciężarowe do 2 ton			cięższe 2 ton			Ogółem			
	razem	na 100 gosp.	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 gosp.	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 gosp.	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 gosp.	w tym: starsze niż 10 lat	
ODRZYWÓŁ	230	22,9	85	56	6,6	30	7	0,7	4	9	0,9	6	1
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	201	22,5	85	53	6,0	30	6	0,7	4	9	1,0	6	1
Klów	312	31,5	144	157	16,8	90	43	4,3	25	62	6,3	41	13
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	305	33,4	144	155	17,0	90	43	4,7	25	62	6,8	41	13
Woj. radomskie	29 606	32,3	11 811	9 144	10,0	5 250	3 420	3,7	1 807	5 966	6,5	4 085	1 622
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	25 334	33,6	11 806	8 606	11,4	5 241	3 196	4,2	1 795	5 932	7,9	4 056	1 601

B. Liczba samochodów i przyczep w rolnictwie

Wyszczególnienie	Samochoody						Przyczepy						
	osobowe			ciężarowe do 2 ton			cięższe 2 ton			Ogółem			
	razem	na 100 ha UR	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 ha UR	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 ha UR	w tym: starsze niż 10 lat	razem	na 100 ha UR	w tym: starsze niż 10 lat	
ODRZYWÓŁ	230	2,6	85	56	0,9	30	7	0,1	4	9	0,1	6	1
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	201	2,6	85	53	0,8	30	6	0,1	4	9	0,1	6	1
Klów	322	4,9	146	158	2,4	90	44	0,7	26	73	1,1	47	14
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	315	4,9	146	156	2,4	90	44	0,7	26	73	1,1	47	14
Woj. radomskie	31 578	6,4	11 989	10 018	2,0	5 365	3 814	0,8	1 936	7 523	1,5	4 833	1 212
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	26 678	5,6	11 983	9 430	2,0	5 354	3 507	0,7	1 917	7 348	1,5	4 724	1 185

Źródło: Powiatowy Spis Rolny 1986. WUS Radom 1987r.
Obliczenia własne.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w m ²					Stopień wykorzystania w %		
	Ogółem 100%	wykorzystana na działalność		nie wykorzystana		wykorzystana na działalność		nie wykorzystana
		rolniczą	poza rolniczą	rolniczą	poza rolniczą	rolniczą	poza rolniczą	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Obory								
Odrzywów	61 722	29 271		1 802		96,5		
Klów	16 453	15 963	-	490		97,0	-	10,1
Wojew. radomskie	3 336 240	3 086 889	5 051	244 300		92,5	0,2	7,3
Chlewnie								
Odrzywów	1 890	583		230		37,3		12,2
Klów	507	447	-	60		88,2	-	11,8
Wojew. radomskie	2 15 314	187 129	148	28 037		86,9	0,1	13,0
Stajnie								
Odrzywów	456	456	-	-		100,0	-	-
Klów	-	-	-	-		-	-	-
Wojew. radomskie	16 904	12 650	1 310	2 944		74,8	7,7	17,4
Kurniki								
Odrzywów	1 903	327		13		99,0		1,0
Klów	544	544	-	-		100,0	-	-
Wojew. radomskie	188 735	152 782	1 660	34 293		81,0	0,9	18,2
Stodoły								
Odrzywów	87 518	86 334		1 207		98,3		1,5
Klów	109 427	108 689	75	663		99,3	0,1	0,6
Wojew. radomskie	7 317 727	7 121 251	4 944	191 532		97,3	0,1	2,6
Buildynki wielofunkcyjne								
Odrzywów	3 372	3 185		207		99,9		0,1
Klów	71 112	69 735	244	1 133		98,1	0,3	1,6
Wojew. radomskie	2 886 874	2 676 217	72 122	138 535		92,7	2,5	4,8
Szklarnie								
Odrzywów	120	800		240		85,2		14,8
Klów	2 170	1 690	-	480		77,9	-	22,1
Wojew. radomskie	351 037	324 487	2 516	24 034		92,4	0,7	6,8
Tunele foliowe								
Odrzywów	6 170	6 170	-	-		100,0	-	-
Klów	276 927	276 927	-	-		100,0	-	-
Wojew. radomskie	2 987 430	2 972 753	-	14 677		99,5	-	0,5

Tabela 27

Gospodarstwa rolne według głównego zaopatrzenia w wodę (w szt)

Wyszczególnienie	Wodociąg				studnia własna lub wspólna bez instalacji wodociągowej	Dowózienie wody spoza gospodarstwa				
	sieciowy (publiczny)		zagrodowy, własny			Razem	w tym: dowózienie wody z odległości			6 km i powyżej
	bez podłączenia do gospodarstwa	z podłączeniem do gospodarstwa	podłączony do studni głębokiej	gospodarczej			do 0,5 km	0,5-1,9 km	2-5,9 km	
Odrzywół w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	2	369	27	174	583	20	20	-	-	
Klów w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	9	210	17	242	485	8	1	1	-	
Woj. radomskie w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	1 430	19 935	2 785	18 974	29 472	691	47	196	9	
	9	202	17	226	436	7	1	1	-	
	1 917	25 821	3 103	21 691	34 081	893	48	595	13	

Tabela 28

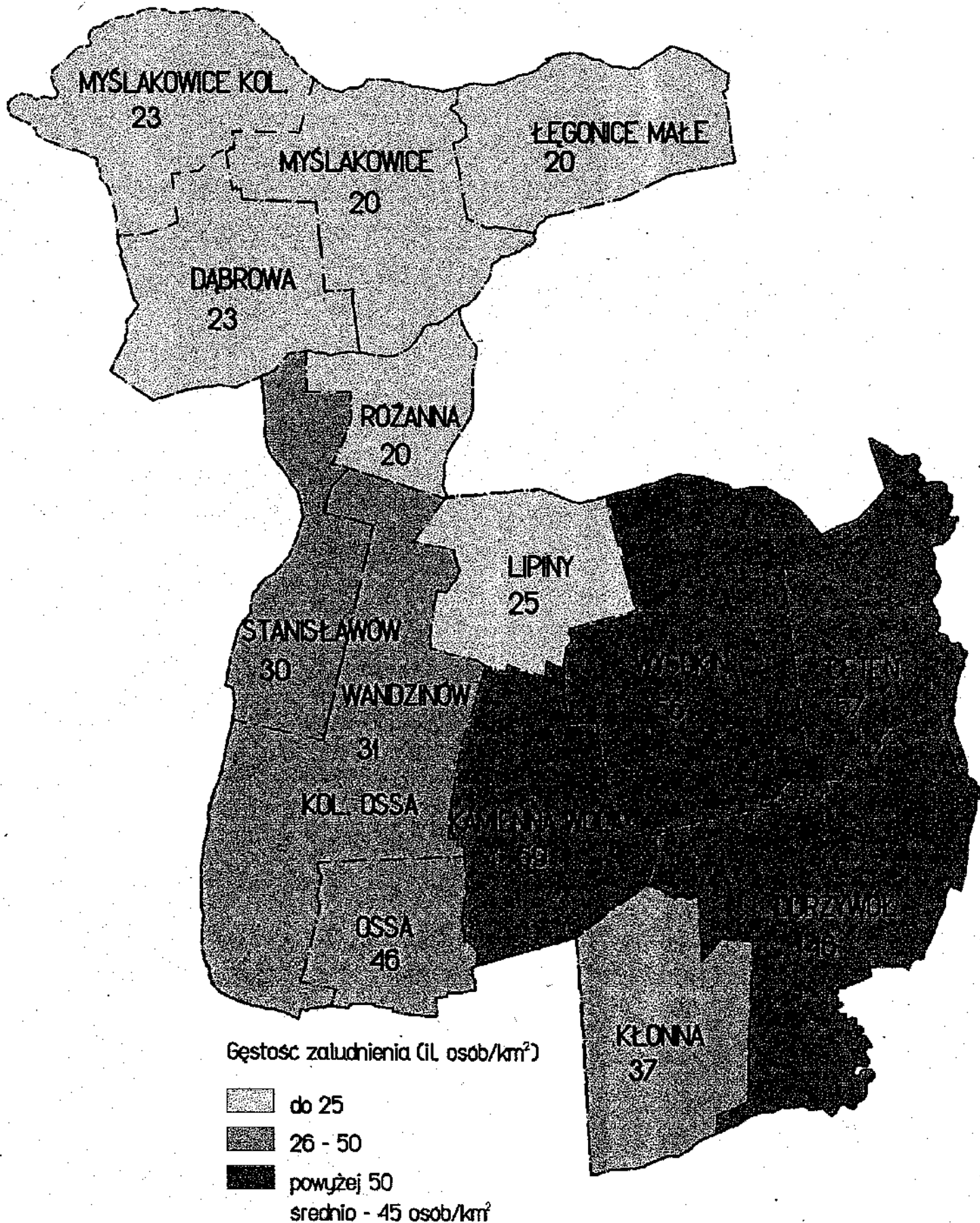
Abonenci telefoniczni w 1997 r

Wyszczególnienie	W liczbach bezwzględnych	Na 1000 ludności
ODRZYWÓŁ	471	101,6
Kłwów	178	45,6
Woj. radomskie ogółem	121 039	158,4
w tym: wieś	23 951	60,1

Gospodarstwa rolne według dostępności do usług telefonicznych

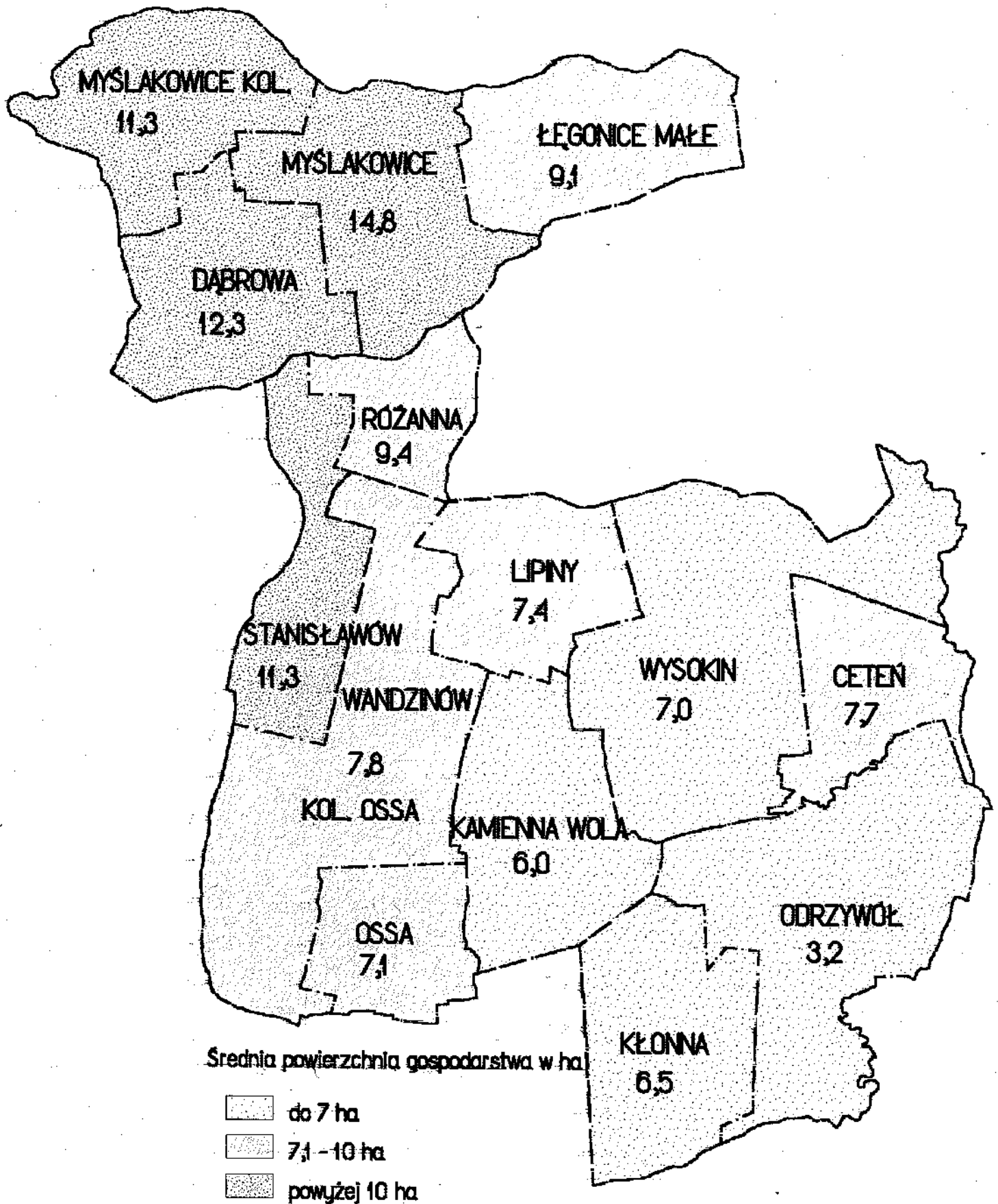
Tabela 29

Wyszczególnienie	Dostęp do telefonu		Brak dostępności do telefonu	Potrzeba dostępności do telefonu		Brak takiej potrzeby
	w gospodarstwie	ogólnodostępny we wsi		w gospodarstwie	ogólnodostępny we wsi	
ODRZYWÓŁ	145	818	13	370	49	413
W tym: indywidualne gospodarstwa rolne	11	762	12	345	42	387
Kiwów	132	827	12	357	34	448
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	126	760	11	344	28	399
Woj. radomskie	12 544	54 061	20 883	36 534	12 694	25 733
w tym: indywidualne gospodarstwa rolne	9 850	46 185	17 254	31 704	10 344	21 408

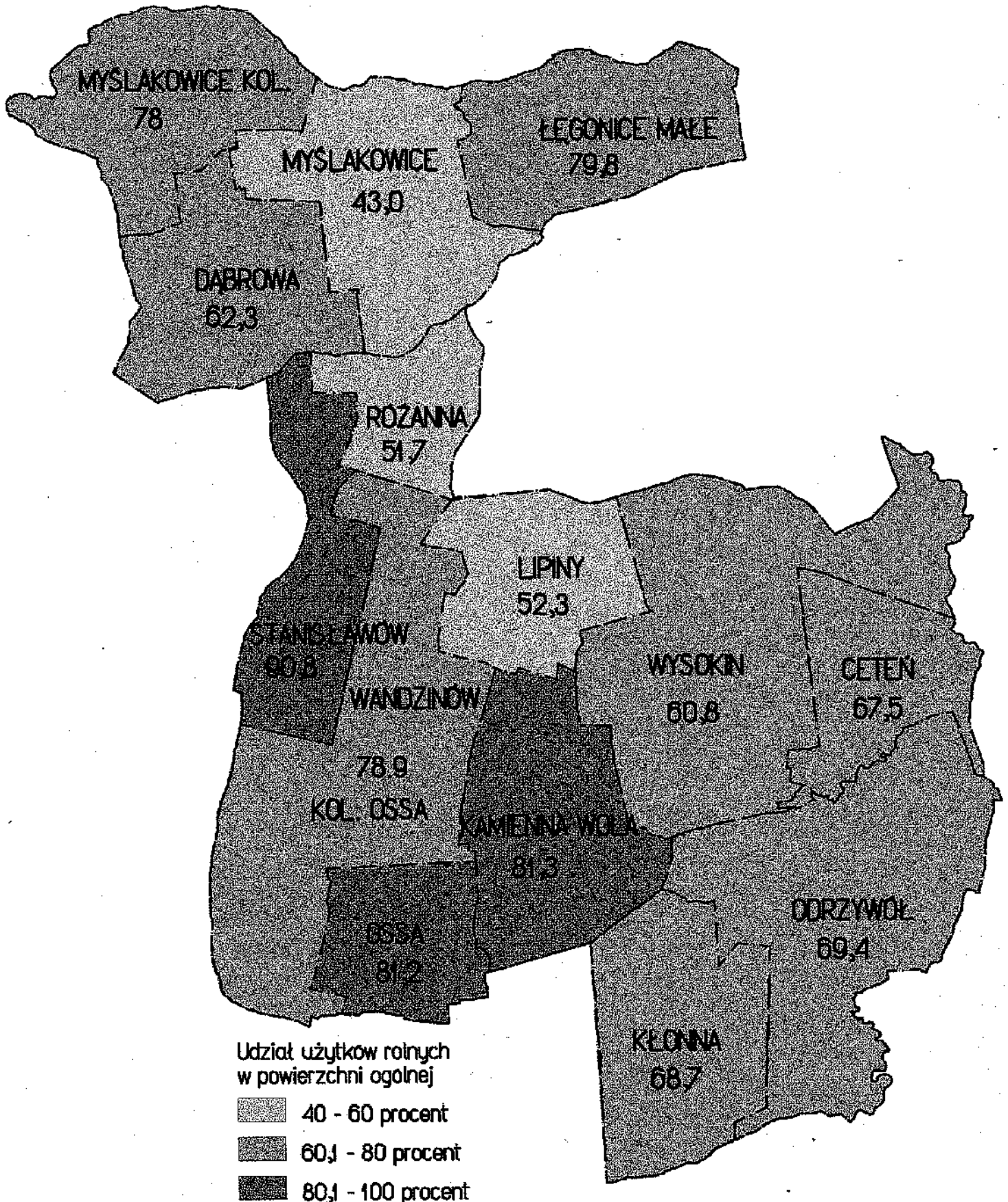
GINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.2

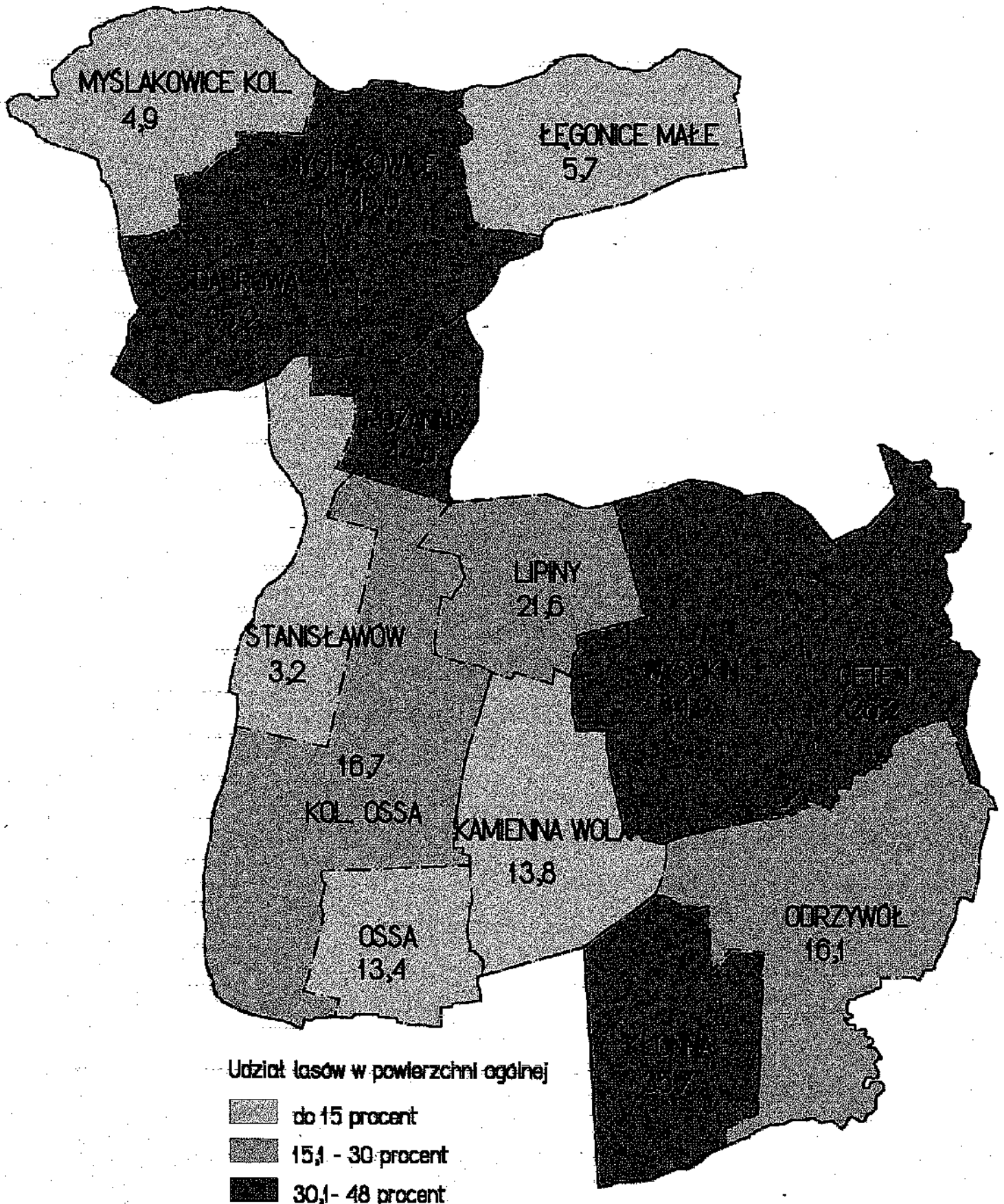
GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.3

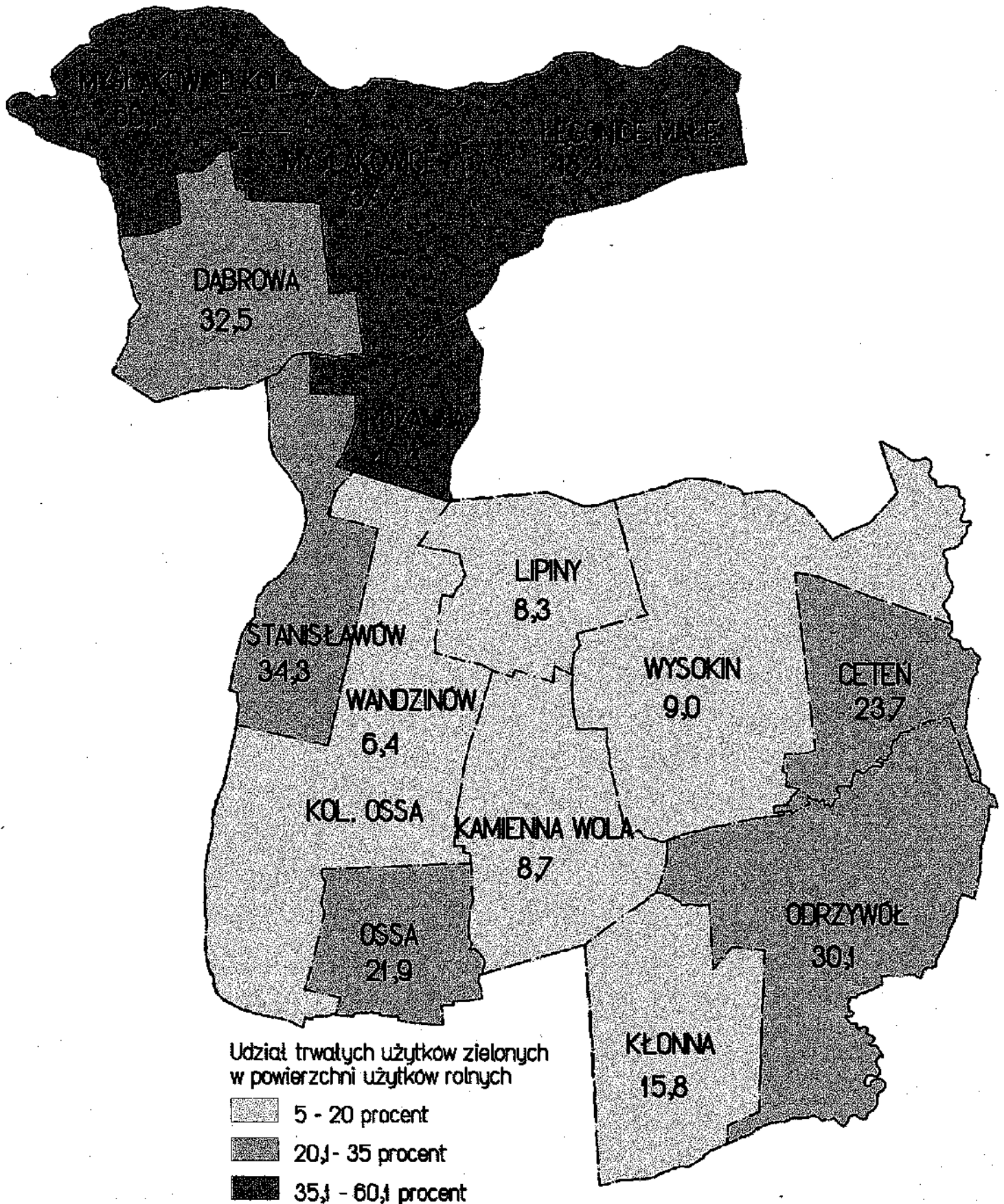
GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.4

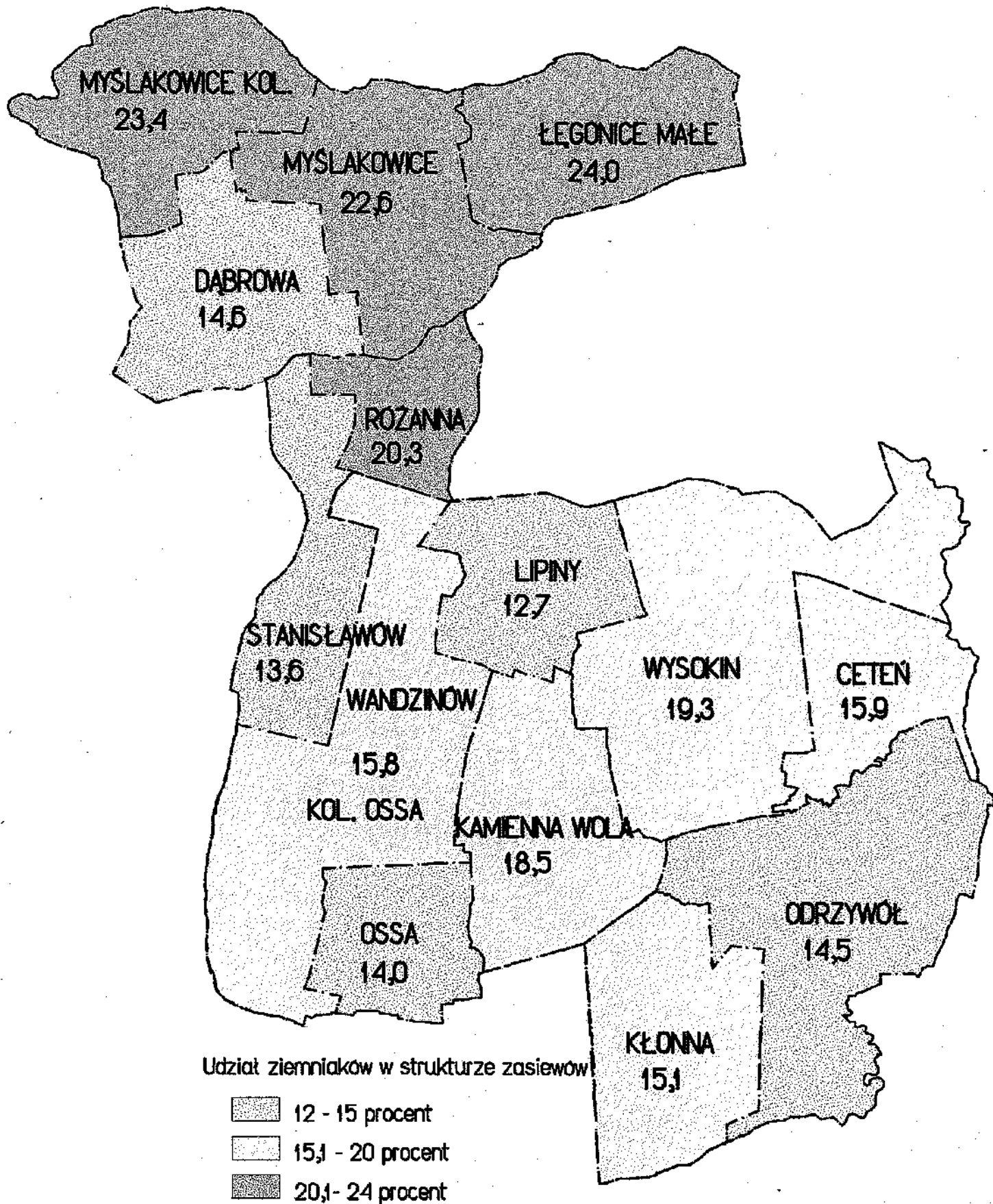
GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.5

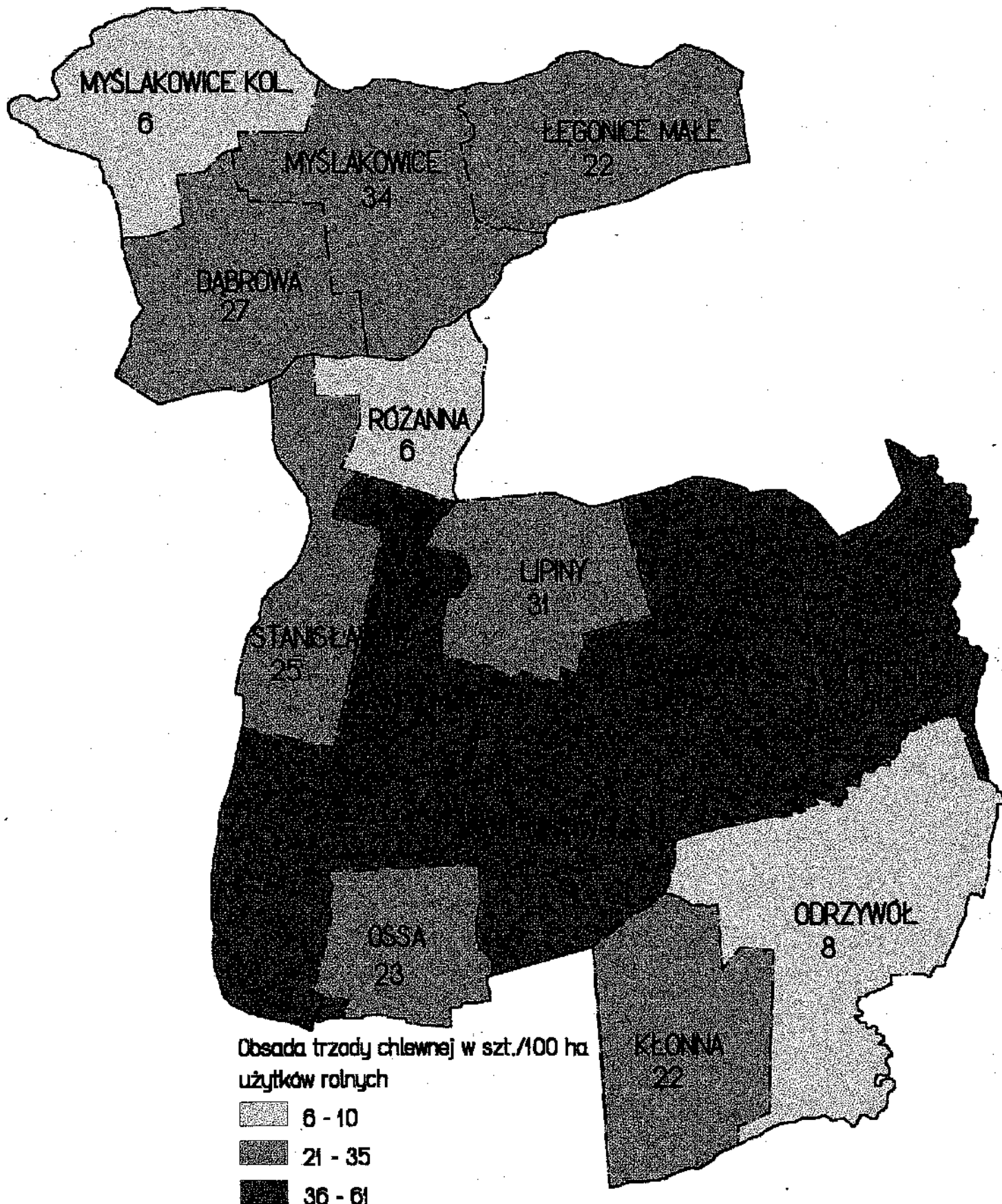
GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.12

GMINA ODRZYWÓŁ

MAPA NR 6.14

ROZDZIAŁ 7

ASPEKTY OBRONNOŚCI

SPIS TREŚCI

7.	ASPEKTY OBRONNOŚCI	148
7. 1.	Postulaty do studium uwarunkowań	148
7. 1.1.	Diagnoza zagrożeń	148
7. 1.2.	Diagnoza stanu istniejącego	149
7. 1.3.	Postulaty do studium z uwzględnieniem diagnozy zagrożenia i stanu istniejącego	151
7. 2.	Ujęcia wody i ochrona przed powodzią	152
	Mapa 7.1. Gmina Odrzywół – OC	154

7. ASPEKTY OBRONNOŚCI

7.1. Postulaty do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

7.1.1. Diagnoza zagrożeń

1). W czasie wojny:

- a) skażenia promieniotwórcze wywołane działaniami wojennymi. Szczególnie narażony Odrzywół jako miejsce skrzyżowania dróg oraz potencjalnie tereny wokół tras przemieszczania się transportów wojskowych wokół dróg Radom – Tomaszów Mazowiecki: Końskie – Drzewica – Warszawa w szczególności sołectwo Odrzywół, Wysokin, Ceteń, Ossa i Ossa Kolonia oraz Kamienna Wola.
- b) straty wywołane użyciem środków napadu powietrznego wzdłuż dróg wymienionych w pkt. 1a, a w szczególności zniszczenia lub uszkodzenia:
 - szlaków i urządzeń komunikacyjnych w tym mostu na rzece Drzewicze w Odrzywole;
 - sieć łączności stacjonarnej, której urządzenia są zlokalizowane wzdłuż dróg
 - sieci wodociągowej, której urządzenia są zlokalizowane wzdłuż dróg wymienionych w pkt. 1a. W szczególności narażone są sołectwa Odrzywół, Kamienna Wola, Ossa Kolonia, Ossa i Wysokin

2). Zagrożenia w czasie pokoju:

- a) awaria zbiornika wodnego (tamy) w Sulejowie na Pilicy. Skutkiem awarii będzie zalanie od 300 do 550 ha gruntów w sołectwach Łęgonice Małe, Kolonia Myślakowice, Myślakowice. Zalane zostaną częściowo gospodarstwa rolne (w tym zabudowania) w Łęgonicach Małych. Podtopione zostaną pozostałe gospodarstwa w Łęgonicach Małych i częściowo w Kolonii Myślakowice. Wystąpi konieczność częściowej ewakuacji ludności i inwentarza.
- b) okresowe powodzie rzek Pilicy, Drzewiczki, Kiełcznicy. Zagrożone są grunty gospodarstw w Łęgonicach Małych, Kolonii Myślakowice, Myślakowice oraz Wysokina i w części Odrzywołu
- c) zagrożenia pożarowe w okresie suszy. Najbardziej zagrożone są kompleksy leśne w okolicy Ossy, Dąbrowy, Wysokina i Odrzywołu. Łącznie zagrożenie obejmuje około 300 ha obszarów leśnych. Powodem jest mała wilgotność, brak naturalnych przeszkód, zła struktura drzew (dominuje łatwopalna sosna) zła gospodarka leśna. Z miejscowości zagrożonych pożarami zaliczają się Lipiny położone wraz ze szkołą (Zespół Szkół Ekonomicznych) w kompleksie leśnym oraz Walerianów.

8. ATRYBUTY ATRAKCYJNOŚCI GMINY

8.1. Rolnictwo

Gmina Odrzywół charakteryzuje się niekorzystnymi z punktu widzenia rolnictwa warunkami glebowymi. Udział gleb najłabszych (V i VI klasa bonitacji) wynosi ponad 66 %. Warunki te decydują o niskim potencjale możliwości produkcyjnym rolnictwa oraz jej rentowności, z punktu widzenia produkcji zbóż i rozwoju typowych kierunków produkcji rolniczej.

W gminie najlepsze gleby stanowią jedynie grunty zaliczane do średniej jakości (kompleks glebowy 5 i 8) i występują fragmentarycznie tylko w południowo – wschodniej części gminy z pewną koncentracją w sołectwach Wysokin, Klonna, Kolonia Ossa i Odrzywół. Naturalne warunki glebowe stanowią, że wskaźnik bonitacji i przydatności rolniczej gleb (wynoszący dla gminy 28,7 pkt.), jest niższy prawie o 60% od średniej krajowej, która wynosi 49,5 pkt.

Na rentowność produkcji rolniczej wpływają również w dużej mierze warunki ekonomiczno-organizacyjne. Należy stwierdzić, że powodu słabej kondycji gospodarstw nie sprzyjają one intensyfikacji produkcji rolnej. Jednocześnie duża liczba ludności rolniczej nie ma możliwości znalezienia innego poza rolnictwem zatrudnienia, co staje się dla gminy bardzo dużym problemem gospodarczym. Na kondycję gospodarstw wpływają nie tylko możliwe do zastosowania środki finansowe, ale również rozdrobnienie gospodarstw, ich struktura i wyposażenie, rozproszenie produkcji i niski poziom samoorganizacji rolników (brak grup producenckich).

W związku z powyższym nie należy oczekiwać od rolnictwa wysokiego plonowania, jak również intensywnego rozwoju w perspektywie, bowiem naturalne warunki przyrodnicze wyznaczają potencjał produkcyjny i możliwości dalszego rozwoju rolnictwa w gminie, jak również możliwości restrukturyzacji tego kierunku. Należy zatem zakładać, że będą utrzymane podstawowe trzy kierunki produkcji: produkcja mleka (głównie na terenach nadrzecznych), produkcja zbóż i ziemniaków (w rejonach o lepszych glebach) oraz produkcja trzody chlewnej (stanowiąca uzupełnienie i możliwość wykorzystania plonów na pasze własne).

Pewną szansą dla rolników może być produkcja alternatywna, jak np. uprawa truskawek, papryki i innych warzyw, ale tylko w warunkach istnienia możliwości zbytu i korzystnych cen skupu, jak również posiadania przez producentów fachowej wiedzy. Szansę tą zauważono w gminach sąsiadujących (produkcja w tunelach na szeroką skalę papryki). Gminy te charakteryzują się jednak znacznie lepszymi warunkami glebowymi.

Bardzo ważnym elementem w aspekcie rozwoju rolnictwa jest stan ekologiczny rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Należy stwierdzić, że gleba, woda oraz powietrze nie wykazują zanieczyszczeń zagrażających produkcji rolnej. Jest to spowodowane z jednej strony stosunkowo niskim poziomem nawożenia mineralnego oraz stosowania środków ochrony roślin przez rolników. Z drugiej strony ma na to wpływ brak występowania zakładów produkcyjnych, zaliczanych do tzw. uciążliwych. Taka sytuacja stwarza możliwość prowadzenia produkcji rolniczej metodami ekologicznymi. Na atestowane produkty ekologiczne istnieje w ostatnim czasie duże zainteresowanie konsumentów zarówno krajowych jak i zagranicznych. Chłonnymi pod tym względem

rynkami może okazać się rynek warszawski i łódzki. Aby jednak doprowadzić do powstania rynku producentów zdrowej żywności w gminie, należy położyć duży nacisk na ich organizację, w tym w szczególności na wyposażenie ich w wiedzę i umiejętności w tym zakresie. Wiodącą rolę w tym temacie mógłby mieć Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Radomiu.

Innym możliwym, perspektywicznym rozwiązaniem problemu rolnictwa może stać się szeroka akcja zalesienia w gminie, pod warunkiem, że będą na ten cel w kolejnych latach funkcjonowały odpowiednie programy regionalne i centralne i będą zagwarantowane środki z budżetu centralnego.

Wiele cech i problemów uwypuklonych w analizie uznać należy za typowe dla gmin o wysokim udziale gleb słabych tzw. „marginalnych”. Są to problemy o dużym znaczeniu i należy je dostrzegać opracowując strategię rolnictwa w gminie.

8.2. Turystyka

Poziom infrastruktury technicznej na obszarze gminy wyznacza również skalę działań związanych z podejmowaniem alternatywnej działalności w stosunku do produkcji rolniczej. Główne z nich to turystyka oraz mała i średnia przedsiębiorczość.

Możliwości rozwoju turystyki są uzależnione od walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru, stanu infrastruktury turystycznej, a także położenia w stosunku do dużych emitorów ruchu turystycznego, dostępności komunikacyjnej i od profesjonalnej promocji.

Gmina położona jest w obrębie obszaru o znaczeniu międzynarodowym - regionu nadpilickiego zaliczanego do II kategorii atrakcyjności turystycznej i w rejonie nad Drzewiczką o III kategorii atrakcyjności. Od strony zachodniej do terenu gminy przylegają duże zwarte kompleksy leśne – Lasy Spalskie i Klasy Opoczyńskie. Dostatecznie wysokie walory naturalne gminy zostały potwierdzone objęciem całego jej terenu obszarem chronionego krajobrazu. Stwarza to szereg perspektyw dla przyszłych inwestorów, a także podwyższa atrakcyjność gminy pod względem turystycznym.

Niewątpliwie atrakcją turystyczną jest oddany do eksploatacji w 1995r. zalew w Odrzywole o powierzchni 5,5 ha. Wywiera on pozytywny wpływ na zasoby wodne w dolinie rzeki Drzewiczki, a jednocześnie pełni ważną funkcję rekreacyjną. Drugi co do wielkości zbiornik wodny w gminie Odrzywół (powierzchnia 3,5 ha) znajduje się w Łęgonicach Małych. Zbiorniki wodne, lasy, rzeki z licznymi progami wodnymi, cieki wodne, występujące i planowane pomniki i rezerваты przyrody, a także liczne obiekty o znaczeniu kulturowym w znacznym stopniu wpływają na pozytywny wizerunek gminy w aspekcie turystycznym. Ponadto działania inwestycyjne prowadzone przez gminę w ostatnich latach nakierowane na budowę wiejskiej infrastruktury technicznej znacznie wzmacniają pozycję gminy w omawianej dziedzinie.

Dużym problemem wydaje się brak tzw. infrastruktury towarzyszącej prawidłowemu funkcjonowaniu turystyki i agroturystyki.

Aktualnie gmina nie posiada prawie w ogóle typowych elementów infrastruktury turystycznej. O nocleg można się starać w Zespole Szkół Ekonomicznych położonym w lasach Lipińskich, szkole podstawowej w Myślakowicach nad Pilicą i leśniczówce

Kłonnice nad Drzewiczką. Na terenie gminy funkcjonują również kwatery prywatne u rolników indywidualnych, którzy jednak nie są na tyle zorganizowani aby móc tworzyć rynek usług agroturystycznych, na który w najbliższym czasie zwiększy się zapotrzebowanie.

Gmina położona jest w pobliżu dużych emitorów ruchu turystycznego – Warszawa 90 km, Łódź 100 km, Radom 45 km. Największe możliwości rozwoju agroturystyki, będą miały miejscowości o estetycznej zabudowie, uporządkowanych obejściach i niezbędnym wyposażeniu sanitarnym. Zwolenników turystyki wiejskiej przyciągają również atrakcje lokalne w postaci budownictwa regionalnego, autentycznych wyrobów twórców ludowych lub charakterystycznych dla rejonu, szczególnie ekologicznych produktów rolnych.

Na walory turystyczne gminy mają również wpływ obiekty zabytkowe. Najciekawsze z nich to plebania z XIX wieku w Odrzywole, kościół drewniany z XVIII wieku w Łęgonicach Małych (oraz cała miejscowość Łęgonice Małe stanowiąca ciekawy układ ruralistyczny) i kaplica podworska z pierwszej połowy XIX wieku w Ossie.

Prowadząc inwestycje pod kątem stworzenia infrastruktury turystycznej przy jednoczesnym zachowaniu wytycznych dotyczących ochrony środowiska oraz dóbr kulturowych, teren gminy może stać się w krótkim czasie terenem letniskowym oraz rekreacyjnym dla mieszkańców Warszawy, Łodzi oraz innych dużych aglomeracji miejskich.

Jako główne atuty występujące w gminie pod względem rozwoju turystyki, należy zaliczyć:

- objęcie całej gminy obszarem chronionego krajobrazu,
- otoczenie obszaru gminy zwartymi kompleksami leśnymi,
- istniejące oraz planowane rezerваты, pomniki przyrody (bogactwo fauny i flory),
- przebieg przez teren gminy dwóch głównych szlaków drogowych: Radom – Łódź oraz Końskie – Warszawa,
- niski współczynnik zaludnienia,
- tereny gminy są w głównej mierze wykorzystane rolniczo, gleba nie jest zanieczyszczona,
- brak uprzemysłowienia regionu,
- dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna: drogi, wodociągi, telefony,
- prowadzone prace związane z kanalizacją.

Wymienione czynniki, między innymi spowodowały, że w ostatnim okresie znacznie wzrosło zainteresowanie terenem gminy pod kątem wykorzystania turystycznego. Jeżeli w gminie będą prowadzone działania zmierzające do zrównoważonego rozwoju regionu, a zatem takie w którym rozbudowa infrastruktury idzie w parze z ochroną środowiska przyrodniczego oraz kulturowego, można przypuszczać, że niektóre tereny gminy przyjmą funkcję obszarów letniskowych oraz rekreacyjnych.

Najlepsze efekty w rozwoju turystyki, szczególnie małych gmin, przynosi współpraca z gminami sąsiednimi (międzygminne porozumienia turystyczne, wspólne inwestycje infrastrukturalne mające na celu łączenie tras turystycznych). Dużą rolę w tej dziedzinie odgrywa promocja gminy oraz jednostek które świadczą usługi turystyczne. Dużo do zrobienia zostaje w kwestii poniesienia poziomu wiedzy na powyższy temat.

8.3. Przedsiębiorczość

Wielofunkcyjny rozwój regionu warunkuje występująca infrastruktura, jej dostępność oraz możliwości jakie stwarza dla mieszkańców. Najlepiej rozbudowana infrastruktura funkcjonuje w samym Odrzywole.

Największym problemem z jakim się borykają mieszkańcy gminy jest brak stałych dużych zakładów pracy, które mogłyby nadać pewien istotny charakter gminie i kierunek zatrudnienia. Obecnie można stwierdzić, że gmina Odrzywół pomimo bardzo niskich walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej – jest gminą rolniczą.

Na jej terenie działają niewielkie zakłady produkcyjne zatrudniające po kilka do kilkunastu osób, stanowiące prywatny sektor małej przedsiębiorczości. Są to głównie firmy działające w handlu i usługach (60 % wszystkich podmiotów).

Duża liczba mieszkańców znajdowała zatrudnienie w Zakładzie „GERLACH” znajdującym się w sąsiedniej gminie Drzewica. Aktualnie liczba tych osób maleje ze względu na zmiany restrukturyzacyjne w zakładzie i związane z tym redukcje pracowników. Powoduje to destabilizację na rynku pracy i wzrost liczby osób bezrobotnych, bez możliwości znalezienia zatrudnienia.

Poprawę takiej sytuacji może wywołać w tym przypadku jedynie rozwój sektora przemysłu prywatnego. Bazą rozwoju są istniejące zasoby naturalne (lasy, kopaliny, zbiorniki, wodne), istniejące w gminie wolne obiekty i tereny pod działalność gospodarczą i inwestycyjną, produkty rolne wymagające przetwórstwa jak również fakt występowania taniej siły roboczej na wskutek opisanej wyżej sytuacji. Możliwe jest też tworzenie przedsiębiorczości wywołane powstaniem pewnej określonej potrzeby, która może wymusić korzystną koniunkturę tej usługi i usług towarzyszących. Przykład taki został omówiony w rozdziale 5.6.1., który dotyczył pozyskiwania alternatywnych surowców paliwowych w gospodarce ciepłej.

Oprócz braku tzw. inwestora strategicznego realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości napotyka obecnie w gminie na wiele trudności i problemów. Do najistotniejszych z nich należy zaliczyć:

- ◆ brak wystarczających środków finansowych na uruchomienie samodzielnej działalności,
- ◆ brak jednoznacznych i wyczerpujących informacji o możliwościach dostępu do środków finansowych,
- ◆ trudności z określeniem ryzyka przez potencjalnego inwestora lub inwestorów,
- ◆ niski poziom edukacji ekonomicznej wśród potencjalnych inwestorów,
- ◆ brak rozwiniętej infrastruktury, w szczególności sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz telefonicznej.

Powyższe czynniki stanowią skuteczny hamulec rozwoju inicjatyw gospodarczych. Pewnym rozwiązaniem w tej kwestii byłoby funkcjonowanie np. Gminnego Ośrodka Rozwoju Gospodarczego (GORG). Byłby to ośrodek (informacyjno-szkoleniowy) wspierający rozwój przedsiębiorczości, świadczący następujące usługi:

- doradztwo biznesowe dla powstających oraz istniejących małych i średnich firm (opracowanie planów przedsięwzięć, biznes plany, studia wykonalności przedsięwzięć, analizy finansowe, wyszukiwanie źródeł finansowania)
- inne usługi konsultingowe dla firm,

- szkolenia w zakresie prowadzenia i zarządzania przedsiębiorstwami gospodarczymi,
- wspieranie i promowanie inicjatyw lokalnych.

W dalszym etapie GORG mógłby przyjąć następujące zadania:

- stworzenie struktur Lokalnego Funduszu Poręczeń Wzajemnych w gminie oraz poszukiwanie źródeł dokapitalizowania Funduszu,
- gwarantowanie bądź poręczanie kredytów zaciągniętych w bankach,
- opiniowanie przedsięwzięć gospodarczych,
- dofinansowanie do istotnych w realizacji strategii gminy przedsięwzięć.

Funkcjonowanie tego typu jednostki na terenie gminy wydaje się potrzebne i wskazane. Jednostka ta w pierwszej fazie działalności mogłaby być dofinansowana przez podmioty tworzące ją. W dalszym okresie istnieje duża szansa, że GORG będzie mógł utrzymywać się z prowadzonej działalności. Jednostka taka mogłaby powstać np. w formie spółki akcyjnej z udziałem gminy (aport majątku itp.), banków, zorganizowanego lobby przedsiębiorców i innych jednostek.

Może też powstać w początkowej fazie jako stowarzyszenie lub fundacja i działać na nieco mniejszą skalę. Istotnym elementem zorganizowania tego typu podmiotu oraz prawidłowego funkcjonowania jest oparcie przedsięwzięcia na rzeczywistych liderach lokalnych, którzy będą w stanie zająć się sprawami organizacyjnymi oraz formalno – prawnymi przy tworzeniu omawianej jednostki, na bazie faktycznego zapotrzebowania w terenie. Powinni oni też zaangażować do współpracy kolejnych mieszkańców zainteresowanych problematyką rozwoju przedsiębiorczości. Funkcjonowanie opisanej wyżej jednostki organizacyjnej może stać się realną platformą do wpisania w system zarządzania gminą, ludzi spoza organów władzy samorządowej. Miernikiem działalności tego rodzaju organizacji byłaby zapewne liczba nowo utworzonych podmiotów gospodarczych, co w efekcie zwiększyłoby wpływy do budżetu gminy z tytułu należnych podatków, co z kolei doprowadzi do rozwoju gospodarczego.

Istnienie jak największej liczby podmiotów gospodarczych jest bardzo ważne, gdyż w przypadku zachwiania koniunktury w którymkolwiek liczącym się na skalę gminy przedsiębiorstwie, natychmiast następuje bardzo niebezpieczne zachwianie rynku pracy. Z doświadczeń krajów zachodnich wynika, że małe firmy w warunkach zagrożenia złą koniunkturą potrafią działać bardziej elastycznie i dostosowują się w szybkim czasie do nowych potrzeb.

Dlatego wydaje się tak ważne stworzenie (oddolne – nieadministracyjne) silnej instytucji kapitałowej, wspierającej procesy rozwoju gminy.